

ВАЛЬТЕР СКОТТ

NIGELIN
VAIHEET

Вальтер Скотт
Nigelin vaiheet

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25450996

Nigelin vaiheet / Historiallinen romaani kuningas Jaakko I:n ajoilta:

Содержание

Esipuhe	4
1. LUKU.	8
2. LUKU.	27
3. LUKU.	47
4. LUKU.	68
5. LUKU.	89
6. LUKU.	116
7. LUKU.	135
8. LUKU.	149
9. LUKU.	171
Конец ознакомительного фрагмента.	183

Walter Scott

Nigelin vaiheet / Historiallinen romaani kuningas Jaakko I:n ajoilta

Esipuhe

Tähän sarjaan (Otavan Helppohintaisen Kirjaston 1-91 n: ona) liitetyssä "Kenilworth" – romaanissaan, jonka alkulauseena on lyhyt määrittely suuren mestarin elämäntyöstä, käytti Walter Scott tapausten näyttämönä Englannin valistuskuningattaren Elisabetin likeisintä ympäristöä. Loistavan romaaniryhmänsä viidennessätoista teoksessa hän sitten otti kuvatakseen Elisabetin seuraajan, Skotlannin ja Englannin yhteisen hallitsijan Jaakko I: n hovia ja valtakunnan pääkaupungin silloisia oloja.

Täten syntyi muuan hänen oivallisimpia historiallis-haaveellisia luomiansa, "Nigelin vaiheet". Sen suuri menestys ei ollut yksistään tekijän tottuneen taituruuden ansio; siihen vaikutti vielä suuremmassa määrin kuin edellämäinitun romaanin onnistumiseen kirjallisten muistojen apu. Kuvattavalta ajalta oli nimittäin olemassa mitä runsain ja aivan arkaiaikaisiinkin yksityispiirteisiin ulottuva historiallinen ainehisto. Shakespearen

loistokauden aikuisesta Lontoosta, 1600-luvun alkupuolelta, oli säilynyt tarkkoja karttoja ja paikallisselityksiä, ja sen henkilöistä antoivat aikalaisten määritelmiä kirjekokoelmat, päiväkirjat, lentolehtiset ja muut sellaiset lähteet. Tapamaalausta auttelivat lisäksi sen ajan lukuisat tosipohjaiset huvinäytelmät.

Niinpä herättääkin lukijan huomiota erityisesti tässä Scottin teoksessa se historiallisen todellisuuden tuntu, joka tehoaa syrjäiseenkin hänen seuratessaan noiden vieraitten aiheiden kuvailua. Pitkin matkaa täytyy hänen uskoa, että tekijä on tunnollisesti pysynyt vallinneiden olojen rajoissa ja hengessä – mitä Scott ei suinkaan yleisesti noudata ohjeenaan romaaneissaan, hän kun puoltaa mitä laajimmalle menevää runollista vapautta historian pitelyssä. Hovi ja kansa, taideharrastukset ja elostelu, opiskeleva piiri ja yhteiskunnan hylkyaines ovat mielenkiintoisia tukikohtia teoksen vaiherikkaalle toiminnalle, suoden tekijälle alituisia tilaisuuksia eloisiin kuvauksiin.

Henkilöiden yksilöllistytymisessä ja elävöittämisessä ei Scott milloinkaan osoittautunut etevämmäksi kuin "Nigelin vaiheita" kertoillessaan. Nimisankarina esiintyvä nuori skotlantilainen aatelismies ei ole varsinaisena päähenkilönä; tämä sija kuuluu hänen perikuvalliselle maanmiehelleen, itse Jaakko-kuninkaalle, jonka inhimilliset heikkoudet ja avomielisen luonteen oikulliset vastakohdat antavat romaanille leikkisän sävyn. "Jaakko I ihan elää Scottin romaanissa", lausuu muuan englantilainen arvostelija; "historia oli meille

määritellyt hänen luonnepiirteensä, vaan ei antanut hänen puhuvaa kuvaansa kuten tässä – historioitsijat eivät olleet saaneet häntä elämään, liikkumaan ja meitä huvittamaan omalla kustannuksellaankin, Scottin vilkkaan kertomistavan mukaisesti". Hallitsijan vastakohtaksi on hahmoiteltu hänen arvokkaasti käyttäytyvä poikansa, silloinen Walesin prinssi Kaarlo, jonka kuninkuus päättyi mestauslavaan. Laveammin on kuvattu historiasta tunnettua Buckinghamia, mutta tosielämästä otettuja ja silloisista lähteistä yksityiskohtaisesti piirrettyjä ovat myös monet vähäarvoisemmassa asemassa toimivat henkilöt, kuten hovikelloseppä David Ramsay ja kultaseppä Heriot, jonka suurella testamenttilahjoituksella kustannetussa edinburghilaisessa turvakodissa sai Scottin aikana 130 nuorukaista vuosittain vapaan elatuksen ja koulutuksen.

"Nigelin vaiheet" on erinomainen näyte siitä ylemmyydestä, jonka saavuttaa olleihin oloihin syventyvä kaunokirjallisuuden mestari jonkun historiankauden kuvailijana, varsinaiseen tutkijaan verraten. Mistään muunlaisesta tietolähteestä ei lukija voisi tavata niin hyvää tilaisuutta tuollaiseen kehitysjaksoon tutustuakseen. Ja Jaakko I: n hallitusaika onkin tuntemisen arvoista murroskautta, jolloin menneen raakalaisajan karkeat ja hillittömät tavat vähin erin syrjäytyivät valistuneempien vaatimusten tieltä. Vanhasta nyrkkivallasta oli vielä jäljellä kuohuvaa itsenäisyydenhalua ja rajuutta, keskiajan ritarillisuus ei myöskään ollut loppenut hävinnyt, oltiin ylen herkkiä kunniastaan ja pesemään sen luuloteltuja tahroja pois verellä, yhteiskunta ei

vielä ollut tiukan järjestysvallan holhoamana, joka olisi kyennyt pysyttämään säädyllisiä elämäntapoja ja katurauhaa yleisenä sääntönä, ja tämän tiettyjä rikkojia kurittamaan. Päin vastoin oli Lontoossa muinainen Whitefriars- eli karmeliittiluostari saanut pitää koskemattomuutensa pyhättönä senkin jälkeen kun luostarilaitos oli lakkautettu, joten kaupungissa oli laaja turvapaikka ei ainoastaan kaikenlaisten järjestyssääntöjen loukkaajille tai velkavankilan uhkaamille, vaan myöskin ammattitappeliijoille ja varkaille. Sellainen vallattomuuden henki jätteenä alkuunpäässeessä sivistyselämässä ja puritanien tapojenhurskauden kynnyksellä on luonteenomaisena piirteenä "Nigelin vaiheiden" näyttämöllä, jolle on sovitettu hyvinkin huomattava kappale elettyä historiaa. Kun meillä nykyään pannaan yhä suurempaa huolta nuorison ajanvieron valvomiseen, on Scott jälleen alkanut voittaa alaa nuorison lukemisena, oivallisesti yhdistäen opin ja hovin; mutta yleensä on hän ollut kaikkienkin ikäpolvien voittamaton suosikki kaunokirjallisuuden edustajien joukossa, vain tilapäisesti syrjäytyen satunnaisten kirjallisten makusuuntien tieltä.

1. LUKU.

Kellosepän oppipojat

Ainaiset vihat olivat vuosisatojen ajan pitäneet Britannian saaren etelä- ja pohjoisosan erillään, kun ne onnellisesti lopetti rauhaarakastavan Jaakko I: n nouseminen Englannin valtaistuimelle. Mutta vaikka Englannin ja Skotlannin yhteistä kruunua kantoikin sama yksilö, eivät sisarvaltakuntain kesken noin kauvan vallinneet piintyneet kansalliset ennakkoluulot samalla hävinneet. Tarvittiin pitkä aika, useamman kuin yhden sukupolven kehitys, ennen kuin Tweedin kumpaisellakin puolella asuvat alamaiset alkoivat kohdella vastapäisen äyrään kansalaisia ystävinä ja veljinä.

Nämä ennakkoluulot olivat luonnollisesti kiihkeimmillään Jaakko-kuninkaan hallitessa. Englantilaiset syyttivät häntä entisen kuningaskuntansa asukkaiden suosimisesta, kun taas skotlantilaiset yhtä kohtuuttomasti moittivat häntä synnyinmaansa unohtamisesta ja niiden nuoruudenystävien hylkäämisestä, joiden uskollisuus oli saattanut hänet suureen kiitollisuudenvelkaan.

Arkuuteen asti säveänä luonnonlaadultaan johtui kuningas alinomaa asettumaan välittäjäksi kiistapuolueiden kesken, joiden riidat häiritsivät hovia. Tuhatvuotisessa vihollisuudessa eläneet kaksi kansallisuutta oli kuitenkin yhdistetty vasta

niin hiljakkoin, että hänen kaikista varokeinoistaan huolimatta esiintyi historiankirjoittajien ikuistettaviksi monia esimerkkejä molemminpuolisen katkeruuden puhkeamisesta vimmaan, joka oli yleisen mullistuksen uhkana. Ylimmistä alimpiin kansanluokkiin leviten aiheutti se väittelyitä neuvoskunnassa ja parlamentissa, jupakoita hovissa ja kaksintaisteluita herrasmiesten kesken, samaten kuin se yhtä herkästi tuotti mellakoita ja eripuraisuutta yhteiskunnan alemmissa piireissä.

Pahimman kiuhkan aikana toimi Lontoon kaupungissa hyvällä menestyksellä muuan nerokas, mutta monenlaisiin päähänpistoihin joutunut ja itseluuloinen käsityöläinen, joka oli suuresti mieltynyt syväoppisiin tutkiskeluihin. David Ramsay oli nimitetty kuninkaan huonekuntaan kellojen ja tuntilasien tekijäksi hänen majesteetilleen – joko suuren ammattitaitonsa perusteella, kuten hovilaiset väittivät, tai naapuriensa jupinan mukaan syntymäpaikkansa takia, jona oli Dalkeithin kelpo kaupunki lähellä Edinburghia. Hän ei kuitenkaan katsonut halvaksi pitää avointa myymälä- ja työhuonetta Temple Barin¹ sisäpuolella, muutaman kyynärän päässä itään Pyhän Dunstanin kirkosta.

Lontoon liikemiesten myyntipaikat olivat siihen aikaan, kuten saattaa arvatakin, hyvin toisenlaisia kuin nykyään näemme samalla tienoolla. Tavarointa pidettiin näytteillä aitoissa, joita kadun puolelta vain hamppuverho suojeli säältä, joten nämä

¹ Lakikoulun (Templen) kahden osaston – Middle ja Inner Templen – rakennusryhmälle erotettua alaa rajoittava sulku. Suom.

olivat sellaisen kauppapöytien ja kojujen kaltaisia kuin nyt käytetään myyjien tilapäisiksi suojiksi maalaismarkkinoilla, eivätkä suurestikaan tuntuneet kunnioitettavien kansalaisten vakinaisilta toimipaikoilta. Mutta useimmilla huomattavilla ammattilaiskauppiaila, muiden muassa David Ramsaylla, liittyi tuollaiseen kojuun pieni takahuone, joka muistutti etuvajaa samassa määrin kuin Robinson Crusoen luola sen edustalle pystytettyä telttiä.

Tähän oli mestari Ramsaylla usein tapana vetäytyä, työskennelläkseen vaikeatajuisissa laskelmissaan. Hän nimittäin tavoitteli omaan alaansa kuuluvia parannuksia ja keksintöjä, Napierin ja muiden silloisten matematikkojen tavoin toisinaan ulottaen harrastuksensa puhtaaseen suuretieteeseen. Niissä hommissa ollessaan hän jätti kauppaliikkeensä ulkovartioksi kaksi vanteraa ja kovaäänistä oppipoikaa, jotka ahkerasti hokivat tuttua huutoa: "mitä saisi olla? mitä saisi olla?" lisäten soveliaita suosituksia kaupaksi pitämistänsä esineistä.

Tämä suoranainen ja henkilökohtainen kaupittelu ohikulkijoille lienee nykyään rajoittunut Israelin hajaantuneiden jäännösten huostaan Monmouth-kadulle, jos se on enää säilynyt siinäkin vanhojen vaatekappaleiden talletuspaikassa. Mutta mainitsemanamme aikana käyttivät sitä sekä juutalaiset että ympärileikkaamattomat; nykyaikaisten sanomalehtikehaisujemme ja – ilmoitustemme verosta käänsi se suuren yleisön kuten erityisten kauppatuttavienkin huomiota niiden tavarain verrattomaan kunnollisuuteen, joita he myyskentelivät

niin huokeilla ehdoilla, että pikemmin tuntuivat tahtovan palvella yleisön etua kuin katsoa omaa hyötyään.

Tuotteittensa oivallisuuden suusanallisilla julistajilla oli meidän päiviemme ilmoittajiin verraten se hyvä puoli, että he pääsivät monissa tapauksissa sovelluttamaan vetoamisensa kadullakävijäin erikoiseen ulkomuotoon ja arvattaviin taipumuksiin. (Näin oli myös meidän muistimme aikana asian laita Monmouth-kadulla. Meitä on itseämme muistutettu lonkkaverhomme puutteellisuuksista ja kehoitettu siinä kohden sonnustautumaan säädyllisemmin – mutta tämä on syrjähyppäys.) Tällaisesta ostajien hankinnasta koitui kuitenkin vaarallinen kiusaus nuorille veitikoille, joita liikkeen isännän poissaollessa käytettiin liikkuvan väen puhuttelijoina. Luottaen lukumääräänsä ja ammatilliseen yhteishenkeensä viehättyivät Lontoon oppipojat usein käyttäytymään liian vapaasti ohikulkijoita kohtaan ja kohdistamaan sukkeluuttansa niihin, joita he eivät nähneet saavansa kaunopuheisuudellaan käännytetyksi kauppoihin. Jos pahastusta ilmaistiin millään väkivaltaisella toimenpiteellä, olivat kaikkien myymäläin ja työhuoneiden asujamet valmiita parveilemaan avuksi; ja vanhan laulun sanojen mukaan, jota t: ri Johnsonilla² oli tapana hyräillä:

"Ylös nousivat Lontoon oppilaat rivakat, virkut ja voimakkaat."

² Etupäässä kirjallisuushistorioitsijana tunnettu suurmies (1709-84). Suom.

Hurjia kahakoita syntyi sellaisissa tilanteissa, varsinkin milloin lakikoululaisia tai muuta säätyläisnuorisoa oli ainakin omasta mielestään loukattu. Silloin paljastettiin useinkin kirkas teräs elinkeinolaisten nuijia vastaan, ja toisinaan kaatui osanottajia molemmin puolin. Sen ajan vitkallisella ja vähälukuisella poliisivoimalla ei ollut muuta apukeinoa kuin että kaupunginpiirin neuvosmies kutsui hätään talonomistajat ja tukahutti temmellyksen ylivoimin, niinkuin näyttämöllä pakotetaan erilleen Capuletit ja Montaguet.³

Sellainen oli siis yleisenä tapana Lontoon kunnioitettavimmilla kuten vähäpätöisimmilläkin puodinomistajilla, kun David Ramsay eräänäkin ehtoopäivänä taas vetäytyi tieteilevään yksityistoimintaansa ja jätti myymälänsä eli tavaravajansa hoidon edellämainituille mieleville, toimellisille, tanakoille ja vahvakurkkuisille oppilaille, nimittäin Jenkin Vincentille ja Frank Tunstallille.

Vincent oli kasvatettu Kristuksen-kirkon etevästi johdetussa turvakodissa, joten hän oli sekä synnyltään että kehitykseltään lontoolainen, osoittaen kaikkea sitä terävyyttä, sujuvaa käytöstä ja ujostelemattomuutta, mistä eritoten kunkin maan pääkaupungin nuoriso on tunnettu. Hän oli nyt noin kahdenkymmenen vanha, lyhytkasvuinen, mutta harvinaisen vankkarakenteinen, lupapäivinä mainio jalkapallon potkija ja muun urheilun harjoittaja sekä tuskin vertaistensa tapaava lyömämiekan pitelijä, vaikka tätä taitoa oli tähän asti

³ Verivihollissuvut Shakespearen "Romeossa ja Juliassa". Suom.

käytetty vain kartun huitelussa. Hän tunsikin jokaisen kujan, umpikadun ja syrjäisen pihan kaupunginosassaan paremmin kuin katkismuksensa, oli yhtä vireä isäntänsä asioissa kuin omissa hupia ja ilkikuria tähtäävissä seikkailuissaan ja osasi sovittaa olonsa siten, että edellisissä saadut ansiot suojasivat häntä tai ainakin olivat käytettävissä hänen puolustukseksi, kun jälkimäinen taipumus johti hänet pälkäisiin. On kuitenkin kohtuullista huomauttaa, että hänen pulansa eivät tähän asti olleet ilmaisseet mitään halpamaista tai häpeällistä. Toisia hairahduksia yritti hänen isäntänsä taltuttaa säännölliseen järjestykseen, kun sai niitä ilmi, ja toisille hän ummisti silmänsä – arvellen niiden vastaavan kellon pidäkettä, joka kuluttaa koko koneistoa käyttävän voiman liikamäärää.

Ulkomuodoltaankin Jin Vin – se oli hänen nimensä tutunomaisena lyhennyksenä kautta koko kaupunginosan – edusti luonteestaan viittaamiamme piirteitä. Oppipojan latuskainen lakki oli yleensä huolettomasti heitetty kallelleen päähän, jota peitti tuuhea sysimusta tukka. Tämä kähertyi luonnostaan hyvin kippuraan ja olisi kasvanut runsaasti pituutta, jollei hänen asemansa vaatimaton tapa, jota mestari piti ankarasti voimassa, olisi pakottanut häntä pitämään sitä lyhyeksi leikattuna. Mielellään ei hän siihen taipunut, kadehtien katsellessaan liehuvia kiharoita, joita hovilaiset ja läheisen lakikoulun herrastelevat opiskelijat alkoivat käyttää ylemmyyden ja jalosukuisuuden tunnuksena.

Vincentillä oli silmät syvällä päässä, – hohtavan mustat,

tulisuutta, veitikkamaisuutta ja älyä säteilevät; silloinkin kun hän haasteli ammattinsa tavallisia pakinoita välähteli niissä leikkisä ilme, ikäänkuin olisi hän ivannut niitä, jotka olivat taipuvaisia antamaan mitään merkitystä hänen arkiaikaisille huomautuksilleen. Hän oli kuitenkin näppärä lisäämään omia pikku veistelmiään, jotka saivat hullunkurista sävyä työpajan jokapäiväiseen menoon; ja hänen vilkkautensa, kerkeä ja ilmeinen palvelushalunsa, älykkyytensä ja kohteliaisuutensa, milloin hän katsoi säädyllisyyden välttämättömäksi, tekivät hänestä yleisen suosikin David Ramsayn ostajapiirissä.

Hänen kasvonpiirteensä eivät olleet suinkaan säännölliset, sillä nenä oli litteähkö, suu isonlainen ja hipiä hiukan tummempaan vivahtava kuin silloin katsottiin miespuoliseen kauneuteen sopivaksi. Mutta vaikka hän oli aina hengittänyt ahtaan kaupungin ilmaa, oli hänen ihollaan tärveltyä terveyden miehekäs punerrus; hänen pystynensä loi joustavaa naljailua hänen sanoihinsa ja säesti hänen silmiensä naurua; ja leveätä suuta reunustavat kaunismuotoiset puhdasväriset huulet paljastivat hänen nauraessaan lujan ja tasaisen hammastarhan, joka paistoi valkeana kuin virheetön helmi. Sellaisen vanhemman oppilaan oli saanut David Ramsay, Ajan muistuttaja, kelloseppä ja tuntilasien rakentaja hänen kaikkeinpyhimälle majesteetilleen Jaakko I: lle.

Jenkinin kumppani oli nuorempi oppipoika, vaikka hän kenties iältään oli noista kahdesta vanhempi. Ainakin oli hän luonnonlaadultaan paljoa vakaampi ja rauhallisempi.

Francis Tunstall oli tuollaista vanhaa ja ylpeätä sukua, joka sanoi maineeltaan olevansa "tahraton" syystä että he Ruusujen pitkällisten ja veristen sotien moninaisissa vaiheissa olivat horjumattoman uskollisina puoltaneet Lancasterin hallitsijahuonetta, johon olivat alkuaan liittyneet. Sellaisen puun vähäisinkin verso antoi suuren merkityksen juurelle, josta se oli johtunut; ja Tunstallin arveltiin salassa hellivän osuuttansa siitä perheylpeydestä, joka oli heruttanut kyyneleitä hänen leskeksi jääneen ja melkein puutteenalaisen äitinsä silmistä, kun hän näki pakolliseksi luovuttaa poikansa elämänuralle, joka hänen ennakkoluulojensa mukaan oli esi-isien latua halvempi. Mutta kaikesta tästä ylimysmielisyydestä huolimatta oli hänen isäntänsä havainnut hyväksukuisen nuorukaisen säveämmäksi, säännöllisemmäksi ja paremmin kehittyneeksi velvollisuuksiinsa kuin hänen paljoa toimellisemman ja virkumman toverinsa. Tunstall ilahutti kelpo kelloseppää myös osoittamalla erityistä harrastusta opiskelemaansa ammattia koskevan tieteen yleisperäisiin lauselmiin, ja sen toimialan rajoja laajensivatkin päivä päivältä suuretieteen lisääntyvät saavutukset.

Vincent voitti kumppaninsa perinpohjaisen ammattitaidon nopeassa soveltamisessa käytäntöön, sen koneopillisten tehtävien vaatimassa kätevyudessa, ja oli kaksin verroin hänestä edellä kaikessa myymälän kauppa-asioihin kuuluvassa. Kuitenkin oli David Ramsaylla tapana sanoa, että jos Vincent noista kahdesta osasikin tehdä jotakin paremmin, oli Tunstall paljoa tarkemmin tutustunut tietopuolisiin perusteihin,

joiden mukaan se oli tehtävä; ja hän pahoitteli toisinaan, että jälkimäinen tunki tietopuolisen oivallisuuden liian hyvin, koskaan tyytyäkseen käytännölliseen keskinkertaisuuteen.

Tunstall oli mielenlaadultaan ujo, kuten uutterakin; ja vaikka hän esiintyi varsin kohteliaasti ja nöyrästi, ei hän näyttänyt koskaan tuntevan oikeata viihtymystä työpajan askareissa. Hän oli pitkä ja komea nuorukainen; tukka oli vaalea, raajat sirotekoiset, kasvonpiirteet sievät, avonaiset silmät vaaleansiniset, nenä suoraa kreikkalaista kuosia ja katsanto sekä suopeutta että älyä ilmaiseva, joskin sitä varjosti hänen vuosiinsa soveltumaton totisuus, joka melkein syveni alakuloisuudeksi. Hän seurusteli mitä parhaassa sovussa kumppaninsa kanssa ja pysyi auliisti hänen tukena, kun tämä joutui tuollaiseen nujakkaan, joiden jo olemme maininneet tuon tuostakin häirinneen Lontoon kaupunkia niihin aikoihin. Tunstallin myönnettiin erinomaisesti hoitelevan kalikkanuijaa – pohjoisten maakuntien asetta – ja hän oli luonnostaan sekä voimakas että vikkelä. Mutta hänen sekaantumisensa sellaisiin meteleihin näytti aina välttämättömyyden aiheuttamalta, ja kun hän ei koskaan vapaaehtoisesti yhtynyt tappeluihin tai kisoihin, oli hänellä paljoa alempi sija kaupunginosan nuorison mielipiteissä kuin reippaalla ja vilkkaalla ystävällään Jin Vinillä. Vieläpä olisi Tunstall kenties kokonaan suljettu samaan asemaan kuuluvien aikalaistensa seurasta, jollei Vincentin välitys olisi saanut heitä ottamaan lukuun hänen kumppaninsa merkitystä; halveksien he kuitenkin nimittelivät häntä ritari Kammioksi ja Sievistelijä-

Tunstalliksi.

Toiselta puolen nuorukainen itse, poikuutensa raikkaasta ilmapiiristä siirrettynä ja sukurakennuksensa asukkaana harrastamastaan vapaasta liikunnasta ehkäistynä, menetti vähitellen terveen hipiänsä ja mitään varsinaisia taudin oireita osoittamatta laihtui ja kalpeni, tullessaan vanhemmaksi. Viimein näytti hän jossain määrin kituvalta, vaikka hänellä ei ollut mitään sairastavan tapoja tai valituksia. Hän vain pyrki karttamaan seuraa ja viettämään joutohetkensä yksinäisessä opiskelussa mieluummin kuin yhtymään kumppaniensa urheiluun tai edes käymään teatterissa, jotka silloin olivat hänen luokkansa yleisenä kohtauspaikkana. Pätevästä lähteestä tiedämme, että he siellä tappelivat omenanpuolikkaista ja rusennetuista pähkinöistä, saaden ylälehterin kajahtelemaan melullaan.

Sellaisia olivat ne kaksi nuorukaista, jotka puhuttelivat David Ramsayta mestarikseen ja joille tällä oli tapana kiukutella aamusta iltaan, mikäli heidän oikkunsa häiritsivät hänen omia mielitekojaan tai liikkeen rauhallista ja hyödyllistä menoa.

Ylipäättään olivat nuorukaiset kuitenkin kiintyneet isäntäänsä ja tuskin vähemmin hänkään heihin, – hyväluontoisena, vaikka hajamielisenä ja monessa suhteessa omituisena miehenä; ja ollessaan joskus kemuissa hiukan viinistä lämmennyt kerskui hän leveällä pohjoismurteellaan noista "kahdesta reimasta pojasta ja silmäyksistä, joita hovinaiset heihin loivat, pysähyttäessään ajopelinsä puodin edustalle, kun läksivät huviajelulle kaupunkiin". Mutta David Ramsay

oikaisi aina samalla oman pitkän ja laihawkälpeän runkonsa, levitti luisevat leukapielensä pelottavaan irvistyukseen ja ilmaisi kyynäränmittaisen naamansa nyökkäyksellä ja harmaan killisilmänsä tuikahduksella, että Fleet-kadun varrella saattoi nähdä muitakin katselemisen arvoisia kasvoja kuin Frankin ja Jenkinin. Hänen vanha naapurinsa, leski Simmons, ompelijatar, joka oli aikoinaan valmistanut lakikoulun kaikkein hienoimmille keikareille röyhelöitä, kalvosimia ja koristenauhoja, selitti syvämielisemmin sitä huomaavaisuutta, jota David Ramsayn myymälään säännöllisesti pistäytyvät vallasnaiset osoittivat sen asukkaille, "Frank poika", hän myönsi, "herättää kyllä nuorten neitosten huomiota, koska hänen ulkomuodossaan kuvastuu jotain hienoa ja kaihostunutta; mutta hänpä ei pysty parantamaan vaikutustaan, kun ei poika-poloiselta ripoo sanaakaan edes koiralle viskattavaksi. Jin Vin taasen sutkauttelee niin nokkelasti sukkeluuksiaan ja on niin toimellinen ja kohtelias ja avulias ja sievätapainen kaiken aikaa, liikehtien joustavin askelin kuin kauris Eppingin metsässä ja silmä tummahehkuisena kuin mustalaisen, ettei yksikään maailmaa tunteva nainen voi nuorukaisia toisiinsa verratakaan. Mitä naapuri Ramsayhin itseensä tulee, mies-parkaan", hän sanoi, "niin hän on säädyllinen naapuri ja tietenkin oppinut mies, ja saattaisi olla varoissaan, jos hänellä olisi tavallista järkeä oppinsa pohjustuksena. Ja skotlantilaiseksi ei naapuri Ramsay suinkaan ole hullumpi mies; mutta hän on niin alituisen savuttunut, messinkipurujen kultaama ja lampunkarteen sekottuneen öljyn ryvettämä,

että totisesti tarvittaisiinkin hänen koko puodillisensa kelloja minkään säällisen naisen taivuttamiseen koskettamaankaan naapuri Ramsayta muutoin kuin pihdeillä."

Muuan vielä pätevämpi asiantuntija, Ursula-emäntä, parturi Benjamin Suddlechopin vaimo, oli ihan samaa mieltä.

Sellaisia olivat luontaisilta ominaisuuksiltaan ja yleiseltä maineeltaan nuo kaksi nuorukaista, jotka olivat tänä kauniina huhtikuun päivänä ensin alamaisesti palvelleet isäntäänsä ja tämän tytärtä päivällispöydässä kello yhdeltä, – moinen ankara kuri oli teidän edeltäjienne ojennusnuorana, Lontoon oppilaat! – ja sitte ravinneet itsensä jäännöksillä, seuranaan kaksi palvelijatarta, toinen arvoltaan keittäjätär ja sisäkkö, toinen mistress⁴ Margaretin tytöksi sanottu. Lopuksi he nyt vapauttivat isäntänsä pitämästä silmällä myymälää ja vakiintuneen tavan mukaan anelivat ohikulkijain huomiota ja kannatusta pyynnöillään ja herransa valmisteiden suosituksilla.

On helppo arvata, että Jenkin Vincent tällaisessa palveluksessa jätti säveämmän ja ujomman kumppaninsa kauvas jälkeensä. Tämä kykeni työläästi ja ikäänkuin hiukan häpeiltävää velvollisuutta suorittaen vain äänteleämään ainaisia muodollisia sanoja: "Mitä saisi olla? Mitä saisi olla? Lyöpiä kelloja – taskukelloja – nenälaseja? Mitä saisi olla? – Taskukelloja – pöytäkelloja – nenälaseja? Mitä saisi olla sir?⁵ Mitä saisi olla,

⁴ Vanhassa kielessä "neiti", nyk. "rouva".

⁵ Sir mieshenkilön, madam naishenkilön puhuttelusana (hyvä herra; rouvaseni, neitiseni); Sir ristinimen edellä ilmaisee aatelisarvoa. Suom.

madam? Nenälaseja – taskukelloja – seinäkelloja?"

Mutta sanajärjestyksen vaihdellessakin kuulosti tämä kuivakiskoinen ja yksitoikkoinen toistelu laimealta, sekaantuessaan rohkeakatseisen, suulaan ja nokkelan Jenkin Vincentin kerkeään ja suosittelevaan puhetaitoon. – "Mitä saisi olla, jalo sir? Mitä saisi olla, kaunoinen madam?" haastoi hän häikäilemättömällä, mutta silti suostuttelevalla äänenpainolla, joka oli usein sovellettu sekä miellyttämään puhuteltuja henkilöitä että hymyilyttämään muita kuulijoita. "Jumala teidän kunnianarvoisuuttanne siunatkoon", – palkkapitäjästään tulleele pappismiehelle; "kreikka ja heprea ovat vioittaneet teidän kunnianarvoisuutenne silmiä – ostakaa pari David Ramsayn nenälaseja. Kuningas – jonka pyhälle majesteetille taivas suokoon elonpäiviä! – ei milloinkaan lue hepreata tai kreikkaa ilman niitä."

"Tiedätkö sen varmasti?" sanoi muuan Eveshamin laakson lihava kirkkoherra. "No, jos kirkon pää käyttää sellaisia, – Jumala hänen pyhää majesteettiaan siunatkoon! – niin tahdon koettaa, mitä hyvää niistä voi koitua minulle, sillä minä en ole kyennyt erottamaan heprealaista kirjainta toisesta siitä asti kun – en sitä enää muistakaan – kun minulla oli paha kuumetauti. Valitse minulle pari hänen kaikkeinpyhimmän majesteettinsa itse käyttämiä, hyvä nuorukainen."

"Tässä on pari, suvaitkoon teidän kunnianarvoisuutenne", vastasi Jenkin ottaessaan hyvin nöyrästi ja kunnioittavasti niitä koskettaen esille parin silmälaseja, "jonka hänen

kaikkeinsiunatuin majesteettinsa asetti tänään kolme viikkoa takaperin omalle siunatullee nenälleen ja olisi pitänyt omaa pyhää käytäntöään varten, jolleivät puitteet, kuten teidän kunnianarvoisuutenne näkee, olisi olleet mustinta kultapihkaa. Sen suvaitsi hänen pyhä majesteettinsa sanoa paremmin soveltuvan piispalle kuin maalliselle valtiaalle."

"Hänen pyhä majesteettinsa kuningas", myönsi arvoisa hengenmies, "on aina ollut oikea Daniel ratkaisuihissaan. Anna minulle ne nenälasit, hyvä nuorukainen, ja kuka voi sanoa, millä nenällä ne keikkuvat kahden vuoden kuluttua? Kunnianarvoisa veljemme, Gloucesterin hiipan kantaja, käy iälliseksi." Hän veti sitten esille kukkaronsa, maksoi silmälasit ja poistui myymälästä vielä arvokkaammin askelin kuin oli sen edustalle saapunut.

"Sinun sietäisi hävetä", virkkoi Tunstall kumppanilleen; "nuo lasit eivät ikinä sovellu hänen ikäiselleen".

"Sinä olet hupsu, Frank", sanoi Vincent vastaan; "jos kelpo tohtori olisi halunnut laseja lukemiseensa, niin hän olisi koettanut niitä ennen ostamistaan. Hän ei halua itse nähdä niiden läpi, ja nuo kelpaavat muiden ihmisten katseltaviksi yhtä hyvin kuin myymälän parhaat suurentajat. Mitä saisi olla?" huusi hän ryhtyen jälleen kaupitteluunsa. "Kuvastimia sievistäytymiseen, viehkeä madam; hiuskoristeenne on hiukan vinossa – sepä vahinko, koska se on niin aistikkaasti sommiteltu." Nainen pysähtyi ja osti kuvastimen. "Mitä saisi olla? – taskukello, herra lainoppinut, – kello, joka käy yhtä pitkään kuin oikeusjuttu, yhtä vakaasti ja paikalleen kuin oma

kaunopuheisuutenne?"

"Heitä jo rauhaan siinä", vastasi virkatukkainen arvohenkilö, jota häiritsi Vinin puhuttelu hänen hartaasti neuvotellessaan erään kuuluisan asianajajan kanssa; "heitä rauhaan! Sinä olet pahin kiljuja Lempolan krouvin ja Guildhallin⁶ välillä."

"Kello", kertasi nolestumaton Jenkin, "joka ei jätä kolmeatoista minuuttia kolmentoista vuoden kärjääsiassa. Hän on kuulemattomissa. – Nelipyöräinen viipotinliikkeinen kello – se sanoo teille, herra runoilija, kuinka kauvan kuulijakuntanne kärsivällisyys sietää seuraavaa kappalettanne Mustassa Sonnissa." Kirjailija nauroi ja kopeloi roimahousujensa taskua, kunnes sai yhteen nurkkaan pyydystetyksi pikku lantin.

"Tuossa testeri⁷ älysi virvokkeeksi, hyvä poika", hän sanoi.

"Suuri kiitos"; vastasi Vin. "Seuraavaan näytelmäänne minä tuon joukon riuskeita poikia, jotka panevat kaikki permannon arvostelijat ja näyttämön keikarit⁸ kohteliaalle päälle, taikka savuaa esirippu."

"Mutta sanonpa halpamaiseksi", nuhteli Tunstall, "ottaa rahaa köyhältä runoniekalta, jolla sitä on kovin niukasti".

"Taaskin sinä olet pöllö", puolustausi Vincent. "Jollei hänellä ole penniäkään jäljellä ostaakseen juustoa ja retiisejä, niin hän vain päivää varemmin syö päivällistä jonkun suojelijan

⁶ Lontoon raastupa.

⁷ Noin 65 pennin raha.

⁸ Keikarit asettelivat nojatuolejaan itse näyttämölle, ollakseen koko katsomon näkyvissä.

tai näyttelijän seurassa, sillä se on hänen kohtalonaan viitenä päivänä seitsemästä. On luonnotonta, että runoilija maksaisi oman olutsarkkansa. Minä juon tämän testerin hänen puolestaan säästääkseeni hänet sellaisesta häpeästä, ja kun hänen kolmas esitysiltansa⁹ tulee, saa hän kunnon korvauksen lantistaan, sen takaan. – Mutta tuoltapa tulee taas arvattavaksemme kauppatuttava. Katsohan tuota omituista miestä – näetkö, miten hän ällistelee jokaista puotia kuin tahtoen niellä tavarat? Hei, Pyhä Dunstan on pistänyt hänelle silmään; Jumala suokoon, ettei hän ahmaise sen veistoksia. Kylläpä hän seisoo hölmistyneenä, kun vanha Aatami ja Eeva takoa kilkuttavat! Kuules, Frank, sinä olet tietorikas mies: selitä minulle tuo taivastelija, jolla on sinisessä lakissaan kukonsulka osoittamassa jalosukuaisuutta, herra ties – hänen harmaat silmänsä, keltainen tukkansa, tonnin rautaa kahvakseen saanut miekkansa – harmaa nukkavieru viittansa – ranskalainen käyntinsä – espanjalainen katseensa – kirja vyössä ja leveä väkipuukko toisella kupeella osoittamassa hänet puolittain koulukarhuksi, puolittain pukariksi. Miksi nimität tuota kuvaelmaa, Frank?"

"Verekseksi skotlantilaiseksi", arvosteli Tunstall, "joka on arvatenkin vastikään tullut auttamaan muita maanmiehiänsä vanhan Englannin luitten kaluamisessa; kaalimato siinä nähdäkseeni tulee järsimään, mitä heinäsiirikka on säästänyt."

"Aivan oikein, Frank", vahvisti Vincent; "juuri niinkuin runoilija suloisesti laulaa:

⁹ Kolmannella illalla oli sama merkitys kuin nykyaikana ensi-illalla. Suom.

"Sai Skotlannista paikkatakin
ja syöttää piti mierollakin."

"Hiljaa!" varoitti Tunstall; "muista isäntäämme".

"Joutavia!" vastasi hänen kaupittelukumppaninsa; "hän tietää, mille puolelle hänen leivässään on voi sivelty, ja vakuutanpa, että hän ei ole näin pitkää aikaa elänyt englantilaisten luona ja englantilaisista, pahastuakseen meille englantilaisesta mielestämme. Mutta kas, skotlantilaisemme on päässyt tuijottelemasta Pyhää Dunstania ja tulee meille päin. Istu ja pala, pulska poika ja vanterra, vaikka on pisamainen ja päivettynyt. Hän lähenee yhä – puutunpa häneen hiukan."

"Ja jos sen teet", huomautti toveri, "voit saada pääsi puhki – hän ei ole hiilenkantajaksi haluavan näköinen".

"Pelottele sinä arempia", sanoi Vincent ja puhutteli heti muukalaista. "Ostakaa kello, ylhäinen Pohjolan thaani – ostakaa kello, laskeaksenne runsauden tunnit siitä siunatusta hetkestä saakka, kun jätitte Berwickin taaksenne. Ostakaa kunnon kakkulat, nähdäksenne englantilaisen kullan valmiina kahmaisullenne. Ostakaa mitä hyvänsä, saatte kolmen päivän maksuajan, sillä vaikka taskunne olisivat putipuhtaat kuin Isä Ferguksen, niin olettehan skotlantilainen Lontoossa, joten siinä ajassa kerkiätte varustautua rahoilla." Muukalainen silmäili pilailevaa oppilasta yrmeästi ja näytti jokseenkin uhkaavaan tapaan puristavan ryhmysauvaansa. "Ostakaa lääkettä", pitkitti

peloton Vincent, "jollotte osta aikaa tai valoa – rohtoa ylpeään vatsaan, sir: tuossa on apteekki toisella puolella tietä".

Galenuksen¹⁰ kokeileva opetuslapsi seisoi isäntänsä ovella latuskalakki päässä ja kanvastihhasillaan, pidellen isoa puupetkeltä. Hän otti nyt vastaan Jenkinin siten viskaaman pallon ja alotti: "Mitä saisi olla, sir? Ostakaa oivallista kaledonialaista¹¹ voidetta, *Flos sulphvr. cum rasva quant. suff.*"

"Nautittavaksi sitte kun on lempeästi hierottu englantilaisella tammisella pyyhkeellä", neuvoi Vincent.

Kunnon skotlantilainen oli suonut täyden tilaisuuden tämän kaupunkilaissukkeluuden pikku tykistön paukkeelle, seisahduttaen juhlallisen astuntansa ja silmäillen tuimasti kumpaakin hyökkääjää vuoron jälkeen, ikäänkuin uhaten joko vastapilkalla tai rajummalla kostolla. Mutta jäykkyys tai varovaisuus pääsi voitolle hänen suuttumuksestaan, ja keikauttaen päätänsä kuin halveksuen moista naljailua hän asteli alas Fleet-katua, kiusaajiensa naurunhohotuksen seuraamana.

"Skotlantilainen ei tappele ennen kuin näkee omaa vertansa", sanoi Tunstall; hänet oli pohjois-englantilainen syntynsä tutustuttanut kaikenlaatuisiin puheenparsiin niitä vastaan, jotka asuivat vielä kauvempana pohjoisessa.

"Enpä toisesta tiedä", sanoi Jenkin; "se mies näyttää vaaralliselta – hän kajauttaa jotakuta nuppiin ennen kuin ehtii pitkälle. Kuulkaa! – hei, siellä nousee."

¹⁰ Lääketaidon suurmies vanhalla-ajalla.

¹¹ Pohjois-Skotlanti. Suom.

Ja tuttu huuto: "pojat – pojat! nuijat – nuijat!" kaikui nyt pitkin Fleet-katua. Jenkin sieppasi aseensa, joka oli myymäläpöydän alla äkillisimmänkin tarpeen varalla, ja huusi Tunstallia tempaamaan karttunsa ja tulemaan perässä. Hän hyppäsi vajan puolioven yli ja säntäsi täyttä vauhtia meteliä kohti, juostessaan säästäten huutoa ja avaten kyynäspäillään tietä yleisön läpi tai tyrkkien kadullakävijöitä sivulle. Hänen kumppaninsa huusi ensin mestariansa pitämään silmällä myymälää ja Jenkinin esimerkkiä noudattaen vilisti hänen jälkeensä niin joutuin kuin pääsi, mutta paremmin tarkaten muiden turvallisuutta ja mukavuutta. Kädet ja silmät koholla, vihreä esiliina edessään ja kiillotettavanaan ollut lasi poveensa työnnettynä tuli vanha David Ramsay varjelemaan kalujaan ja kompeitansa, vanhasta kokemuksesta tietäen, että kun "nuijasotaan" kerran huudettiin, ei hänellä olisi suurtakaan apua oppipojistaan.

2. LUKU.

Köyhän ylpeyttä

Vanha narkäs kelloseppä hyöri puodissaan ärtyisenä siitä, että hänet oli niin pikaisesti keskeytetty syvällisistä tutkimuksistaan. Vastahakoisena luopumaan alulle saamastansa laskelmasarjasta hän kummallisesti sekoitti toisiinsa suuretieteellisen tehtävänsä katkelmia, kehoituksiaan ohikulkijoille ja kiukustuneita moitteita joutilaista oppipojistaan. "Mitä saisi olla, sir? Madam, mitä saisi olla – seinäkelloja, pöytäkelloja – yökelloja – päiväkelloja? *Hakapyörän ollessa 48 – kimmahdusvoiman 8 – lyöntinastat ovat 48* – mitä saisi olla, kunnioitettava sir? – *Osamäärä – kerrottava* – että niiden vintiöiden pitikin karata juuri tällä hetkellä! – *vauhdin kiihtymisen ollessa 5 minuuttia 55 sekuntia 53 kolmannesta 59 neljännestä* – suomin minä ne kumpaisenkin, kun tulevat takaisin – sen teen, kautta kuolemattoman Napierin luiden!"

Kiusaantuneen tieteilijän tuskittelun keskeytti tulollaan varsin kunnioitettavan näköinen kansalainen, joka tervehti häntä tuttavallisesti nimityksellä "Davie, vanha veikko" ja kysyi, mistä hän oli joutunut noin huonolle tuulelle, samalla kun sydämellisesti puristi hänen kättään.

Vieraan vaatetus oli arvokas, mutta jonkun verran ylellisempi kuin tavallista. Hänen ristiraitaiset sääryksensä olivat mustaa

samettia, jonka viilloksista pisti esiin purppuranpunainen silkkisisustus. Ihokas oli purppuranpunaista verkaa ja lyhyt viitta sääryksien vastikkeeksi mustaa samettia; molemmat olivat koristeltuja lukuisilla hopealangoista siroasti punotuilla pikku napeilla. Kaulassa riippui kolminkertaiset kultaketjut, ja miekan tai väkipuukon asemesta hän käytti vyössään tavallista pöytätarpeisiin soveltuvaa veistä ja pientä hopeakoteloä, joka näkyi sisältävän kirjoitusneuvot. Hän olisi saattanut näyttää yleisöä palvelevalta kirjurilta, jolleivät matala, koristamaton latuskalakki ja hyvin mustat, kiiltävät kengät olisi ilmaisseet, että hän kuului porvaristoon. Hän oli rakenteeltaan sopusuhtainen mies, noin keskikokoinen ja melkoisen iäkkäänäkin näköjään hyvässä voinnissa. Hänen katseensa ilmaisivat älykkyyttä ja hyväntuulisuutta, ja puvun arvokasta sävyä kannattivat hyvin hänen kirkkaat silmänsä, punakat poskensa ja harmaja tukkansa. Hän käytti Skotlannin murretta ensimmäisessä puhuttelussaan, mutta sellaiseen tapaan, että saattoi tuskin päättää, kohdistiko hän ystäväänsä jonkunlaista leikkisää jäljittelyä vai oliko se hänen synnynnäistä puheenlaatuaan, sillä hänen tavallisessa haastelussaan ei suurestikaan ilmaantunut maakuntalaisuutta.

Vastaukseksi arvoisan ystävänsä tiedustuksiin Ramsay ähkäisi raskaasti ja äänsi takaisin kysymyksen: "Mikäkö minua vaivaa, mestari George? Ka, minua vaivaa kaikki! Sanonpa sinulle, että mies saattaa yhtä hyvin asua satumaassa kuin Ulko-Farringdonin kaupunginpiirissä. Oppipoikani ovat muuttuneet pelkiksi koneiksi – he ilmestyvät ja katoavat kuin virvatulet, eikä niissä

ole enem্পää säännöllisyyttä kuin kellossa ilman pidätinratasta. Jos on viskeltävä palloa tai sonni härnättävänä hulluksi tai akka vajotettavana sukelluksiin torailusta tai kallo halkaistavissa, niin on Jenkin varmasti puuhan jommassakummassa päässä, ja sitte livistää Francis Tunstall seuraksi. Kilpatappelijat, karhunaluttajat ja silmänkääntäjät ovat ihan liitossa minua vastaan, rakas ystävä, ja ne sivuuttavat minun taloni kymmentä kertaa useammin kuin minkään muun. Nyt on tullut maahan sekin italialainen keinottelija, jota sanovat Punchinelloksi; ja kaiken kaikkiaan – "

"No niin", keskeytti mestari George, "mutta mitä kuuluu kaikki tämä tähän tapaukseen?"

"Ka", vastasi Ramsay, "täällä on huudettu varkaita tai murhaa, – toivoakseni on vähintään sellaista tekeillä näiden englantilaisten pussivanukas-sikojen keskuudessa! – ja minut on häiritty syvimmästä laskeskelusta, mihin kuolevainen ihminen on milloinkaan antautunut, mestari George".

"Hei, mies, sinun pitää talttua kärsivällisyyteen! Olethan ajan käsittelijä ja voit mielesi mukaan panna sen kulkemaan nopeasti ja hitaasti; sinulla koko maailmassa on vähimmin syytä valittaa, jos siitä hiukkanen hukkaantuu tuolloin tällöin. Mutta tässä poikasi tulevatkin ja tuovat luullakseni välissään tapetun miehen – pelkään pahankin ilkityön tapahtuneen."

"Mitä enemmän ilkeyttä, sitä hauskeempaa urheilua", sanoi vanha käreä kelloseppä. "Hyvilläni olen sentään, ettei se ole kumpikaan noista viikareista. Mitä varten te tänne

tuotte ruumiin, kelvottomat lurjukset?" lisäsi hän, kääntyen kahteen oppilaaseensa, jotka kantoivat ruumista välissään, johtaen melkoista omaan luokkaansa kuuluvaa joukkuetta, josta joissakuissa nähtiin ilmeisiä merkkejä äskeisestä käsirysystä.

"Hän ei ole vielä kuollut, sir", vastasi Tunstall.

"Viekää hänet sitten apteekkiin", käski hänen isäntänsä. "Luuletteko minun kykenevän korjaamaan miehen hengen jälleen liikkeeseen niinkuin tasku- tai pöytäkellon?"

"Luojan tähden, vanha ystävä", sanoi hänen tuttavansa, "ottakaamme hänet tänne lähimpään paikkaan – hän näyttää olevan vain pyörtynyt."

"Pyörtynytkö?" murisi Ramsay; "ja mitä asiaa oli hänellä pyörtyä kadulla? Mutta jos sillä teen ystäväni George mestarin mieliksi, niin korjaan kattoni alle kaikki Pyhän Dunstanin pitäjän kuolleet. Kutsukaa Sam portinvartija pitämään silmällä puotia."

Pökertynyt mies, sama skotlantilainen, joka oli vastikään kulkenut ohi oppipoikien ivaamana, kannettiin käsityöläisen takahuoneeseen ja asetettiin nojatuoliin, kunnes vastapäisen apteekin omistaja tuli hänen avukseen. Tällä herrasmiehellä, kuten tieteen edustajille toisinaan sattuu, oli jonkun verran enemmän oppia kuin tietoa, ja hän alkoi puhella sinciputista ja occiputista ja cerebrumista ja cerebellumista, kunnes tyhjensi David Ramsayn lyhyeen loppuvan kärsivällisyyden.

"Bellum! bellellum!" kertasi hän vihaustuksissaan; "mitä merkitsee se helkkunan helinä, jollette sivalla laastaria miekkosen kiireelle?"

Ajattelevampaa intoa osoittaen kysyi mestari George lääkitsijältä, eikö olisi hyvä iskeä suonta. Tuokion hymistytään ja kakisteltuaan ei rohtolan mies kyennyt hetken hopussa esittämään mitään muutakaan, vaan huomautti sen kaikessa tapauksessa huojentavan aivoja eli cerebrumia siltä varalta, että ilmenisi oireita ulonheen veren deposition, mikä haittaisi tuon aran elimen paineena.

Onneksi oli hän pätevä suorittamaan tämän tehtävän. Jenkin Vincent oli kokenut ruhjevammojen hoitelijä ja autteli tehokkaasti loukkaantunutta runsailla kylmän veden huuhteluilla ja etikalla, jota hän käytti saman tieteellisen menetelmän mukaan kuin nykyään pullonpitelijät nyrkkeilynäytöksissä. Haavoittunut alkoi kohoutua istuimellaan, vetää viittaansa tiukasti ympärilleen ja katsella huonetta kuin yrittäen saada takaisin tajunsa ja muistinsa.

"Hänen olisi paras laskeutua makuulle pikku takakomeroon", esitti mr. Ramsayn vieras, joka näytti olevan täydellisesti perehtynyt talon mukavuuksiin.

"Hän on tervetullut minun osuuteeni työntösängystä", tarjosi Jenkin, sillä mainitussa takakomerossa oli molemmilla yhteinen kokoonpantava makuusija; "minä voin nukkua tiskin alla".

"Minä myös", yhtyi Tunstall, "ja mies-parka voi saada vuoteen koko yöksi".

"Uni", ilmoitti lääkitsijä, "on Galenuksen mielipiteen mukaan virvoke ja kuumeenlievike, ja se nautitaan luonnollisimmin työntösängyssä".

"Missä parempaa ei ole saatavissa", täydensi mestari George; "mutta kelpo poikia ovatkin, kun luovuttavat makuupaikkansa noin auliisti. No, viitta pois hänen yltään, ja me kannamme hänet vuoteelleen. Minä lähetän noutamaan t: ri Irvingiä, kuninkaan henkilääkärinä – hän ei asu kaukana, ja se olkoon minun osuuteni samarialaisen velvollisuudesta, naapuri Ramsay."

"No niin, sir", sanoi paranteiden myyjä, "teidän vallassanne on kuulustaa muutakin apua, ja minä en tahdo kieltäytyä neuvottelemasta t: ri Irvingin tai kenenkään muunkaan taitavan lääkäroitsijan kanssa, yhtä vähän kuin edelleenkin toimittamasta sellaisia rohtoja kuin voidaan tarvita minun pharmacopeiastani. Mutta mitä hyvänsä t: ri Irving, joka luullakseni on suorittanut tutkintonsa Edinburghissa, tai t: ri Kuka-tahansa-lisäksi, skotlantilainen tai englantilainen, sanonee vastaan, on uni ajallaan otettuna kuumeenlievike elikkä sedativi, kuin myöskin virvoke."

Hän jupisi vielä joitakuuta oppineita sanoja ja lopetti ilmoittamalla Ramsayn ystävälle paljoa ymmärrettävämmällä englanninkielellä kuin oli ollut hänen latinansa, että hän piti tätä maksajanansa lääkkeistä, hoidosta ja luonakäynnistä, jota oli toimitettu tai toimitettava tälle tuntemattomalle henkilölle.

Mestari George vastasi vain pyytämällä häntä lähettämään laskunsa jo tiliinpantavastaan ja olemaan vaivaantumatta sen enempiä, jollei hän lähettäisi sanaa. Rohtokauppias oli viitan hiukan pudotessa syrjään tehnyt muutamia havaintoja, joiden perusteella hänellä ei ollut suuriakaan toiveita tämän satunnaisen

potilaan maksukyvyystä. Mutta nähdessään vieraan puoltajaksi varakkaan kansalaisen kävi hän hiukan vastahakoiseksi luovuttamaan miestä hallustaan, ja tämän Temple Barin Esculapiuksen¹² lähettämiseksi omaan asuntoonsa tarvittiin lyhyt ja ankara vihjaus mestari Georgen taholta, joka kaikessa sävyisyydessään kykeni tarpeen tullen ilmaisemaan sellaista pontevuutta.

Heidän päästyään eroon mr. Raredrenchista yrittivät Jenkin ja Tunstall armeliaasti riisua potilaalta pitkää harmaata viittaa, mutta kohtasivat lujaa vastarintaa hänen omasta toimestaan. "Ennen henkeni – ennen henkeni", jupisi hän epäselvästi. Hänen siten ponnistellessaan päällysvaatteensa säilyttämiseksi, joka oli liian hapera kestämaan reutomista, repesi se viimein kovasti ritkahtaan. Potilas oli silloin uudestaan pyörtymäisillään, kun istui siinä heidän edessään pukineissa, joiden paikattu ja kursittu kurjuus herätti sekä sääliä että naurua. Siinä oli varmaan ollut syy hänen vastahakoisuuteensa luovuttamaan vaippaa, joka verhosi niin monia puutteellisuuksia kuin armeliaisuuden hyve.

Mies itse silmäili köyhyiden ränstyttämää vaatetustaan ja näytti olevan niin häpeissään paljastuksesta, että hampaittensa välitse mutisi myöhästyvänsä määräkohtauksestaan ja yritti nousta, poistuakseen paikalta. Hänet estivät helposti Jenkin Vincent ja hänen kumppaninsa, mestari Georgen nyökkäyksestä tarttuen häneen ja pidättäen hänet tuoliinsa.

Potilas silmäili tuokion ympärilleen ja sanoi sitte heikosti

¹² Lääketaidon isä. Suom.

leveällä pohjoismurteellaan: "Onko tämä nyt mielestänne laita kohtelua, hyvät herrat, kun muukalainen poikkeek pikimältäään kaupunkiinne? Pääni puhkasitte – viittani revitte, ja nyt pidätte minua kiikissä! Ne olivat viisaampia kuin minä", hän lisäsi tovin vaiti oltuaan, "jotka neuvoivat minua käyttämään huonoimpia pukeitani Lontoon kaduilla; ja jos olisin mistään saanut kehnompaa ruumiin verhoa kuin nämä viheliäiset vaatekappaleet", – ("varsin vaikeata olisi se ollut", kuiskasi Jin Vin kumppanilleen) – "olisivat ne olleet liiankin hyviä semmoisten miesten kourittaviksi, joille kunniallisen säällisyyden lait ovat uppo-outoja".

"Totta pulmakseni", tokaisi Jenkin, kykenemättä malttamaan mieltänsä kauvemmin, vaikka senaikuinen kuri sääsi hänen asemassaan oleville sellaisen kunnioittavan vähäpätöisyyden ja nöyryyden vanhempiensa, isäntiensä tai muiden arvokkaampiensa läsnäollessa, että meidän päivinäimme ei ole siitä aavistustakaan, "totta puhuakseni näyttävät tämän kelpo herrasmiehen vaatteet siltä kuin eivät ne paljoakaan pitelyä sietäisi".

"Suu kiinni, nuori mies", käski mestari George lujasti; "älä milloinkaan pilkkaa muukalaista tai köyhää – musta härkä ei ole vielä polkaissut varpaitasi – et tiedä, missä maissa saatat matkata tai mitä vaatteita kantaa, ennen kuin kuolet".

Vincent painoi alas päänsä ja seisoi nolostuneena, mutta vieras ei vastaanottanut hänelle epäsuorasti lausuttua anteeksipyyntöä.

"Minä olen muukalainen, sir", hän sanoi, "se on varmaa – vaikka minua mielestäni on sellaiseksi kohdeltu hiukan tuttavallisesti tässä teidän kaupungissanne – mutta mitä siihen tulee, että muka olen köyhä, niin ei minua mielestäni ole tarvis köyhyydestä moittia ennen kuin ruinaan jonkun rahoja".

"Rakkaan maamme tapaista kauttaaltaan", kuiskasi mestari George kellosepälle, "ylpeys ja köyhyys".

Mutta David oli ottanut esille kirjoitustaulusensa ja hopeisen kynänsä. Tehtävänsä syventyneenä harhaili hän luvunlaskun kaikkia suureita myöten yksiköstä miljooniin, biljooniin ja triljooniin, kuulematta ystävänsä huomautusta. Nähdessään hänen hajamielisyytensä kääntyi tämä jälleen skotlantilaiseen.

"Jos nyt vieras tarjoisi sinulle noblen,¹³ Jockey, niin taitaisitpa viskata sen hänelle takaisin päin silmiä?"

"Enkä, jos voisin tehdä hänelle rehellisen palveluksen siitä, sir", vastasi skotlantilainen. "Olen halullinen toimittamaan mitä hyödyllistä voin, vaikka polveudunkin kunnianarvoisesta suvusta ja voin sanoa olevani tavallaan kutakuinkin hyvin turvattu toimeentuloni puolesta."

"Vai niin!" sanoi kuulustaja; "ja mikä suku lienee saapa kunnian polveutumisestasi?"

"Ikivanha takki on sen vaakunapohjana", supatti Vincent kumppanilleen.

"No, Jockey, sano pois", pitkitti mestari George huomattessaan, että skotlantilainen maanmiestensä tavoin

¹³ Noin 8 markan kultaraha.

otti hiukan aikaa vastataksaan asialliseen, suorasukaiseen kysymykseen.

"En ole sen enempää Jockey, sir, kuin te olette John",¹⁴ sanoi muukalainen ikäänkuin loukkaantuneena siitä, että häntä puhuteltiin nimellä, jota siihen aikaan käytettiin nykyisen Sawneyn tapaan yleisenä skotlantilaisen kansallisuuden nimityksenä. "Nimeni, jos teidän se pitää tietää, on Richie Moniplies; ja minä olen syntyisin vanhasta ja kunnianarvoisesta Lihalan linnan suvusta, joka on hyvin tunnettu Edinburghin Länsiportilla."

"Ja mitä sanot Länsiportiksi?" tivasi kuulustaja.

"Ka, kun teidän arvoisuutenne haluaa sitä tietää", kertoi Richie, joka oli nyt päässyt kylliksi tajulleen huomataksaan mestari Georgen arvokkaan ulkomuodon ja sen vuoksi sovitti säävynsä kohteliaammaksi kuin ensimmältä, "Länsiportti on meidän kaupungissamme pääsykäytävänä niinkuin nuo Whitehallin tiilikaaret täällä johtavat kuninkaan palatsiin, paitsi että Länsiportti on kivistä ja enemmän kaunisteltu koristuksilla ja pykäyksen taidolla".

"Hitto vieköön, mies, Whitehallin portit suunnitteli suuri Holbein", vastasi mestari George; "pelkään tapaturmasi sekoittaneen aivosi, hyvä ystävä. Ehkä seuraavaksesi kerrot minulle, että teillä on Edinburghissa yhtä komea purjehduskelpoinen virta kuin Thames kaikkine laivaliikenteineen?"

¹⁴ Englantilaisten kansallisinimi on John Bull. Suom.

"Thamesko!" huudahti Richie sanomattoman halveksivasti; "jo nyt jotakin! Meillähän on Edinburghissa Leithin vesi ja Nor-loch!"

"Ja Pow-Burn ja Murtimokuopat ja Hanhenlätäkkö, senkin valehtelija!" vastasi mestari George, voimakkaasti ja luontaisen pontevasti laskettaen Skotlannin murretta. "Sinunlaisesi maankiertäjät ne petollisilla sievistelyillään tuottavat häpeää koko maallemme."

"Jumala minua armahtakoon, sir", sanoi Richie suuresti kummastuneena, kun huomasi olettamansa etelämaalaisen muuttuneen synnynnäiseksi skotlantilaiseksi, "minä otaksuin teidän arvoisuutenne englantilaiseksi! Mutta käsittääkseni ei ollut mitään väärää oman maansa kunnian puoltamisessa vieraalla maalla, missä kaikki ihmiset sitä parjaavat?"

"Sanotko maasi kunniaksi todistusta, että sillä on yhtenä lapsenaan valheellinen, röyhentelevä lurjus?" kivahti mestari George. "Mutta hei, mies, älä siitä mene totiseksi, – tavatessasi maanmiehen olet tavannut ystävänkin, jos sellaista ansaitset, ja olletikin jos vastaat minulle totuuden mukaan."

"En näe, mitä hyvää minulle tulisi siitä, että puhuisin mitään muuta kuin silkkaa totta", vakuutti kunnon pohjoisbritti.

"No siis – alottaaksemme", sanoi mestari George, "epäilen sinua vanhan teurastaja Mungo Monipliesin pojaksi, Länsiportilta".

"Teidän arvoisuutenne on luulemma velho", myönsi Richie irvistäen.

"Ja kuinka rohkenitkaan väittää häntä ylimykseksi?"

"En tiennyt, sir", selitti Richie korvallistaan raapien; "olen kuullut paljon puhuttavan jostakusta Warwickin jaarlista näillä eteläisillä tienoilla, – Guy taisi olla hänen nimensä, – ja hänellä on täällä suuri maine metsän karjan ja karjujen ja sen sellaisten lihoiksimuuttajana; ja varmastikin on isäni tappanut enemmän kaikenkaltaista karjaa ja karjuja, puhumattakaan lampaista, oinaista, karitsoista ja porsaista, kuin koko Englannin paroonikunta".

"Lörpötystä! Sinä olet ovela vintiö", sanoi mestari George; "hillitse kieltäsi ja varo nenäkkäitä vastauksia. Isäsi oli rehellinen porvari ja ammattikuntansa vanhin; minua surettaa nähdä hänen poikansa noin kehnossa takissa."

"Välttävässä, sir", vastasi Richie Moniplies, katsellen pukuaan; "juuri välttävässä. Mutta se on köyhien porvarinpoikien tavanmukaisena livreijana meidän maassamme – matami Puutteen lahjoja – paras kärsiä! Kuninkaan lähtö Skotlannista on vienyt kaiken kaupan Edinburghista; ja kaduilla tehdään heinää, ja kauppatorilta korjataan hyvä sato ruoholaukkaa. Sillä paikalla, missä isäni navetta sijaitsi, on nyt niin rehevä laidun kuin olisi pitkäksi aikaa tarvittu hänen teurastamiensa elukkain ruokkimiseen."

"Se on liiankin totta", myönsi mestari George; "ja meidän kootessamme varallisuutta täällä näkevät vanhat naapurimme perheineen nälkää kotona. Tätä olisi ajateltava useammin. Ja miten sait tuon läven päähäsi, Richie? – sanoppa rehellisesti."

"Totisesti, sir, mitäs valheteltavaa minulla siinä olisi", vastasi Moniplies. "Tulin tätä katua pitkin, ja jokikinen ahdisti minua ivallaan ja ilvehtimisellään. Ajattelinpa siis itsekseni: teitä on liian monta minun käydäkseni käsiksi; mutta kunhan tapaisin teidät Barfordin puistossa tai Vennelin solassa, niin panisinpa muutamia teistä veisaamaan toista virttä. Sitte suvaitsi muuan vanha nilkku ruukuntekijän rahjus lynkyttää ihan nenäni alle ja tarjota minulle saviporsasta muka skotlantilaisen ihovoiteeni säilyksi,¹⁵ ja minä annoin hänelle tönäyksen, niinkuin oli vain luonnollista, ja hoippuva ukkeli kuukertui omien porsaittensa sekaan ja tarveli niistä parikymmentä. Ja sitte nousi rymy, ja jolleivät nämä kaksi herrasmiestä olisi auttaneet minua pälkäästä, niin nyrhätty minut olisi ilman armoa. Ja kuinka olikaan, juuri heidän tarttuessaan käsivarteeni, toimittaakseen minut pois mellakasta, sain vasenkätiseltä lotjamieheltä mojauksen, joka pökerrytti minut."

Mestari George katsoi oppipoikiin ikäänkuin kysyäkseen jutun todenperäisyyttä.

"Ihan niin on asia kuin hän sanoo, sir", selitti Jenkin; "minä en vain kuullut mitään porsaista. Ihmiset sanoivat hänen särkeneen saviastioita ja huusivat, että – pyydän anteeksi, sir – kukaan ei voinut viihtyä skotlantilaisen ulottuvilla."

"No, vähät siitä, mitä he huusivat; sinä olit kelpo mies, kun

¹⁵ Skotlantilaisia väitettiin erityisen ihottuman yleensä vaivaavan; siitä myös mr. Raredrenchin oppipojan viisasasteleva parannemääräys. Suom.

autoit heikompaa puolta. Ja sinä, mies", pitkitti mestari George maanmieheensä kääntyen, "pistäydyt talooni huomen-aamulla tämän osoitteen mukaan".

"Kyllä noudatan teidän arvoisuutenne kutsua", sanoi skotlantilainen kumartaen hyvin syvään, "jos nimittäin arvoisa herrani sallii".

"Herrasiko?" sanoi George. "Onko sinulla mitään muuta herraa kuin Puute, jonka livreijaa sanot kantavasi?"

"Niin, teidän arvoisuutenne, palvelenkin tavallaan kahta herraa", selitti Richie, "sillä sekä isäntäni että minä olemme tuon samaisen pahuksen orjia, jolle luulimme näyttävämme kantapäämme, lähtemällä Skotlannista. Näette siis, sir, että minä olen jonkunlainen taka-alustalainen, kuten meidän maassamme sanotaan, ollen palvelijan palvelija."

"Ja mikä on herrasi nimi?" kysyi mestari George, mutta lisäsi nähdessään Richien epäröivän: "Ei, älä sano, jos se on salaisuus."

"Salaisuus, jonka säilyttämisestä ei ole suurtakaan hyötyä", tuumi Richie; "tiedätte vain, että meidän pohjoismaalainen luontomme on liian ylpeä kutsumaan todistajia hätäämme. Ei herrani silti ole muuta kuin tilapäisessä pinteessä, sir", hän lisäsi katsahtaen noihin kahteen englantilaiseen oppipoikaan, "hänellä kun on iso summa kuninkaallisessa rahastossa – hänelle nimittäin", hän jatkoi kuiskaamalla mestari Georgelle, "on kuningas paljon velkaa, mutta niitä hopeita taitaa olla paha saada. – Herrani on nuori loordi Glenvarloch."

Mestari George näytti kummastuvan nimestä. "*Sinä* nuoren

loordi Glenvarlochin saattolaisia, ja tuossa tilassa?"

"Aivan, ja minussa näette kaikki hänen saattolaisensa, toistaiseksi; ja iloissani olisin, jos hän olisi paljoakaan paremmassa kunnossa kuin minä, vaikka minun pitäisi jäädä tällaisekseni."

"Olen nähnyt hänen isänsä, kintereillään neljä herrasmiestä ja kymmenen lakeijaa kahisemassa pitseissään ja sametissaan", sanoi mestari George. "No, tämä on muuttelias maailma, mutta tuolla puolen on parempi. Kunnon vanha Glenvarlochin suku, joka puolsi kuningastaan ja maatansa viisisataa vuotta!"

"Teidän arvoisuutenne voi sanoa tuhannen", oikaisi toinen.

"Minä sanon mitä tiedän todeksi, ystävä", väitti porvari, "enkä sanaakaan enempää. Näytät nyt hyvinkin toipuneelta – pystytkö kävelemään?"

"Mainiosti, sir", vakuutti Richie; "olin vain hiukan untelona. Olen kasvatettu Länsiportilla, ja kiireeni kestää jymäyksen, joka kaataisi mullin."

"Missä asuu isäntäsi?"

"Me asetuimme, teidän arvoisuutenne", vastasi skotlantilainen, "pieneen taloon erään kujan suuhun, joka laskeutuu virran varteen, muutaman siivon miehen luo, John Christien, laivatavarain kauppiaan, kuten sanotaan. Hänen isänsä oli syntyisin Dundeesta. En sen kujan nimeä tiedä, mutta se on ihan sen ison kirkon mukainen; ja teidän arvoisuutenne suvaitkoon muistaa, että me esiinnymme pelkällä mr. Nigel Olifauntin perhenimellä, pysytellen nykyään syrjässä, vaikka

meitä Skotlannissa puhutellaan loordi Nigeliksi."

"Herrasi menettelee siinä viisaasti", myönsi porvari. "Kyllä löydän asuntonne, vaikka ohjauksesi ei ole selvimpiä." Samalla sujauttaen kolikon Richie Monipliesille käteen hän käski tämän rientää kotiin ja olla antaumatta enempiin kiistoihin.

"Varon minä sitä nyt, sir", lupasi Richie tärkeän näköisenä, "kun minulla on asia toimitettavana. Toivotan siis teille kaikille menestystä ja kiitän erittäin näitä kahta nuorta herrasmiestä –"

"Minä en ole mikään herrasmies", sanoi Jenkin, paiskaten lakin päähänsä. "Olen reima lontoolainen oppipoika ja toivon vielä yleneväni mestariksi. Frank sanoutukoon herrasmieheksi, jos tahtoo."

"Minä *olin* aikoinani herrasmies", sanoi Tunstall, "ja toivoakseni en ole tehnyt mitään sen nimityksen menettämiseksi".

"No, no, kuten haluatte", tuumi Richie Moniplies; "mutta hyvin kiitollinen olen teille molemmille – ja tuskinpa hivenenkään vertaa vähemmin pidän sitä mielessäni, vaikka juuri nyt sanonkin siitä vain vähän. Hyvää yötä teille, kunnan kansalaiseni." Niin sanoen hän työnsi risaisen ihokkaansa hihasta pitkän luisevan käden ja käsivarren, jolla lihakset nousivat kuin piiskanletkut. Mestari George pudisti sitä sydämellisesti, Jenkinin ja Frankin iskiessä ovelasti silmää toisilleen.

Richie Moniplies olisi sitte kohdistanut kiitollisuutensa puodin omistajaan, mutta nähdessään hänen, kuten jälkeensä sanoi, "töhertävän pikku kirjaseensa kuin mieletön", hän tyydytti

kohteliaisuutensa "antamalla hänelle hattua", s.o. koskettamalla päähinettään tervehdykseksi, ja poistui myymälästä.

"Kas, siinä menee skotlantilainen Jockey kaikkine huonoine ja hyvine puolineen", huomautti mestari George mestari Davidille, joka vastahakoisestikin pidättyi laskelmistaan ja pitäen kynäänsä tuuman päässä vihosta tuijotti ystäväänsä suurin ja niin ilmeettömin silmin, että ne kuvastivat pikemmin mitä tahansa muuta kuin ymmärrystä tai harrastusta puhuttelijansa sanoja kohtaan. "Tuo mies", pitkitti mestari George ystäväänsä hajamielisyyttä havaitsematta, "osoittaa hyvin elävästi, miten meidän skotlantilainen ylpeytemme ja köyhyytemme tekee meistä valehtelijoita ja rehentelijöitä; ja takaanpa kuitenkin, että se tolvana, jonka joka kolmas sana englantilaiselle on pöyhkeä valhe, saattelee herraansa vilpittömänä ja hellänä ystävänä ja on kenties luovuttanut hänelle viittansa kylmässä tuulessa, vaikka itse joutuisi kävelemään *in cuerpo*, kuten don sanoo. Kummallista, että urheus ja uskollisuus – sillä varmasti uskon sen veitikan kunnolliseksi – ei saa parempaa kumppania kuin tämän kerskailevan rehentelyn. Mutta sinä et kuuntele minua, Davie-veikko."

"Kyllä – kyllä kuuntelen varsin tarkasti", väitti Davis, "Sillä kun aurinko kiertää taululevyn neljässäkolmatta tunnissa, lisättäköön kuun osalle viisikymmentä ja puoli minuuttia."

"Sinä olet seitsemännessä taivaassa, mies", muistutti hänen kumppaninsa.

"Suo anteeksi", vastasi Davie. – "Tehköön pyörä A

kierroksen neljässäkolmatta tunnissa – nyt sen saan – ja pyörä B neljässäkolmatta tunnissa viidessäkymmenessä ja puolessa minuutissa – seitsemänkuudetta ollessa verrannollinen neljäänkuudetta niinkuin yhdeksänkuudetta neljäänkolmatta tuntiin viiteenkymmeneen ja puoleen minuuttiin, taikka hyvin liki – pyydän sinulta anteeksi, mestari George, ja toivotan sinulle sydämestäni hyvää yötä."

"Hyvää yötäkö?" sanoi mestari George; "ethän ole minulle vielä sanonut hyvää päivääkään. Hei, vanha ystävä, pane poikkeen se vihko, taikka säret *oman* kallosi sisäkoneiston, niinkuin tuo ystävämme on saanut omansa ulkokuoreen vamman. Hyvää yötä, hän sanoo! Minä en aio niin helposti eritä sinusta. Tulin saamaan sinulta kello neljän välipalan, mies, ja pari luutun säveltä kummityttäreltäni mrs. Margetilta."

"Hyväinen aika! Minä olin hajamielinen, mestari George – mutta tunnethan minut. Milloin vain joudun pyörien sekaan", sanoi mr. Ramsay, "silloin on – "

"Onni, että olet tekemisissä pienten kanssa", täydensi hänen ystävänsä, kun Ramsay mietteistään ja laskelmistaan havahtuneena astui edellä pikku takaportaita toiseen huonekertaan, joka oli hänen tyttärensä ja vähäisen huonekuntansa hallussa.

Oppipojat asettuivat jälleen paikoilleen myymälän edustalle, vapauttaen sijaisuudesta Sam vartijan. Jenkin sanoi Tunstallille: "Näitkö, Frank, kuinka vanha kultaseppä sukoili mieronkiertäjää maanmiestänsä? Milloin olisi noin äveriäs mies pudistanut

niin kohteliaasti köyhän englantilaisen kättä? No, sen minä sanon skoteista hyvää, että he syöksyvät päätähavin palvelemaan kansalaistaan, vaikkeivät sormenkynttäkään kostuttaisi pelastaakseen kukkumasta etelämaalaista, joiksi he meitä sanovat. Ja sentäänkin on mestari George vain puolirotuinen skotlantilainen siinä suhteessa, sillä minä tiedän hänen olleen monasti avulias englantilaisillekin."

"Mutta kuulepas, Jenkin", sanoi Tunstall, "sinä olet mielestäni itse vain puolirotuinen englantilainen. Kuinka tulit lopultakin iskeneeksi skotlantilaisen puolella?"

"Ka, niinhän sinäkin teit", vastasi Vincent.

"Niin, kun näin sinun alkavan; ja sitäpaitsi ei ole Cumberlandin tapoja karata viisikymmentä yhtä vastaan", selitti Tunstall.

"Eikä Kristuksen-kirkon tapoja myöskään", sanoi Jenkin. "Eläköön rehti peli ja vanha Englanti! Sitäpaitsi, kertoakseni sinulle salaisuuden, hänen äänessään sorahti sointua – murteen puolesta, tarkoitan – joka muistutti minua eräästä pienoisesta kielestä, ja tätä minä pidän suloisempana – suloisempana kuin kuulostaa Pyhän Dunstanin viimeinen kajahdus sinä päivänä, jona minut kirvoitetaan oppisitoumuksestani. Haa! sinä arvaat, ketä tarkoitan, Frank?"

"En tosiaankaan", vastasi Tunstall. "Skotlantilaista Janetia ehkä, pesijätärtä."

"Hiiteen Janet omassa pesupöntössään! Ei, ei, ei! Sinä sokea hölmö – etkö tiedä tarkoittavani sievää mrs. Margetia?"

"Hmh!" vastasi Tunstall kuivasti.

Suuttumuksen välähdys, johon ei ollut sekaantumatta epäluuloa, leimahti Jenkinin terävissä mustissa silmissä.

"Hmh! – ja mitä merkitsee hmh? Minä en luullakseni ole ensimmäinen oppipoika naimaan mestarinsa tytärtä?"

"He kai pitivät aikeensa salassa", huomautti Tunstall, "ainakin kunnes olivat palvelleet oppiaikansa".

"Sanonpa sinulle suoraan, Frank", virkkoi Jenkin terävästi, "että tuo saattaa olla teidän herraskaisten tapa, jotka opetetaan lapsenhilkustaan asti kantamaan kahta naamaa saman päähineen alla, mutta sitä en minä ikinä omaksu".

"Tuossa ovat portaat", sanoi Tunstall tynesti; "mene ylös ja pyydä mrs. Margetia mestariltamme heti paikalla, niin näet, minkälaista naamaa *hän* kantaa päähineensä alla".

"Enkä mene", vastasi Jenkin; "en minä semmoinenkaan hupsu ole. Mutta minä otan oman aikani, ja mitkään Cumberlandin kreivit eivät minua nolaa, siitä saat olla aivan varma."

Francis ei vastannut, ja he ryhtyivät taas vanhaan tapaan hoitamaan myymälän liikettä ja hokemaan kehoituksiaan ohikulkijoille.

3. LUKU.

Outo anomuksen esittäjä

Seuraavana aamuna istui Nigel Olifaunt, Glenvarlochin nuori loordi, apeana ja yksinäisenä pienessä kamarissaan laivatarpeiden kauppiaan John Christien rakennuksessa. Kelpo ammattilainen näytti muuten rakennuttaneen tämän huoneen mahdollisimman läheisesti laivan kajuutin kaltaiseksi, kenties kiitollisuudesta sitä toimialaa kohtaan, josta hän enimmäkseen sai elatuksensa.

Talo sijaitsi lähellä Paavalin laituria tuollaisen mutkikkaan ja soukan kujan päässä, jotka tekivät sen osan kaupunkia kapeiden, pimeitten, kosteitten ja epäterveellisten katujen ja raittien hämmennyttäväksi sokkeloksi, kunnes se tuhoutui suuressa tulipalossa v. 1666. Tämän jossakin sopessa oli silloin aina rutto vaanimassa yhtä varmasti kuin Konstantinopolin syrjäisillä kolkilla meidän aikanamme. Mutta John Christien talo oli virran puolella, joten sillä oli etunaan vapaa ilman pääsy, joskin sitä kyllästivät laivanvarustajan myymien tavarain voimakkaat huurut, pien haju ja pakoveden jättämän liejun ja liman luonnollinen tunkka.

Paitsi että hänen asuntonsa ei kellunut nousuvedellä ja tarttunut pohjaan luoteen aikana, oli nuori loordi ylimalkaan melkein yhtä mukavasti majoittunut kuin matkustaessaan

pienessä kauppaprikissä Kirkaldyn pitkästä kaupungista Lifen kreivikunnasta Lontooseen. Rehellinen talon isäntä osoitti hänelle kuitenkin kaikkea mahdollista huomaavaisuutta, sillä Richie Moniplies ei ollut katsonut välttämättömäksi säilyttää herransa tuntemattomuutta niin täydellisesti, ettei kauppias olisi kyennyt arvaamaan vieraansa säätyä ylemmäksi kuin hänen ulkoasustaan saattoi päättää.

Hänen vaimonsa, Nelly-emäntä, oli pyylevä, verevä, naurunhaluinen nainen, jolla oli mustat silmät, tiukka nauhoilla koristeltu miehusta, vihreä esiliina, punainen hame reunustettu hennolla hopeakutouksella ja viisaasti lyhennetty näyttämään lyhyen kantapään ja sievän nilkan sekä hyvin kiillotetut kengät. Hänessä luonnollisesti herätti erityistä mielenkiintoa nuori mies, joka ei ainoastaan ollut komea, hyväntuulinen ja helposti tyydytetty talon suomilla mukavuuksilla, vaan myöskin selvästi esiintyi arvoltaan ja käytökseltään paljoa ylhäisempänä kuin ne kauppa-aluksien laivurit – eli kapteenit, kuten he itseään nimittivät – jotka olivat hänen vuokraamiensa huoneiden tavallisina asukkaina. Näiden lähtiessä tiesi hän varmasti tapaavansa hyvin huositut lattiansa tahrittuina tupakanjätteillä, se nautintoaine kun kuningas Jaakon vastajulistuksesta huolimatta oli silloin tunkeutumassa käytäntöön, ja parhaat uutimensa tuoksuvina katajanmarjaviinalta ja muilta väkijuomilta. Emäntä Nelly oli tuollaisesta kovin suutuksissaan, aivan oikein huomauttaen, että myymälän ja tavara-aitan haju oli kyllin paha ilman näitä lisiä.

Mutta kaikki mr. Olifauntin tavat olivat säännölliset ja puhtaat, ja hänen vilpitön ja yksinkertainenkin sävynsä kuvasti niin suuresti hovilaista ja herrasmiestä, että se oli tehokkaana vastakohtana hänen meriväkensä äänekkäälle huutelulle, karkeille piloille ja meluavalle maltittomuudelle. Emäntä näki vieraansa olevan myös kaihomielinen, vaikka hän yrittikin näyttää tyytyväiseltä ja hilpeältä; ja sanalla sanoen hän itse oivaltamatta tunteensa laajuutta sai vierastaan kohtaan sitä lajia harrastusta, jota häikäilemätön keikari olisi saattanut tulla houkutelluksi kehittämään rehellisen Johnin vahingoksi, miehen ollessa ainakin kahta vuosikymmentä vanhempi kuin elämänkumppaninsa. Olifauntilla ei kuitenkaan ainoastaan ollut muita asioita ajateltavana, vaan jos sellainen juoni olisi hänen mieleensäkin juontanut, olisi hän katsonut sitä kunnottomaksi ja kiittämättömäksi vieraanvaraisuuden lakien loukkaukseksi, sillä hänen isä-vainajansa oli muodostanut hänen uskontonsa kansallisten opinkäsitysten ankarain periaatteiden mukaan ja hänen siveellisyytensä mitä tarkimpia kunnian vaatimuksia noudattavaksi. Hän ei ollut välttänyt maalaistensa vallitsevaa heikkoutta, ylenpalttista sukuylpeyden tuntoa ja taipumusta arvioimaan muiden arvoa ja merkitystä heidän kuolleitten esi-isiensä lukumäärän ja maineen perusteella, mutta hänen järkevyytensä ja yleinen säyseytensä hillitsi hyvin tätä perhekorskeutta ja tavallisesti melkein tyyten salasikin sen.

Kertomuksemme ottaessa hänet mukaansa oli Nigel Olifaunt – eli oikeammin nuori loordi Glenvarloch – pahasti ymmällä

uskollisen ja ainoan saattolaisensa Richard Monipliesin kohtalosta; nuoren herransa lähettämänä edellisen päivän aamulla varhain Westminsterissa majailevaan hoviin ei hän ollut vielääkään palannut. Miehen iltaseikkailuihin on lukija jo tutustunut ja tietää sikäli enemmän Richiestä kuin hänen herransa, joka ei ollut kuullut palvelijastaan neljäänkolmatta tuntiin.

Emäntä Nelly Christie sillävälän silmäili vierastaan hiukan huolestuneesti ja tunsu suurta halua viihdyttää häntä, jos mahdollista. Hän asetti aamiaispöydälle muhkean kappaleen kylmää suolalihaa, tavallisuena reunustuksenaan lanttua ja porkkanaa, suositti sinappiansa suoraan tulleenä serkultaan Tewkesburysta ja mausti paahdetun leivän omin käsin – ja omin käsin hän myös lasu tynnyristä haarikallisen vaahtoavaa väkiolutta, jotka kaikki olivat sen ajan tukevan aamiaisen aineksina.

Nähdessään vieraansa levottomuuden estävän häntä tekemästä täyttää oikeutta eteensä asetetulle hyvälle kestitykselle alotti hän suusanallisen lohduttajatoimensa hänen asemassaan olevien naisten tavalliseen suulaaseen tapaan, kun nämä hyvästä ulkomuodostaan, hyvistä aikeistaan ja hyvistä keuhkoistaan tietoisina eivät pelkää väsyttävänsä itseään tai kylläännyttävänsä kuulijoitaan.

"No, ihme ja kumma! pitääkö meidän lähettää teidät sinne Skotlantiin yhtä laihana kuin tännekin tulitte? Varmasti olisi se vastoin luonnon kulkua. Kelpo mieheni isä, vanha Sandie

Christie, kuuluu olleen pelkkä hiven, kun hän muutti pohjoisesta, ja kuollessaan viime Pyhän Barnabyn päivänä kymmenen vuotta takaperin oli hän varmasti kolmensadankahdenkymmenen naulan painoinen. Minä olin avopäinen tyttönen siihen aikaan ja asuin naapuristossa, vaikken osannut silloin arvata meneväni naimisiin Johnin kanssa, joka oli minusta parikymmentä vuotta edellä – mutta hän on hyvinvoipa mies ja ystävällinen puoliso – ja hänen isänsä, niinkuin sanoin, kuoli lihavana kuin kirkonkuudennus. Niin, sir, mutta toivoakseni en ole pahastuttanut teitä pikku leikilläni – ja toivon oluen olevan teidän arvoisuutenne mieliksi – ja lihan – ja sinapin?"

"Kaikki oivallista – kaikki liiankin hyvää", vastasi Olifaunt. "Teillä on kaikki niin puhdasta ja siistiä, emäntä, että minä en tiedä miten elää palatessani omaan maahani – jos sinne koskaan palaan."

Tämä lisäys näytti puhkeavan sanoiksi vastoin hänen tahtoaan, ja sitä säesti syvä huokaus.

"Tokihan teidän arvoisuutenne lähtee takaisin, jos haluaa", puheli emäntä, "jollotte katso paremmaksi ottaa sievää hyvillä myötäjäisillä varustettua vallasneitoa, kuten jotkut maanmiehenne ovat tehneet. Sanonpa teille, että muutamat kaupungin parhaatkin ovat menneet skotlantilaisille. Sekin lady¹⁶ Trebleplumb, suuren Turkinmaalle kauppoja tehneen Sir Thomas Trebleplumbin leski, huoli Sir Awley Macauleyn, jonka teidän arvoisuutenne varmaankin tuntee; ja kaunis

¹⁶ Aatelisnainen. Suom.

mistress Doublefee, vanhan lakimies Doublefeen tytär, hyppäsi ulos ikkunasta ja vihittiin Mayfairissa erään kovanimisen skotlantilaisen kanssa; ja vanhan puutavarakauppias Pitchpostin tyttäret eivät tehneet paljoa paremmin, sillä he ottivat kumpikin irlantilaisen; ja kun ihmiset ivaavat minua siitä, että minulla on skotlantilainen vuokralaisena, tarkoittaen teidän arvoisuuttanne, sanon minä heille, että he ovat peloissaan tyttäristään ja vaimoistaan; ja tokihan minulla on oikeus puoltaa skotlantilaisia, koska John Christie on puoleksi skotlantilainen ja hyvinvoipa mies ja hyvä puoliso, vaikka meidän väliämme on parikymmentä vuotta; ja kovasti minä soisin teidän arvoisuutenne heittävän pois huolensa ja parantavan aamiaistansa suupalasella ja kulauksella."

"En mitenkään voi, hyvä emäntä", vakuutti Olifaunt. "Olen tuskaantunut tuosta palvelijastani, joka on ollut niin kauvan poissa teidän vaarallisessa kaupungissanne."

Olkoon ohimennen mainittuna, että Nelly-emännän tavallisena lohdutusmuotona oli todistaa olemattomaksi kaikkalainen pahoittelun syy. Hänen sanotaan menneen tässä niin pitkälle, että miehensä kuolemaa surevan naapurin lohdutukseksi vakuutti rakkaan vainajan varmasti jaksavan huomenna paremmin, mikä ei kenties olisi osoittautunut soveliaaksi huojennuksen tuottajaksi, jos se olisi ollut mahdollistakin.

Tällä kertaa hän lujasti kielsi Richien viipyneen kaupungilla kahtakaankymmentä tuntia. Ja mitä tuli ihmisten surmaamiseen Lontoon kaduilla, niin oli tosin kaksi miestä löydetty Towerin

kaivannosta viime viikolla, mutta se oli kaukana itä laidalla, ja se onneton, jolta oli kurkku leikattu kedolla, oli tavannut kohtalonsa Islingtonin lähellä; irlantilainen oli taasen se mies, jonka oli juovuspäissään pistänyt kuoliaaksi nuori lakikoululainen Pyhän Klementin edustalla Strandilla.¹⁷ Kaikki nämä todistukset hän esitti osoittaakseen, että yksikään näistä tapauksista ei ollut sattunut ihan samanlaisissa olosuhteissa kuin oli Richien paluu skotlantilaisena Westminsterista.

"Parempana lohdutuksenani on, hyvä emäntä", vastasi Olifaunt, "että poika ei ole riidanrakentaja eikä tappeliija, ellei häntä kovin härnätä, ja että hänellä ei ole mukanaan mitään kellekään muulle kuin minulle kallisarvoista".

"Teidän arvoisuutenne puhuu ihan paikalleen", myönsi uupumaton emäntä, joka rupattelunsa pitentämiseksi viivytteli toimessaan, kun korjasi astioita pöydältä ja järjesteli huoneessa. "Varma olen siitä, että master Moniplies ei ole mellastaja eikä riitapukari, sillä jos hän metelistä pitäisi, leiskuisi hän nuoren väen seassa täällä naapuristossa, mutta sellaista ei hän uneksikaan; ja kun minä pyysin sitä nuorta miestä tulemaan vain hyvän tuttuni emäntä Drinkwaterin luokse asti ja maistamaan lasillisen anisvettä ja haukkaamaan palasen ähkyjuustoa, – sillä emäntä Drinkwater on saanut kaksoiset, niinkuin teidän arvoisuudellenne kerroin, sir – ja tarkoitin pelkkää kohteliaisuutta sille nuorelle miehelle, niin hän vain mielummin jäi istumaan kotimieheksi John Christien seuraan;

¹⁷ Alkuaan "ranta" (Thamesin), Suom.

ja varmastikin on heidän väliään parikymmentä vuotta, sillä teidän arvoisuutenne palvelija näyttää tuskin paljoa vanhemmalta kuin minäkään. Mitähän niillä mahtoi olla sanottavaa toisilleen. Kysyin John Christieltä, mutta hän käski minun nukkua."

"Jollei hän tule pian", huomautti nuori ylimys, "niin pyydän teitä sanomaan minulle, minkä viranomaisen apuun voin vedota, sillä mies-paran turvallisuudesta puhumattakaan olen huolissani myöskin hänen haltuunsa jättämistäni tärkeistä papereista".

"Voi, teidän arvoisuutenne saa olla ihan varma siitä, että hän ilmestyy tänne neljännestunnin kuluessa", vakuutti Nelly-emäntä. "Hän ei ole semmoinen nuorukainen, joka viipyy ulkona kokonaisen vuorokauden yhteen menoon. Ja mitä niihin papereihin tulee, niin varmastikin teidän arvoisuutenne suo minulle anteeksi, että ihan sattumalta osui silmääni kirjeen kulma, kun olin antamassa hänelle tuskin sormustimenikaan kokoista pikarillista viinaa hänen vahvistukseksseen märkyyttä vastaan, – ja se oli osoitettu hänen kuninkaalliselle majesteetilleen; ja niinpä onkin kaiketi hänen majesteettinsa pidättänyt Richien luonansa kohteliaisuudesta, pohtiakseen teidän arvoisuutenne kirjettä ja lähettääkseen takaisin sopivan vastauksen."

Sattumalta osasi puhelias emäntä tässä käytännöllisempään lohdutusperusteeseen kuin hän oli tähän asti keksinyt, sillä nuorella loordilla oli itselläänkin hiukan epämääräistä toivoa, että hänen lähettinsä oli saattanut viivästyä hovissa, kunnes hänelle saataisiin toimitetuksi sovelias ja suotuista vastaus. Mutta

niin kokematon kuin hän olikin yleisissä asioissa, tarvittiin vain tovin mietintä hänen tullakseen vakuutetuksi sellaisen odotuksen vähäisestä mahdollisuudesta, joka oli aivan päinvastainen kaikelle, mitä hän oli kuullut hovisääntöjen kaavamaisuudesta ja hovissa ajettavan jutun vitkallisuudesta. Huohtaen vastasi hän hyväsydämiselle emännälleen epäilevänsä, tokko kuningas katsahtaisikaan hänelle osoitettuun lähetykseen, saati ottaisi sitä heti harkittavakseen.

"No, kylläpä te olette heikkosydäminen herrasmies!" kummastui kelpo vaimo; "ja miksei hän tekisi hyväksemme yhtä paljon kuin armollinen Elisabet-kuningattaremme? Monet ihmiset sanovat sitä ja tätä kuningattaresta ja kuninkaasta, mutta minun mielestäni on kuningas luonnollisempi meidän englantilaisten hallitsijaksi; ja tämä hyvä mies menee yhtä usein vesitse alas Greenwichiin ja käyttää yhtä monia laitureita ja kaikenkaltaisia soutumiehiä ja ylläpitää kuninkaallisessa armollisuudessaan vesirunoilija John Tayloria, jolla on sekä jaala että vene. Ja hän on toimittanut komean hovin Whitehalliin ihan virran varteen; ja koska kuningas on niin hyvä ystävä Thamesille, niin en voi nähdä, sallikoon teidän arvoisuutenne minun sanoa, minkä takia kaikki hänen alamaisansa ja teidän arvoisuutenne erittäisin eivät saisi häneltä täyttä tyydytystä."

"Totta kyllä, emäntä – totta kyllä, – toivokaamme parasta; mutta minun täytyy ottaa levättini ja pistomiekkani sekä pyytää miestänne hyväntahtoisesti opastamaan minut viranomaisen luo."

"Totisesti, sir", sanoi rivakka emäntä, "sen voin minä tehdä yhtä hyvin kuin hänkin, joka on ollut hidas mies kielestään kaiken ikänsä, vaikka tahdon kohtuuden mukaisesti tunnustaa hänet rakastavaksi puolisoiksi ja mieheksi, joka pystyy yhtä hyvin menestymään maailmassa kuin kukaan meidän ja kujanpään välillä. Ja järjestysasioissa istuva raatimies on aina Guildhallissa, joka on likellä Paavalin-kirkkoa, ja minä takaan teille, että hän panee kaupungissa kuntoon kaikki, mitä viisaus voi korjata; ja muulle ei ole muuta apua kuin kärsiminen. Mutta soisinpa olevani yhtä varma neljästäkymmenestä punnasta kuin sen nuoren miehen tulemisesta takaisin ehjänä ja terveenä."

Olifaunt oli suuressa ja tuskallisessa epäilyksessä siitä; mitä kelpo emäntä niin lujasti väitti varmaksi. Hän heitti levätin toiselle olalleen ja oli kiinnittämässä pistomiekkaa vyötäisilleen, kun ensin Richie Monipliesin ääni portaista ja sitte tuon uskollisen lähetin ilmestyminen kamariin selvitti asian epäilemättömäksi. Onniteltuaan Monipliesia hänen paluustaan ja lausuttuaan useita kohteliaisuuksia omalle viisaudelleen sen ennustamisesta näki Nelly-emäntä vihdoinkin hyväksi poistua huoneesta. Totta puhuen hillitsivät hänen uteliaisuuttaan muutamat vaistomaiset säädyllisen käyttäytymisen tunteet, jotapaitsi hän käsitti mahdottomaksi Richien ryhtyä kertomiseensa hänen ollessaan saapuvilla. Senvuoksi peräytyi hän, uskoen oman taidokkuutensa saavan salaisuuden heltiämään jommaltakummalta nuorelta mieheltä yksinäisessä puhelussa.

"No, taivaan nimessä, mikä on vikana?" alotti Nigel Olifaunt.

"Missä olet ollut, tai mitä olet hommannut? Näytät valjulta kuin kuolema. Kätesi on veressä, vaatteesi riekaleina. Mitä mäikinää oletkaan pitänyt? Olet ollut päissäsi, Richard, ja tapellut."

"Tapellut olen", myönsi Richard, "pikku otteen; mutta mitä päihtymiseen tulee, niin sitä urakkaa on työläs saada toimeen tässä kaupungissa, kun ei ole penniäkään nesteen ostoon; ja mitä mäikinään tulee, niin ei ole rahtuakaan muuta mäikytetty kuin minun päätäni. Se ei ole raudasta, tietääkseni, eivätkä vaatteeni teräsverkosta, niin että toisen puhkasi nuija ja toisen tarveli kouraisu. Muutamat älyttömät hunsvotit haukkuivat maatani, mutta taisinpa puhdistaa kujan niistä. Koko pesyvä minulle kuitenkin viimein liian paljoksi, ja minä sain tämän kolauksen nuppiini, ja sitte minut kannettiin tiedottomana pieneen puotiin lakikoulun portin viereen, missä myydään hoijakoita ja väkkäroitä, jotka mittaavat aikaa niinkuin mies mittaisi sarkaa; ja sitte ne iskivät minusta suonta, tahdoin taikka olin tahtomatta, ja olivat aika höyliä, liiatenkin muuan vanha maanmiehemme, josta enemmän vastakertana."

"Ja mihin aikaan saattoi tuo tapahtua?" kysyi Nigel.

"Ne kaksi rautaukkoa siellä kirkon tornissa portin lähellä kolkuttivat juuri kello kuutta."

"Ja mikset tullut kotiin heti kun virkosit?" kummeksui Nigel.

"Totta tosiaan, mylord, jokainen *miksi* on saanut oman *siksi*, ja tällä onkin pätevä", selitti hänen saattolaisensa. "Kotiin tullakseni tarvitsi minun tietää, missä koti on; mutta minulta oli lopen haihtunut kujan nimi, ja mitä enemmän kyselin, sitä

enemmän ihmiset nauroivat ja sitä kauvemmas he lähettivät minut harhaan, niin että minä heitin homman, kunnes Jumala toimittaisi päivänvalon avukseni; ja kun viimetteeksi näin olevani lähellä kirkkoa, niin livahdinpa ottamaan yösijani kirkkomaalta."

"Kirkkomaalta?" surkutteli Nigel. "Mutta minun ei ole tarvis kysyä, mikä hääti sinut sellaiseen pinteeseen."

"Ei se niin suuresti tapahtunut rahan puutteessa, mylord Nigel", selitti Richie salaperäisen tärkeänä sävyltään, "sillä minä en ollut tyyten vailla varoja, josta vastakertana enemmän. Mutta ajattelin, etten ikänä haaskaisi kuutta pennyä heikäläisen majatalon nenäkkääseen huoneenhoitajaan, niin kauvan kuin saatoin nukkua raikkaasti ja pulskasti kauniissa, kuivassa, keväisessä yössä. Monenakin kertana, kun olen tullut kotiin liian myöhään ja nähnyt Länsiportin suljetuksi ja vartijan pahanilkiseksi, olen pannut Pyhän Cuthbertin vasikkahaan kaitsijan luovuttamaan minulle kortteerin. Mutta Pyhän Cuthbertin hautuumaalla onkin sieviä ruohomättäitä, missä saa nukkua niinkuin untuvapatjalla, kunnes kuulee kiurun visertävän niin korkealla ilmassa kuin linnanhuipun tasalla. Mutta ihme paikka on, että nämä Lontoon kirkkotarhat ovat kivetyt sepelkivillä, jotka on taottu lujasti vieri viereen kiinni; ja kun viittani on jotensakin hiukioin, niin siitä lähti vain ohut alunen, ja minun oli pakko luopua vuoteestani ennen kuin puudutin kaikki jäsenet. Kuolleet saattavat siellä nukkua kylläkin, sikeästi, mutta ei lempokaan muu."

"Ja mihin sitte jouduit?" tiedusti hänen herransa.

"Pistäysinpäähän sievoiseen soppeen, tuommoisen katuvaajan ulkonevien räystäslautojen suojaan, ja siellä nukuin lujasti kuin linnassa. Kyllähän minua häiritsivät jotkut yöhailäkät ja reuhaavat katusankarit, mutta havaitessaan, ettei minulta ollut muuta saatavissa kuin sivallus Andrea Ferrarastani, toivottivat he hyvää yötä mokomalle skotlantilaiselle köyhimykselle; ja hyvilläni olin, kun heistä niinkin helpolla pääsin. Ja aamusella tulla jönkäilin tänne, mutta tuska ja vaiva oli löytää tietä, sillä minä olin ollut niin kaukana idässä kuin Penikulman-pääksi¹⁸ nimitetyssä paikassa, vaikka se oli paremmin kuuden penikulman päässä."

"No, niin, Richie", vastasi Nigel, "minua ilahuttaa, että kaikki tämä on päättynyt näin hyvin – mene saamaan jotakin syödäksesi. Varmasti tarvitset vahvistusta."

"Kyllä tosiaankin, sir", myönsi Moniplies; "mutta jos teidän ylhäisyytenne suvaitsee – "

"Unohda ylhäisyys toistaiseksi, Richie, kuten olen jo usein sanonut sinulle."

"Totta tosiaan", sanoi Richie, "voisin hyvin unohtaa, että teidän arvoisuutenne on loordi, mutta silloin minun pitäisi unohtaa, että olen loordin palvelusmies, ja se ei ole niin helppoa. Mutta kuitenkin", hän lisäsi, autellen kuvaustaan oikean kätensä peukalolla ja kahdella etusormella linnun varpaiden tapaan haritettuina, pikkusormen ja nimettömän painuessa kämmentä vasten, "hoviin minä menin, ja ystäväni, joka oli luvannut

¹⁸ Mile-End.

näyttää minulle hänen majesteettinsa kaikkeinarmollisimman persoonan, pysyi sanassaan ja vei minut pihan puolelle, missä sain parhaan aamiaisen mitä olen syönyt siitä saakka kun tänne tulimme, ja se teki minulle hyvää koko lopuksi päivää, sillä mitä tässä kirotussa kaupungissa muulloisin syömääni tulee, niin se on aina höystettyä sillä kiusallisella aatoksella, että siitä on maksettava. Eihän siinä oikeammiten muuta ollut kuin luulihoja ja mehuisaa jauhovelliä; mutta kuninkaan ruumenet, niinkuin teidän arvoisuutenne tietää, ovat parempia kuin muiden ihmisten jyvät, – ja ainakin oli se lahjoitettua. Mutta minä näen", huomautti hän äkkiä pysähtyen, "että teidän arvoisuutenne käy kärsimättömäksi".

"En suinkaan, Richie", väitti nuori ylimys alistuvan näköisenä, sillä hän tiesi hyvin, ettei hänen palvelijansa parantaisi vauhtiaan hoputuksesta; "sinä olet kärsinyt kylliksi asiallasi, ollaksesi oikeutettu kertomaan tarinan omalla tavallasi. Salli minun vain pyytää sinua mainitsemaan sen ystävän nimi, jonka piti toimittaa sinut kuninkaan puheille. Sinä olit kovin salaperäinen siinä seikassa, kun otit hänen välityksellään laittaaksesi anomuksen hänen majesteettinsa omiin käsiin, koska kaikki tähän asti lähetetyt eivät kaikesta päättäen päässeet hänen sihteeriänsä pitemmälle."

"Niin, mylord", sanoi Richie, "minä en ensin ilmoittanut teille hänen nimeään ja arvoaan, koska arvelin teidän närkästyvän siitä, että hänenlaisellaan on mitään tekemistä teidän ylhäisyytenne asioissa. Mutta monikin mies kiipee ylös hovissa kehnommalla

avulla. Hän oli vain Laurie Linklater, keittiön apulainen, joka palveli kauvan sitten isäni oppipoikana."

"Keittiön apulainen – palvelija!" huudahti loordi Nigel, pahoilla mielin mitellen lattiaa.

"Mutta ajatelkaa, sir", sanoi Richie levollisesti, "että kaikki suuret ystävämme vetäysivät poikkeen ja kartoivat tunnustamasta teitä joukkoonsa taikka puoltamasta anomustanne. Ja vaikka minä totisesti toivotan Laurielle korkeampaa virkaa, teidän ylhäisyytenne tähden ja omasta puolestani sekä olletikin hänen itsensä tähden, hän kun on ystävällinen mies, pitää teidän ylhäisyytenne ottaa huomioon, että palvelija, jos hallitsijan kaikkein kuninkaallisimman keittiön apumiestä voi sanoa palvelijaksi, saattaa hyvinkin vastata keittiömestaria muualla, sillä kuninkaan ruumenet, niinkuin sanoin, ovat parempia kuin –"

"Sinä olet oikeassa, ja minä olin väärässä", taipui nuori ylimys. "Minulla ei ole mitään valintaa keinoista, saattaakseni olosuhteeni tunnetuiksi, kunhan ne ovat kunniallisia."

"Laurie on niin rehellinen poika kuin on koskaan hyörinyt kauhan varressa", takasi Richie, "vaikka arvatenkinhan hän osaa nuolla näppiään niinkuin muutkin ihmiset, ja syytä onkin. Mutta lyhyimmästä tärkeimpään, sillä minä näen teidän arvoisuutenne käyvän maltittomaksi, hän vei minut palatsiin, missä kiireesti hommattiin kuninkaan lähtöä metsälle taikka haukallapyyntiin Blackheathille, niinkuin ne taisivat sitä nimittää. Ja siellä seisoi hevonen kaikkien kiviröykkiöiden keskessä, niin virma hiirakko

kuin missään nähdään; ja satula ja jalustimet ja marhaminta ja kuolaimet silkkaa hohtavaa kultaa taikka vähintäänkin kullattua hopeata; ja alas, sir, tuli kuningas kaikkine ylimyksineen, pukeutuneena vihreään metsästysasuunsa, joka oli kaksin kerroin nauhoitettu korupunoksilla ja silailtu kullalla. Ihan muistin hänen kasvonsakin, vaikka siitä oli pitkä aika, kun hänet viimeksi näin. Mutta totta toisen kerran, veikkonen, ajattelin, ovatkin ajat muuttuneet sitte kun pakenit alas vanhan Holyrood-palatsin takaportaita hirmuisessa pelossa, housut hyppysissä, kun et kerinnyt vetämään niitä jalkaasi, ja Frank Stuart, Bothwellin hurja jaarli, kiivaasti kintereilläsi; ja jos vanha loordi Glenvarloch ei olisi heittänyt levättiänsä käsivarrelleen ja ottanut verisiä haavoja runsaammin kuin yksikään sinun puolestasi, et tänä päivänä kiekuisi noin ylpeänä; ja niin sanoessani en voinut olla ajattelematta, että teidän ylhäisyytenne supliikki ei saattanut olla muuta kuin mitä mieluisin; ja niin minä säntäsin loordien joukkoon. Laurie luuli minua hulluksi ja piti kiinni takinliepeestäni, kunnes vaate repesi hänen käteensä; ja niin minä poukkosin ihan kuninkaan eteen, juuri kun hän nousi ratsaille, ja työnsin supliikin hänelle käteen, ja hän avasi sen kuin ihmetyksissään; ja juuri kun hän näki ensimmäisen rivin, teki minun mieleni kumartaa, ja pahaksi onnekseni tönäisin hänen vaukkoa elukkaansa turpaan hatullani ja säikäytin sen pahuksen, ja se tempausi syrjään, ja kuningas, joka ei istu satulassa paljoakaan paremmin kuin viljasäkki, oli kuukertua päälleen, ja se olisi saattanut venähyttää kaulani – ja hän paiskasi paperin

hiirakon jalkoihin ja huusi: 'Tiehensä se kelvoton moukka, joka sen toi!' Ja ne tarttuivat minuun ja huusivat kavallusta; ja minä ajattelin Ruthveneita, jotka puukotettiin omassa talossaan kenties yhtä pikkaisesta pillasta. Ne puhuivat sentään vain selkäsaunasta ja lennättivät minut portinvartijan koppiin, koettaakseen pamppua, ja minä kiljuin armoa minkä kurkusta läksi; ja kuningas satulassa suoristauduttuaan ja hengähdettyään huusi, ettei minulle pitänyt tehdä mitään pahaa, sillä minä olin, hän sanoi, hänen omia pohjoismaalaisia mullejaan, sen tunsin hän mylvinästä, – ja ne kaikki nauroivat ja pitivät melkein samanlaista mölyä. Ja sitte hän sanoi: 'Antakaa hänelle kappale julistusta, ja menkään hän takaisin pohjoiseen ensimmäisellä hiililaivalla, enne kuin käy pahemmin.' Ne siis hellittivät minusta ja ratsastivat ulos, tirsken, hohottaen ja supattaen toisilleen korvaan. Kovasti lujalle jouduin Laurie Linklaterin kanssa, sillä hän sanoi joutuvansa hukkaan. Ja kun sitte kerroin hänelle, että asia oli teidän, sanoi hän, että jos hän olisi ennen tiennyt, olisi hän antautunut torumisen vaaraan teidän tähtenne, koska hän muisti urhean vanhan loordin, isänne. Ja sitte hän näytti, kuinka minun olisi pitänyt tehdä, – ja että minun olisi pitänyt kohottaa käteni otsalle, niinkuin olisi kuninkaan ja hänen hevoshepeniensä loisto kilottanut silmissäni, ja muita marakatin temppuja olisi minun pitänyt näyttää, sen sijaan että tarjosin supliikkia, hän sanoi, niinkuin olisin tuonut purtavaa karhun kitaan. 'Sillä', hän sanoi, 'Richie, kuningas on hyvä luontoinen ja oikeudentuntoinen mies omasta ystävällisestä luonnostaan, mutta hänellä on kaikenlaisia

oikkuja, joita on viisaasti ohjattava; ja sitte, Richie', hän sanoi hyvin matalalla äänellä, 'en sitä sanoisi kellekään muulle kuin sinunlaisellesi viisaalle miehelle, mutta kuninkaalla on ympärillään sellaisia, jotka turmelisivat taivaan enkelin; minä olisin osannut antaa sinulle osviittaa hänen kohdittelukseen, mutta nyt se on kuin lihan jälkeen sinappi'. 'No niin, Laurie', minä sanoin, 'suittaa olla niinkuin sanot; mutta koska olen selvillä pampusta ja portinvartijan kopista, niin tarjoilkoot supliikkeja kutka haluavat, – lempo Richie Monipliesin periköön, jos hän tulee tänne toistamiseen suplikoimaan'. Ja minä läksin niine hyvineni, enkä ollut kaukana lakikoulun portilta, kun jouduin siihen mylläkkään, josta äsken kerroin."

"No, kelpo Richie", sanoi loordi Nigel, "yrityksesi oli hyvin tarkoitettu eikä mielestäni niin huonosti toimeenpantu, että se olisi ansainnut noin kehua loppua; mutta menähän lihasi ja sinappisi ääreen, puhuaksemme muusta myöhemmällä".

"Enempää ei olekaan puhuttavana, sir", kertoi hänen saattolaisensa, "paitsi että kohtasin hyvin kunnollisen, hyväntahtoisen, hienon herrasmiehen tai luullakseni pikemmin; porvarin, joka oli kojekauppiaan takakamarissa; ja kun hän kuuli, kuka minä olin, niin olikin hän itse ystävällinen skotlantilainen, vieläpä oman hyvän kaupunkimme lapsia, ja hän suvaitsi pakottaa minut ottamaan tämän portugalilaisen kultakolikon, juomarahaksi muka – hitto vieköön, ajattelin minä, me tiedämme paremmin, sillä me syömme sen – ja hän puhui pistäytyvänsä teidän ylhäisyytenne luona käymään".

"Ethän sanonut hänelle, missä asuin, heittiö?" huudahti loordi Nigel vihaisesti. "Kuolema ja kadotus! Pitääkö minun saada jokainen moukkamainen Edinburghista muuttanut porvari tänne töllistelemään hätääni ja maksamaani killingin Köyhän Ritarin näkemisestä ilmielävänä!"

"Että sanoinko, missä te asutte?" virkkoi Richie kiertäen kysymyksen. "Kuinka olisin voinut sanoa hänelle, mitä en itse tiennyt? Jos olisin muistanut kujan nimen, niin ei minun olisi viime-yönä tarvinnut nukkua hautuumaalla."

"Pidä siis varasi, ettet anna kellekään tietoa asunnostamme", varoitti nuori ylimys. "Ne, joille minulla on asiaa, voin tavata Paavalin-kirkon luona tai velkajuttujen oikeustossa."

"Tämä on tallinoven sulkemista sitte kun hevonen on varastettu", ajatteli Richie itsekseen; "mutta minun pitää panna hänet toiselle tolalle".

Ja hän kysyi nuorelta loordilta, mitä lausuttiin julistuksessa, jota hän yhä piteli kokoontaitettuna kädessään; "sillä minulla kun on ollut niukalti aikaa tavailla sitä", hän sanoi, "tietää teidän ylhäisyytenne hyvin, ettei minulla ole siitä muuta selkoa kuin komea vaakuna ylälaidasta – jalopeura on nyt saanut kynsiinsä vanhan skotlantilaisen kilpemme, mutta yhtä hyvin oli se kannatettuna silloin kun sen kumpaisellakin puolella seisoivat yksisarviainen".

Loordi Nigel luki julistuksen, ja hän punastui korvia myöten häpeästä ja suuttumuksesta, mikäli lukemisensa joutui, sillä sisältö oli hänen loukkaantuneille tunteilleen kuin kirvelevän

nesteen kaatamista verekseen haavaan.

"Mitä hemmettiä on siinä paperissa, mylord?" kysyi Richie kykenemättä hillitsemään uteliaisuuttaan, kun näki herransa muuttuneen ilmeen. "En sitä kysyisi, mutta julistus ei ole yksityinen asia, vaan on tarkoitettu kaikkien ihmisten kuuluviin."

"Se on tosiaankin tarkoitettu kaikkien kuuluviin", vastasi loordi Nigel, "ja se julistaa maamme häpeätä ja valtiaamme kiittämättömyyttä".

"Taivas armahtakoon! ja vielä julkaisee sen juuri Lontoossa!" huudahti Moniplies.

"Kuulehan, Richard", selitti Nigel Olifaunt, "tässä paperissa neuvostoherrat ilmoittavat, että 'koska alhaissäätyisiä joutilaita henkilöitä saapuu hänen majesteettinsa kuningaskunnasta Skotlannista hänen englantilaiseen hoviinsa, häiriten sitä jutuillaan ja anomuksillaan ja häväisten kuninkaan persoonaa alhaisella, köyhällä ja kurjalla esiintymisellään, siten halventaen maansa arvoa englantilaisten silmissä, niin kielletään täten laivureita, haaksien isäntiä ja muita kaikkialla Skotlannissa tuomasta sellaisia viheliäisiä olentoja hoviin sakon ja vankeuden uhalla'."

"Kumma että laivuri otti meidät matkustajikseen", paisteli Richie.

"Sitten ei sinun tarvitse kummastella, miten päästä takaisin", sanoi loordi Nigel, "sillä tässä on pykälä, jonka mukaan sellaiset joutilaat anelijat on kuljetettava takaisin Skotlantiin hänen majesteettinsa kustannuksella ja rangaistava julkeudestaan

raipoilla, kaakinpuulla tai tyrmällä, rikkomuksensa mukaan – se merkitsee arvattavasti heidän köyhyytensä määrän mukaan, sillä mitään muuta rikkomusta en näe määriteltynä".

"Tämä tuskin", surkeili Richie, "mallaa vanhaan puheenparteeemme:

"On kuninkaan katsanto armon aurinko.'

"Mutta mitä on paperissa muuta, mylord?"

"Kas, vain pikku pykälä, joka erityisesti koskee meitä. Vielä ankarammin tuomitaan niitä anojia, jotka rohkenevat lähestyä hovia muka perimään suoritusta vanhoista saatavista, joita kuningas on heille velkaa. Paperissa sanotaan, että tämä on kaikenlaatuisesta kiusaamisesta hänen majesteetilleen kaikkein vastenmielisintä".¹⁹

"Kuninkaalla on naapureita siinä asiassa", sanoi Richie; "mutta jokainen ei kykene karistamaan sellaisia takkiaisia itsestään niin helposti kuin hän".

Heidän haastelunsa keskeytyi, kun ulko-ovelle koputettiin. Olifaunt katsoi ikkunasta ja näki vanhemmanpuoleisen arvokkaan henkilön, jota hän ei tuntenut. Richiekin tirkisti ja tunsu, mutta, hän ei tuntiessaan huolinut tunnustaa edellisen illan ystävää. Peljäten oman osuutensa tähän vierailuun saattavan tulla ilmi hän pujahti huoneesta muka aamiaiselleen ja jätti emännän toimeksi opastaa mestari Georgen loordi Nigelin luo, minkä tämä toimitti peräti kohteliaasti.

¹⁹ Otteet ovat sananmukaisia. Tekijä.

4. LUKU.

Raha-asioita

Nuori skotlantilainen ylimys vastaanotti elinkeinolaisen kylmäkiskoisen kohteliaasti, osoittaen tuollaista vähäpuheisuutta, jolla korkeampiin säätyluokkiin kuuluvat toisinaan haluavat saada alempansa tajuamaan, että hän häiritsee. Mutta mestari George ei näyttänyt pahastuneelta eikä nolestuneelta. Hän istuutui tuolille, jota loordi Nigel tarjosi hänelle hänen kunnioitusta herättävän ulkomuotonsa johdosta, ja silmäili tarkkaavasti nuorta miestä, liikutukseen yhtynyttä kunnioitusta tuntien. "Suokaa minulle anteeksi tämä säädyttömyyteni, mylord", sanoi hän tovin vaiti oltuaan; "mutta minä koetin nuorekkaista kasvoistanne eroittaa hyvän vanhan mylordin, kelpo isänne piirteitä".

Syntyi tuokion äänettämyys, ennen kuin nuori Glenvarloch vastasi, yhä karttelevaan tapaan: "Minua on pidetty isäni näköisenä, sir, ja minua ilahuttaa nähdä henkilö, joka pitää kunniassa hänen muistoaan. Mutta se asia, joka on aiheuttanut tuloni tähän kaupunkiin, on kiireellistä kuten yksityistäkin laatua, ja – "

"Ymmärrän viittauksen, mylord", sanoi mestari George, "enkä tahtoisi tehdä itseäni syypääksi teidän pitkälliseen pidättämiseenne tehtävistänne tai mieluisammasta haastelusta.

Asiani on melkein toimitettu, kun saan sanotuksi, että minä olen George Heriot, jota teidän hyvä isänne lämpimästi suosi, toimittaen minut Skotlannin kuninkaallisen perheen palvelukseen kolmattakymmentä vuotta takaperin, ja että kuultuani eräältä saattolaiseltanne teidän ylhäisyytenne oleskelevan kaupungissa jotakin tärkeätä asiaa ajamassa minun velvollisuuteni ja mielihyväni on palvella kunnioitetun suojelijani poikaa sekä tarjota hänelle tointensa edistämiseksi sellaista apua kuin luottoni ja kokemukseni saattavat toimittaa, koska olen jonkun verran tunnettu sekä hovissa että kaupungilla."

"En epäile kumpaakaan, mestari Heriot", sanoi loordi Nigel, "ja kiitän teitä sydämestäni hyväntahtoisuudestanne, kun olette tarjonnut niitä vieraan tarpeisiin. Mutta asiani hovissa on toimitettu ja päättynyt, ja minä aion lähteä Lontoosta ja koko saareltakin, matkustaakseni ulkomailla ja ryhtyäkseni siellä sotapalvelukseen. Voin lisätä, että lähtöni äkillisyys antaa minulle niukasti aikaa käytettäväkseni."

Mestari Heriot ei noudattanut viittausta, vaan istui hievahtamattomana; mutta hänen kasvoillaan kuvastui hämiä, niinkuin olisi hänellä ollut lausuttavanaan jotakin, mitä hän ei oikein osannut saada sanoiksi. Viimein virkkoi hän epäilevästi hymyillen: "Teillä on ollut onnea, mylord, kun olette saanut niin väleen suoritetuksi asianne hovissa. Puhelias emäntänne ilmoitti minulle, että te olette ollut kaupungissa vasta kaksi viikkoa. Tavallisesti menee kuukausia ja vuosia ennen kuin hovi ja oikeuksiensa hakija pudistavat kättä ja eriävät."

"Minun asiani", sanoi loordi Nigel niin lyhyeen, että hän ilmeisesti tahtoi siten lopettaa keskustelun, "käsiteltiin kertakaikkiaan".

Yhä pysyi mestari Heriot alallaan, ja hänen arvokkaaseen ulkomuotoonsa yhtynyt sydämellinen suopeus teki mahdottomaksi loordi Nigelin selvemmin vaatia hänen poistumistaan.

"Teidän ylhäisyydellänne ei ole vielä ollut aikaa", huomautti ammatilainen, yhäti yrittäen pitää keskustelua vireillä, "käydä huvipaikoissa – teattereissa ja muualla, minne nuorisoa keräytyy. Mutta näenkin teidän ylhäisyytenne kädessä tuollaisen vastakeksityn kappalejuonen,²⁰ jollaisia on viime aikoina levitely. Saanko kysyä, mikä kappale siinä esitetään?"

"Hoo, hyvin tuttu näytelmä", sanoi loordi Nigel, kärsimättömästi viskaten lattialle julistuksen, jota hän oli tähän asti väännellyt kädessään, – "oivallinen ja suosittu näytelmä – *Uusi tapa maksaa vanhoja velkoja*".

Mestari Heriot kumartui alas sanoen: "Vai niin, vanhan ystäväni Filip Massingerin tekele." Mutta avattuaan paperin ja nähtyään sisällön hän katsoi kummastuneena loordi Nigeliin ja virkkoi: "Toivoakseni ei teidän ylhäisyytenne ajattele tämän kiellon voivan ulottua *teihin* tai teidän vaatimuksiinne?"

"En olisi sitä ajatellut", sanoi nuori ylimys; "mutta siksi osoittautuu asia. Hänen majesteettinsa, lopettaakseni tämän keskustelun, on nähnyt hyväksi lähettää minulle

²⁰ Tarkoittaen luultavasti ohjelmia. Tekijä.

julistuksensa, vastauksena alamaiseen anomukseen suurten lainojen suorittamisesta, joita isäni antoi valtion palvelukseen kuninkaan kipeimmissä tarpeissa."

"Mahdotonta!" väitti ammatinharjoittaja; "mahdotonta kerrassaan! Jos kuningas saattoi unohtaa, mitä teidän isänne muisto vaati, niin ei hän kuitenkaan olisi voinut haluta – saatampa sanoa rohjennut – olla niin räikeän kohtuuton sellaisen miehen nimeä kohtaan, joka ruumiillisesti kuolleena elää kauvan Skotlannin kansan muistissa."

"Minä olisin ollut samaa mieltä", vastasi loordi Nigel entiseen tapaansa; "mutta tosiseikkoja vastaan ei käy kiistäminen".

"Mikä oli sen anomuksen sisältönä?" kysyi Heriot, "tai kuka sen esitti? Jotakin kummallista on täytynyt olla sen sävyssä, taikka sitte –"

"Voitte nähdä pohjakirjoitukseni", sanoi nuori loordi, ottaen sen pienestä matkalippaasta. "Lainopillisen puolen siitä on laatinut Skotlannissa toimiva asianajajani, taitava ja järkevä mies; muu on omaani ja toivoakseni lausuttua asianomaisen nöyrästi ja vaatimattomasti."

Mestari Heriot silmäsi nopeasti kirjelmää. "Mikään ei voi olla maltillisempaa ja kunnioittavampaa", hän sanoi. "Onko mahdollista, että kuningas on kohdellut tätä anomusta halveksivasti?"

"Hän heitti sen pihakivitykselle". kertoi Glevarlochin loordi, "ja lähetti minulle vastaukseksi tuon julistuksen, luokittaen minut Skotlannista saapuvien köyhimysten ja kerjäläisten

joukkoon, jotka häpäisevät hänen hoviaan ylpeän Englannin silmissä – siinä kaikki. Jollei isäni olisi häntä puoltanut sydämellään, säilällään ja omaisuudellaan, niin hän kenties ei olisi itse nähnyt Englannin hovia."

"Mutta kuka esitti anomuksenne, mylord?" kysyi Heriot. "Lähetin herättämä vastenmielisyys ulottuu toisinaan itse sanomaan."

"Palvelijani", ilmoitti loordi Nigel, "sama mies, jonka näitte ja jolle lienette ollut ystävällinen".

"Palvelijanne, mylord?" sanoi kultaseppä. "Hän näyttää nokkelalta mieheltä ja on epäilemättä uskollinen; mutta varmaan –"

"Aiotte sanoa", tokaisi loordi Nigel, "että hän ei ole sovelias sanansaattaja kuninkaan näkyviin? Ei kylläkään mutta mitä saatoin tehdä? Jokainen yritykseni asiani esittämiseksi kuninkaalle oli onnistunut huonosti, hakemuksen eivät olleet päässeet pitemmälle kuin apulaisten ja sihteerien salkkuihin. Tuo mies vakuutti, että hänellä oli kuninkaan huonekunnassa ystävä, joka toimittaisi hänet kuninkaan tavattaviin, – ja niinpä –"

"Kyllä ymmärrän", sanoi Heriot. "Mutta, mylord, minkätähden ette te arvonne ja syntyenne oikeudella ole lähtenyt hoviin ja pyytänyt puheillepääsyä, jota ei olisi voitu evätä teiltä?"

Nuori loordi punehtui ja silmäili pukuaan, joka oli hyvin yksinkertainen ja näytti siistiydestään huolimatta jo palvelleen kauvankin.

"En tiedä, miksi häpeisin puhua totta", ilmaisi hän hetkisen epäröityään. "Minulla ei ollut soveliasta pukua, esiintyäkseni hovissa. Olen päättänyt karttaa kulunkeja, joita en voi suorittaa; ja luullakseni ette te, sir, neuvoisi minua seisomaan palatsin ovella itse ojentamassa anomusta niiden joukossa, jotka itse teossa valittavat hätäänsä ja rukoilevat almuja."

"Se olisi tosiaan ollut sopimatonta", myönsi porvari. "Mutta kuitenkin, mylord, on minulla lujasti mielessäni se aatos, että tässä on joku erehdys. Saanko puhutella palvelijaanne?"

"En näe, mitä hyötyä siitä olisi", vastasi nuori ylimys, "mutta vastuksiani kohtaan osoittamanne harrastus näyttää vilpittömältä, ja sen vuoksi – " Hän polki lattiaa, ja muutaman silmänräpäyksen kuluttua ilmestyi Moniplies pyyhkien partaansa ja viiksiänsä leivänmuruista ja oluthaarikan vaahdosta, selväksi osoitukseksi siitä, missä puuhassa hän oli ollut. "Salliiko teidän ylhäisyytenne", pyysi Heriot, "minun tehdä palvelijallenne muutamia kysymyksiä?"

"Hänen ylhäisyytensä paashille, mestari George", huomautti Moniplies, nyökäten tervehdykseksi, "jos huolitte puhua kirjaimellisesti".

"Hillitse kärkevä kielesi", käski hänen herransa, "ja vastaa selvästi tiedustuksiin, mitä sinulta kysytään".

"Ja *totuuden* mukaan, jos sinun paashiutesi suvaitsee", lisäsi ammattilainen, "sillä muistanethan, että minulla on kyky saada ilmi valehtelu".

"Kyllä, kyllä kai, niin", vastasi palvelusmies hiukan hämillään,

ujostelemattomuudestaan huolimatta, "vaikka arvelen, että sellaisen totuuden, joka kelpaa herralleni, sietää kelvata kelle hyvänsä muullekin".

"Paashit panevat omiaan herroilleen vanhan tavan oikeudella", sanoi kultaseppä, "ja sinä lyöttäydyt siihen joukkoon, vaikka olet luullakseni vanhimpia moisista viikareista. Mutta minulle sinun pitää puhua totta, jollet halua päättää juttuasi piiskurin paalussa."

"Ja se onkin keho leposija", vastasi aikava kantapoika. "Siis kyselkää pois vain, mestari George."

"No niin", alotti elinkeinolainen, "mikäli kuulen, ojsent sinä eilen hänen majesteettinsa käteen anomuksen tältä kunnianarvoisalta loordilta, herraltasi".

"Sitä ei totisesti käy kieltäminen, sir", vastasi Moniplies; "siinä oli näkijöitä kylliksi paitsi minua".

"Ja sinä väität hänen majesteettinsa paiskanneen sen halveksivasti luotansa?" jatkoi kultaseppä. "Pidä varasi, sillä minulla on keinoja totuuden ilmisaamiseen, ja sinun olisi parempi seistä kaulaa myöten Nor-Lochissa, josta niin suuresti pidät, kuin kantaa väärää todistusta, kun hänen majesteettinsa nimi on kysymyksessä."

"Ei ole mitään aihetta väärään todistukseen siinä asiassa", vastasi Moniplies lujasti. "Hänen majesteettinsa viskasi sen pois kuin olisi se liannut hänen sormiansa."

"Siinä kuulette, sir", huomautti Olifaunt Heriotille.

"Malttakaahan!" vastasi viisas porvari; "tämän miehen nimi ei ole poissa paikaltaan – hän on monipuolinen esiintymisessään."

Seis, mies", sillä Moniplies jupisi jotakin aamiaisensa lopettamisesta ja alkoi lyyhätä ovelle päin, "vastaa minulle vielä yhteen kysymykseen. Kun annoit herrasi anomuksen hänen majesteetilleen, etkö antanut mitään sen mukana?"

"Ka, mitäs minä olisin sen mukana antanut, tietääksenne, mestari George?"

"Sitä minä juuri haluan ja vaadin saada tietää", vastasi kuulustaja.

"No, niin – en osaa oikein sanoa, vaikka olisin tainnut tulla sujauttaneeksi kuninkaan käteen pikkaraisten supliikin omasta puolestani, mylordin paperin seurana – vain säästääkseni hänen majesteetiltaan vaivaa – jotta hän saisi yhdellä kertaa harkita ne molemmat."

"Oman anomuksesi, tolvana!" huudahti hänen herransa.

"Voi hyväinen, niin, mylord", sanoi Richie; "köyhillä on omat pikku supliikkinsa niinkuin paremmillakin ihmisillä".

"Ja kuulepas, mitähän se arvoisa hakemuksesi lieene sisältänyt?" uteli mestari Heriot. "Ei, taivaan tähden, mylord, malttakaa mielenne, muutoin emme milloinkaan pääse selville tästä kummallisesta jutusta. Puhu suusi puhtaaksi, miekkonen, niin minä puolustan sinua herrallesi."

"Se on pitkä tarina kertoa – mutta ytimenä siinä oli kovistus vanhasta laskusta, jonka jäi isäni kuolinpesälle velkaa hänen majesteettinsa kuninkaan kaikkeinarmollisin äiti, kun hän asui linnassa ja sai meidän myymälästämme yksiä ja toisia tarpeita ja tavaroita, joiden toimittaminen epäilemättä

tuotti isälleni kunniaa, niinkuin niiden maksaminen yhtä epäilemättömästi herättäneen luottamusta hänen majesteettiinsa, samaten kuin suorituksen vastaanottaminen tuottaa minulle suurta mukavuutta."

"Mitä häpeämättömyyksien latelua tämä on?" ärjäisi hänen herransa.

"Joka sana niin tosi kuin konsanaan puhui John Knox", vakuutti Richie. "Tässä on jäljennös-pahainen supliikista."

Mestari George otti rypistyneen paperilapun miehen kädestä ja luki hampaittensa välitse mutisten: "Nöyrästi osoittaa – um – um – hänen majesteettinsa kaikkeinarmollisin äiti – um – um – oikein veloitettu ja jäänyt maksamatta viisitoista markkaa²¹ – allaolevan tilin mukaan – kaksitoista sarvikarjan sorkkaa hyytelöiksi – karitsa jouluksi – rasvassa käristetty salvukukko neuvostohuoneeseen, kun Bothwellin loordi illasti hänen armonsa kanssa. Tuskinpa voitte kummeksua, mylord, että kuningas antoi tälle karhunnalle rivakan vastaanoton; ja minä päättelen, herra paashi, että sinä pidit huolta oman anomuksesi esittämisestä ennen herrasi hakemusta?"

"En maar pitänytkään", vastasi Moniplies. "Ajattelin antaa mylordin hakupaperin ensin, niinkuin syytä olikin; ja sitäpaitsi olisi se avannut tien omalle pikku laskulleni. Mutta siinä hälinässä ja kuhinassa, ja vauhkons hevosen peijakkaan sätkiessä sinne ja tänne, taisin sulloa ne molemmat hänen käteensä ripirinnan, ja kenties omani oli päällimmäisenä; ja jos siinä nyt oli

²¹ Skotlannin markka vastaa noin 16 mk. 60 p. Suom.

jotain väärää, niin minähän sain kaiken peljästyksen ja kaiken vaaran – "

"Ja saat kaiken selkäsaunan, kelvoton lurjus", koveni Nigel. "Pitääkö sinun tungettelevassa hävyttömyydessäsi päästä loukkaamaan ja häpäisemään minua viheliäisten asiaisi sotkemisella omiini?"

"Ei, ei, mylord", sanoi suopea porvari, asettuen välittäjäksi, "minä olen tullut toimittaneeksi miehen harhaannuksen päivänvaloon – suokaa minulle sen verran vaikutusta teidän ylhäisyyteenne, että kelpaan hänen luittensa takaajaksi. Teillä on syytä olla suutuksissanne, mutta kuitenkin luulen veitikan erehtyneen enemmän itseluuloisuudesta kuin tahallaan; ja käsitykseni mukaan saatte häneltä parempaa palvelusta toisella kerralla, jos jätätte tämän virheen silleen. Menehän siitä, mies – minä solmin sinulle rauhan."

"Enkä", sanoi Moniplies, pysyen hievahtamattomana. "Jos mylord haluaa lyödä miestä, joka on seurannut häntä pelkästä rakkaudesta, sillä luullakseni ei meidän välillämme ole vaihtunut miljoonien palvelijan palkkaa koko matkalla Skotlannista asti, niin tehköön mielensä mukaan ja katsokoon, mitä kunniaa hän siitä saapi – ja mieluummin (suuri kiitos teille sentään, mestari George) siedän pehmityksen hänen pampustaan kuin että koskaan sanottaisiin vieraan tulleen meidän väliimme."

"Mene sitte", sanoi hänen herransa, "ja laittaudu näkyvistäni".

"Hyvin tiedän, että se on pian tehty", puheli Moniplies, peräytyen hitaasti. "Minä en tullut kutsumatta – ja halusta olisin

ollut poissa jo puoli tuntia takaperin, mutta pitipäs mestari Georgen pidättää minut vastaamaan kyselyynsä, ja siitä syntyi kaikki tämä kohu."

Ja niin läksi hän muristen, sävyltään paljoa enemmän vääryyttä kärsineenä kuin tehneenä.

"Ei ole ikinä ollut mies niin kiusattuna nenittelevästä tolvanasta kuin minä! Mies on teräväpäinen, ja minä olen huomannut hänet uskolliseksi – luullakseni hän myös rakastaa minua, ja siitä on hän antanut todisteita – mutta hän on niin kohoutunut omaan turhamaisuuteensa, itsepäisyyteensä ja ansioittensa luulotteluun, että hänestä näyttää tulevan herra ja minusta palvelija; ja minkä hyvänsä virheen hän tekee, siitä lausuu hän varmasti niin äänekkäitä valituksia kuin olisi koko erehdys minun eikä missään määrin hänen."

"Pitäkää ja hoivatkaa häntä kuitenkin", neuvoi kaupunkilainen; "sillä uskokaa harmaita hapsiani, kiintymys ja uskollisuus ovat nykyään palvelijassa harvinaisempia ominaisuuksia kuin ennen vanhaan. Älkää kuitenkaan, loordi hyvä, uskoko hänelle mitään syntyperänsä tai kasvatuksensa yläpuolelle kuuluvaa toimitusta, sillä te näette itse, kuinka siinä voi käydä."

"Se on liiankin ilmeistä, mestari Heriot", myönsi nuori ylimys, "ja minä pahoittelen tehneeni vääryyttä hallitsijalleni ja herrallenne. Mutta minä olen aito skotlantilaisen tavoin viisas perästäpäin – erehdys on tapahtunut, hakemukseni on hyljätty, ja ainoana keinonani on käyttää varojeni jäännös Monipliesin

ja itseni toimittamiseen jonkun vallihaudan ääreen, kaatuakseni taistelurintamassa esi-isieni tavoin."

"Olisi parempi elää ja palvella maatamme niinkuin ylväs isänne, mylord", muistutti mestari George. "Ei, ei, älkää katsoko alas tai pudistako päätänne, – kuningas ei ole evännyt anomustanne, sillä hän ei ole sitä nähnyt. Te pyydätte vain oikeutta, ja sitä antamaan alamaisilleen pakottaa hänet sijansa – niin juuri, mylord, ja sanonpa, että hänen luonnollinen mielenlaatunsa pitää tässä hänen velvollisuutensa puolta."

"Kovin mielelläni ajattelisin niin, ja kuitenkin – " sanoi Nigel Olifaunt; "en puhu omista vahingoistani, mutta maassani on moni jäänyt hyvityksettä".

"Mylord", vakuutti mestari Heriot, "minä en haasta kuninkaallisesta herrastani ainoastaan alamaisena kunnioittavasti – suosittuna palvelijana kiitollisesti – vaan myöskin vapaana ja uskollisena skotlantilaisena suoramielisesti. Kuningas itse on hyvin luontuva pitämään oikeuden vaakaa tasassa; mutta hänen ympärillään on henkilöitä, jotka kykenevät vaivihkaa heittämään vaakakuppiin omia itsekkäitä toiveitaan ja halpoja pyyteitään. Te olette jo kärsimässä tästä, ja tietämättänne."

"Minua kummastuttaa, mestari Heriot", sanoi nuori loordi, "kuulla teidän näin lyhyen tuttavuuden perusteella puhuvan niinkuin olisitte likeisesti tutustunut asioihini".

"Mylord", selitti kultaseppä, "toimeni laatu suo minulle suoranaisen pääsyn palatsin sisäsuojiin. Tiedetään hyvin, että

minä en puutu vehkeisiin tai puolueasioihin, niin että yksikään suosikki ei ole vielä yrittänyt sulkea minulta kuninkaallisen kammion ovea; päin vastoin olen ollut hyvissä väleissä jokaisen kanssa niin kauvan kuin hän oli vallassa, enkä ole ottanut osaa ainoakaan kukistumiseen. Mutta minä en voi olla siten suhteissa hoviin, kuulematta vastoin tahtoonikin, mitkä pyörät ovat liikkeessä ja miten niitä pidätetään tai kieritetään. Tietysti, kun katson hyväksi tavoittaa sellaista tietoa, osaan etsiä oikeista lähteistä. Olen maininnut teille, miksi teidän ylhäisyytenne vaiheet herättivät mielenkiintoani. Vasta eilisiltana tiesin olevanne kaupungissa, ja kuitenkin sain tehdessäni tuloa tänne tänä aamuna hankituksi teille hiukan valaistusta juttunne esteistä."

"Sir, olen kiitollinen harrastuksestanne, niin vähän kuin se lieneekin ansaittua", vastasi Nigel vielä hiukan jäykästi. "Tuskin kuitenkaan tajuan sellaista osanottoa."

"Sallikaa minun ensin osoittaa teille, että se on todellinen", sanoi käsityöläinen. "En moiti teitä vastahakoisuudestanne luottamaan minun alhaiseen yhteiskuntaluokkaani kuuluvan vieraan kauniisiin lupauksiin, kun olette kohdannut niin vähän ystävällisyyttä sukulaisten ja niiden säätyläistenne taholta, joita olisi monien siteiden pitänyt kiinnittää avuksenne. Mutta ottakaa huomioon syy. Isänne laajat tilukset ovat kiinnitetyt 40,000 markan summasta, jonka on nimellisesti saamassa Peregrine Peterson, skotlantilaisten etuoikeuksien valvoja Campveressä."

"En tiedä mitään kiinnityksestä", sanoi nuori loordi; "mutta

sellaisesta summasta on vetokirja, jonka lunastamatta jäädessä menetän koko sukuperintöni neljänneksestä arvostaan – ja juuri siitä syystä velon kuninkaan hallitukselta isäni saatavia, kyetäkseni pelastamaan maatilani tuolta ahnaalta velkojalta".

"Vetokirja Skotlannissa", selitti Heriot, "on sama kuin kiinnekirja tällä puolen Tweediä; mutta te ette tunne todellista velkojaanne. Valvoja Peterson vain lainaa nimensä verhoamaan itse Skotlannin loordi ylikansleria, joka toivoo tämän velan varjolla voittavansa itse haltuunsa kiinteimistön tai kenties tyydyttävänsä vielä mahtavampaa kolmatta henkilöä. Hän antaa luultavasti kätyrinsä Petersonin ottaa tilukset huostaansa, ja kun toimenpiteen nurjuus on unohtunut, siirtää mateleva välikappale myynnin tai muun sellaisen tempun nimellä tälle suurelle miehelle Glenvarlochin omaisuuden ja herruuden."

"Voiko se olla mahdollista?" oudoksui loordi Nigel. "Ylikansleri itki, kun jätin hänelle hyvästi – sanoi minua serkukseen – ja pojakseenkin – antoi minulle kirjeitä, ja vaikken pyytänyt häneltä mitään rahallista apua, pyysi hän tarpeettomasti anteeksi, kun ei tyrkyttänyt sellaista minulle, vedoten arvoasemansa ja ison perheensä suuriin menoihin. Ei, minä en voi uskoa, että ylimys harjoittaisi petosta niin pitkälle."

"Minä en tosin ole jalosukuista syntyperää", sanoi kultaseppä, "mutta vielä kerran pyydän teitä silmäämään harmaita hiuksiani ja ajattelemaan, mitä etua minulla voisi olla niiden häpäisemisestä valheellisuudella asioissa, joihin minulla ei ole mitään osaa, paitsi mikäli ne koskevat hyväntekijäni

poikaa. Miettikää myös, onko teille ollut mitään hyötyä loordi ylikanslerin kirjeistä?"

"Ei mitään", vastasi Nigel Olifaunt, "paitsi kylmiä tekoja ja kauniita sanoja. Olen jonkun aikaa ajatellut, että heidän ainoana tarkoituksenaan oli päästä eroon minusta – muuan eilen tarjoili minulle rahaa, kun puhuin ulkomaille menosta, jotta minulta ei puuttuisi varoja maanpaon toimittamiseen itselleni."

"Oikein", vahvisti Heriot; "mieluummin kuin että jäisitte pakenematta toimittaisivat he itse teille siivet lentääksenne pois".

"Minä lähden heti hänen luokseen", uhkasi tulistunut nuorukainen, "ja lausun hänelle mielipiteeni hänen halpamaisuudestaan".

"Luvallanne sanoen", esteli Heriot, pidättäen hänet, "te ette saa tehdä niin. Riidalla te tulisitte tuhonneeksi minut tiedonantajanne; ja vaikka minä uskaltaisin puolet puotiani teidän ylhäisyytenne palvelukseksi, niin luullakseni tuskin soisitte minun joutuvan vahinkoon, kun siitä ei voi olla mitään apua teille."

Sana *puoti* kuulosti karkealta nuoren ylimyksen korvaan, ja hän vastasi pikaisesti: "Vahinkoon, sir? – niin kaukana olen minä vahingon suomisesta teille, että toivoisin teidän taivaan tähden herkeävän turhista tarjoumuksistanne sellaisen palvelemiseksi, jolle ei ole ollenkaan mahdollinen toimittaa lopullista apua!"

"Jättäkää se minun huolekseni", pyysi ammatinharjoittaja; "olettehan jo erehtynyt yhtä pitkälle toiselta puolen. Sallikaa minun ottaa tämä anomus – minä kirjoitutan sen kauniisti

puhtaaksi ja valitsen oman aikani (ja se tapahtuukin pian), asettaakseni sen kuninkaan käteen varmaankin ymmärtäväisemmin kuin saattolaisenne osasi. Jokseenkin vastaan siitä, että hän ryhtyy asiaan niinkuin häneltä toivotte – mutta ellei hän sitä tee, en vielä silloinkaan luovu hyvästä hankkeesta."

"Sir", sanoi nuori ylimys, "teidän puheenne on niin ystävällistä ja oma tilani niin avuton, etten tiedä miten kieltäytyä hyväsydämisestä tarjoumuksestanne, vaikka minua punastuttaakin sen omaksuminen vieraalta".

"Emme uskoakseni ole enää vieraita keskenämme", toivoi kultaseppä; "ja kun välitykseni onnistuu ja teidän omaisuutenne on saatu jälleen turvatuksi, niin teidän pitää hyvityksekseni tilata ensimmäinen varastonne pöytähopeita George Heriotilta".

"Te saisitte huonon maksajan, mestari Heriot", virkkoi loordi Nigel.

"Sitä en pelkää", vastasi kultaseppä; "ja minua ilahuttaa nähdä teidän hymyilevän, mylord. Tällöin olette minusta vielä enemmän kelpo vanhan loordi isänne näköinen, ja se rohkaisee minua sitäpaitsi esittämään pikku pyynnön – että tulisitte yksinkertaiselle päivälliselle luokseni huomenna. Asun ihan likellä Lombard-kadun varrella. Kestityksenä, mylord, on valkoista lientä, lihava salvukukko hyvin silavoittuna, häränlihavatkulia vanhan Skotlannin vuoksi ja kenties pikarillinen oikeata vanhaa viiniä, joka laskettiin tynnyriin ennen kuin Skotlanti ja Englanti olivat yhtenä. Sitte seuraksi pari omaa

kunnon maanmiestämme – ja kukaties emäntäni saa keksityksi hauskan skotlantilaisen tyttösen tai sinnepäin."

"Ottaisin vastaan kohteliaisuutenne, mestari Heriot", sanoi Nigel, "mutta Lontoon kaupunkilaisneitoset kuuluvat haluavan nähdä miehen keikarina. Minun ei tekisi mieleni halventaa skotlantilaista ylimystä heidän käsityksissään, koska epäilemättä olette puhunut parasta maa-poloisestamme, ja olen tällähaavaa hiukan varojen puutteessa komeiluun."

"Mylord, suorutuente johtaa minut askeleen edemmäksi", ilmaisi mestari George. "Minä – minä jäin velkaan isällenne jonkun määrän rahaa, ja – ei, jos teidän ylhäisyytenne katsoo minuun noin tiukasti, en ikinä kerro tarinaani – ja suoraan puhuakseni, sillä minä en ole eläissäni kertaakaan kyennyt pitkittämään valhetta kunnolleen loppuun – ja on mitä asianmukaisinta, että teidän ylhäisyytenne tätä juttua sopivasti ajaakseen menee hoviin arvoanne vastaavasti. Minä olen kultaseppä ja elän rahanlainauksella kuten kalleuksienkin myynnillä. Tahtoisin sijoittaa sata puntaa teidän haltuunne korkoa kasvamaan, kunnes asianne ovat sovitut."

"Ja entä jos niitä ei koskaan sovita suotuisasti?" epäröi Nigel.

"Silloin, mylord", vastasi kauppamies, "moisen summan hukkaantuminen merkitsee minulle vähän, muihin pahoittelun aiheisiin verraten".

"Mestari Heriot", sanoi loordi Nigel, "suosionosoituksenne on jalomielisesti tarjottu ja otettakoon vilpittömästi vastaan. Minun täytyy olettaa, että te näette tienne selvänä tässä jutussa, vaikka

minä tuskin näen, sillä kaiketi teitä surettaisi lisätä mitään uutta taakkaa kannettavakseni, kehoittamalla minua antautumaan velkoihin, joita todennäköisesti en kykenisi suorittamaan. Otan senvuoksi rahanne siinä toivossa ja luottamuksessa, että te toimitatte minulle tilaisuuden maksaa takaisin täsmällisesti."

"Saan teidät vakuutetuksi siitä, mylord", takasi kultaseppä, "että aion menetellä suhteenne kuin velallisen, jolta odotan suoritusta: jos minulla on myöntymyksenne, niin pitää teidän vahvistaa nimellänne näiden rahojen saanti ja sitoumus niiden takaisinmaksamisesta".

Hän otti vyöstään kirjoitusneuvonsa, kyhäsi muutamia rivejä lausumaansa suuntaan, veti viittansa sivutaskusta pienen kultamassin ja alkoi hyvin järjestelmällisesti lukea sen sisältöä pöydälle huomauttaen, että siinä piti olla sata puntaa. Nigel Olifaunt ei voinut olla viittaamatta, että tämä oli tarpeetonta muodollisuutta ja että hän ottaisi massin kohteliaan saamamiehensä sanan perusteella; mutta se oli vastenmielistä vanhuksen liiketavoille.

"Suvaitkaa säännöllisyyttäni", hän sanoi, "loordi hyvä, – me ammattilaiset olemme varovaista ja toimellista väkeä, ja minä menettäisin hyvän nimeni ainiaaksi Paavalin-kirkon kellonkaikunan piirissä, jos antaisin kuitin tai ottaisin tunnusteen, toimittamatta rahoja nimenomaan laskettavaksi. Määrän pitäisi nyt olla oikea – ja toden totta", hän lisäsi katsoen ulos ikkunasta, "tuolla tuovat poikani muuliani, sillä minun on lähdettävä länttä kohti. Pankaa rahanne sivummalle,

mylord; ei ole hyvä näyttää sellaisia kultasirkkuja visertelemässä ympärillään lontoolaisessa vuokratalossa. Luullakseni on lippaanne lukko välttävän hyvä; jollei ole, niin voin toimittaa teille huokealla lippaan, joka on sisältänyt tuhansia. Se oli vanhan kelpo Sir Faithful Frugalin; hänen tuhlari poikansa möikuoren, syötyään sydämen – ja siinä oli kaupungissa kerätyn varallisuuden loppu."

"Toivoakseni teidän varanne saavat paremman määränpään, mestari Heriot", lausui loordi Nigel.

"Samaa toivon minäkin, mylord", sanoi vanhus hymyillen, mutta kunnon John Bunyanin puheenpartta käyttäen 'senohella kahahti vesi hänen silmiinsä'. "Jumala on nähnyt hyväksi koetella minua kahden lapsen menetyksellä, ja mitä tulee kasvattilapseen, joka elää, niin – voi minua! oi tätä maailmaa! Mutta minä olen kärsivällinen ja kiittollinen, ja mitä Jumalan minulle lähettämään varallisuuteen tulee, niin siltä ei puutu perillisiä niin kauvan kuin on orpopoikia Vanhassa Sauhulassa.²² Hyvästi jääkää, mylord."

"Yhdellä orvolla on jo syytä kiittää teitä", sanoi Nigel saattaessaan häntä kamarinsa ovelle, missä vanha ammattilainen ehkäisi enemmän seuraamisen ja poistui kiireesti.

Alas portaita mennessään hän sivuutti puodin, missä emäntä Christie seisoi niaaillen, ja tiedusti kohteliaasti hänen miestänsä. Emäntä luonnollisesti pahoitteli tämän poissaoloa; John oli nimittäin alhaalla Deptfordissa tekemässä tiliä jonkun hollantilaisen laivurin kanssa.

²² Edinburghin tutunomainen nimitys skotlantilaisten kesken. Suom.

"Meikäläinen kaupanteko, sir", hän sanoi, "pidättää häntä paljon poissa kotoa, ja mieheni on oltava jokaisen tervatakin orjana, joka tarvitsee vain naulankin köysitähpettä".

"Kaikista liikeasioista täytyy pitää huoli, emäntä", huomautti kultaseppä. "Sanokaa miehellenne terveiseni – George Heriotin terveiset Lombard-kadulta. Olen ollut asioissa hänen kanssaan – hän on rehellinen ja sääntillinen – pitää ajasta ja sitoumuksista tarkan vaarin. Olkaa ystävällisiä jalosukuiselle vieraallenne ja huolehtikaa siitä, että häneltä ei puutu mitään. Vaikka hän katsoo hyväksi nykyään oleskella hiljaisesti ja syrjässä, on olemassa henkilöitä, jotka välittävät hänestä, ja minun toimenani on valvoa hänen tarpeitaan. Antakaahan siis minun tietää miehenne kautta, emäntä hyvä, miten mylord jaksaa ja puuttuuko häneltä mitään."

"Ja hän siis lopultakin *on* todellinen loordi?" sanoi emäntä. "Kyllä minä aina ajattelin hänen näyttävän sellaiselta. Mutta miksei hän sitte mene parlamenttiin?"

"Menee kyllä, emäntä", vastasi Heriot, "Skotlannin parlamenttiin, omassa maassaan".

"Kas, hän on siis vain skotlantilainen loordi", vähäksyi emäntä; "ja siitä syystä hän häpeilee arvonimensä omaksumista, kuten sanotaan".

"Älkää antako hänen kuulla *teidän* sanovan niin, emäntä", huomautti porvari.

"Mitä, minunko, sir?" puolustausi toinen; "sellaista ei ole ajatuksissanikaan, sir. Skotti tai englantilainen, hän on ainakin miellyttävä mies, ja höyli mies; mieluummin kuin hän olisi

minkään puutteessa, palvelisin häntä itse ja tulisin Lombardkadulle saakka teidän arvoisuutennekin palvelemiseksi."

"Miehenne tulkoon luokseni, emäntä hyvä", sanoi kultaseppä, joka kaikessa kokeneessa viisaudessaan ja arvokkuudessaan oli jossain määrin muodonnoudattaja ja tarkan kurin harrastaja. "Sananlasku sanoo: 'koti lujilla, kun muijat kujilla!' Ja palvelkoon hänen ylhäisyytensä oma mies isäntäänsä hänen kamarissaan – se on säädylisempää. Hyvästi vain, emäntä."

"Hyvästi, teidän arvoisuutenne", lausui emäntä hiukan kylmäkiskoisesti, ja niin pian kuin opastelija oli edennyt kuulumattomiin, jupisi hän ynseästi, toisen neuvontaa halveksien: "Viis minä mokoman puheista, vanhan skotlantilaisen läkkisepän, mikä oletkin! Mieheni on yhtä viisas ja melkein yhtä vanha kuin sinäkin, ja jos miellytän häntä, niin se on kyllin hyvä. Ja vaikka hän ei ole juuri niin rikas juuri nyt kuin jotkut ihmiset, niin toivon kuitenkin vielä näkeväni hänen ratsastavan muulillaan jalkapeitteineen ja kaksi sinitakkia takanaan yhtä hyvin kuin hekin."

5. LUKU.

Anomus esitetään paremmin

Ei ollut kokonaan komeilua, että hyväsydäminen porvari kulki ratsain ja saattueen seuraamana siihen tapaan, jonka mainitsimme herättäneen hiukkasen mielenkarvautta emäntä Christiessä, vaikka tämä totta puhuen haihtui jo äskeisessä pikku yksinpuhelussa. Kelpo mies luonnollisesti halusi myös ylläpitää huomattavan kansalaisen ulkonaista arvokkuutta, mutta tällähaavaa hän oli vasiten lähdössä Whitehalliin näyttämään Jaakko-kuninkaalle kallisarvoisen taiturityön tuotetta, jota arveli hänen majesteettinsa saattavan mielellään katsella, jollei hän sitä ostaisikin. Hän itse oli sentähden satulapeitteisen muulin selässä, voidakseen paremmin kulkea ahtailla, likaisilla ja tungoksen täyttämillä kaduilla, ja yhden saattolaisen kantaessa kainalossaan arvoesineitä punaiseen poijiin käärittynä pitivät toiset kaksi sen turvallisuutta silmällä. Pääkaupungin järjestysvalta oli nimittäin silloin siinä kunnossa, että ihmisiä usein hätyytettiin avoimella kadulla kostohankkeissa tai ryöstön yrityksissä, ja ahdistelulle alttiit henkilöt tavallisesti pyrkivät suojaamaan itseänsä aseellisten seuralaisten avulla, mikäli varat myönsivät. Tämä tapa oli ensimältä rajoittunut ylimystöön ja aateliin, mutta ulottui vähitellen niihin varakkaihin porvareihin, jotka jotakin saaliiksi kelpaavaa kuljettaessaan olisivat muutoin voineet joutua

katurosvon helpoiksi uhreiksi.

Edetessään länttä kohti tämän uljaan saattueensa etunenässä pysähtyi George Heriot maanmiehensä ja ystävänsä, vanhan kellosepän, myymälän edustalle. Pantuaan Tunstallin, jolla oli palvelusvuoro, tarkistamaan kellonsa oikean ajan mukaan, hän pyysi saada puhutella mestaria. Kutsuttuna saapui vanha ajan mittaaja luolastaan, kasvoiltaan kuin pronssipatsas, tummana tomusta, jossa paikatellen välkähteli vaskipuruja, ja aistit niin hämärtyneinä laskelmien jännityksestä, että hän tuijotti kultaseppä-ystäväänsä kokonaisen minuutin, ennen kuin näytti oikein tuntevan häntä ja kuuli hänen lausuvan kutsumuksensa David Ramsaylle ja sievälle mistress Margaretille, hänen tyttärelleen, tulla päivälliselle hänen luokseen seuraavana päivänä kello kahdeltatoista, tavatakseen siellä erään jalosukuisen nuoren maanmiehen. Puhuteltu ei vastannut sanaakaan.

"Panen minä sinut puhumaan, hitto vieköön", mutisi Heriot itsekseen, ja äkkiä muuttaen sävyään hän sanoi kovaa: "Kuules, naapuri David, milloin sinä ja minä teemme tasingin siitä metallista, minkä toimitin sinulle laittaessasi sen tornikellon Theobaldiin ja sen toisen vehkeen Buckinghamin herttualle? Minun on ollut maksettava espanjalaiselle kauppahuoneelle harkoista, ja minun täytyy ehdottomasti muistuttaa sinulle, että olet viivytännyt maksua kahdeksan kuukautta."

Jyrkän velkojan vaatimuksessa on jotakin niin terävää ja käreää, ettei sitä voi vastustaa mikään inhimillinen

rumpukalvo, olkoon se kuinkakin puutunut muille äänille. David Ramsay hätkähti heti mietiskelystään ja vastasi ärtyisesti: "Ka, George, hyvä mies, mitä varten pidät moista melua sadastakahdestakymmenestä punnasta? Koko maailma tietää kykeneväni vastaamaan kaikista sitoumuksistani, ja aina itse tarjosit minulle kunnollista aikaa, kunnes hänen armollinen majesteettinsa ja jalo herttua järjestäisivät tilinsä kanssani. Omasta kokemuksestasi tietänet, etten minä voi säädyttömän ylämaalaisen moukan tavoin kättää heidän ovillaan, niinkuin sinä tulet kovistamaan minua tänne."

Heriot nauroi ja vastasi: "Hei, David, näenpä velkomuksen olevan kuin sangollinen vettä niskaasi ja tekevän sinusta taas tämän maailman miehen. Ja nyt, ystävä, sanoppas minulle niinkuin oikea kristitty, syötkö huomenna luonani päivällistä puoleltapäivin, tuoden mukanası sievän mistress Margaretin, kummityttäreni, tapaamaan jalosukuista nuorta maanmiestämme, Glenvarlochin loordia?"

"Glenvarlochin nuorta loordia!" kertasi vanha käsityöläinen. "Kaikesta sydämestäni, ja hauskaa on nähdä hänet jälleen. Emme ole tavanneet toisiamme neljäänkymmeneen vuoteen – hän oli minusta kaksi vuotta edellä latinakoulussa – hän on herttainen nuorukainen."

"Se oli hänen isänsä – hänen isänsä – hänen isänsä! – senkin vanha hourupää Pilkku-ja-yksi-muistiin, mikä oletkin", vastasi kultaseppä. "Jo olisikin hän herttainen nuorukainen tähän mennessä, jos eläisi, se arvoisa ylimys! Tämä on hänen poikansa,

loordi Nigel."

"Vai poikansa!" älysi Ramsay. "Kenties hän tarvitsee kronometrin tai kellon – harvat keikarit huolivat nykyään olla ilman niitä."

"Hän saattaa hyvinkin ostaa puolet varastoasi, jos koskaan pääsee omilleen", arveli hänen ystävänsä. "Mutta muista lupauksesi, David, äläkä kohtele minua niinkuin silloin, kun vaimoni piti lampaanpäättä ja sipulikukkoa kiehumassa sinun tähtesi kello kahteen saakka ehtoopäivällä."

"Hän sai sitä suurempaa kunniaa keittotaidostaan", vastasi David, nyt ihan valveilla. "Liiaksi kiehutetun lampaanpään pitäisi meikäläisen puheenparren mukaan olla myrkkyä."

"Niin", huomautti mestari George, "mutta kun huomenna ei tule sitä ruokalajia, niin voit sattua tarvelemään sellaisen päivällisen, jota ei puheenparsi pysty parantamaan. Ehkä tapaat ystäväsi Sir Mungo Malagrowtherin, sillä minä aion kutsua hänen arvoisuutensa. Ole siis varma ja pysy tarkkana, Davie."

"Kyllä pysyn – noudatan aikaa kuin kronometri", vakuutti Ramsay.

"En sinuun kuitenkaan luota", tuumi Heriot. "Kuules, Jenkin poika, käske skotlantilaisen Janetin sanoa kummilapselleni, sievälle mistress Margaretille, että hänen pitää muistuttaa isälleen parhaaseen ihokkaaseen pukeutumisesta huomenna ja tuoda hänet Lombard-kadulle puoleltapäivin. Sano hänelle, että he tapaavat siellä uljaan nuoren skotlantilaisen loordin."

Jenkin yskäisi kuivasti kuin pitäen asiaansa vastenmielisenä

tai kuin olisi hän kuullut mielipiteitä, joihin ei saanut väittää vastaan.

"Hm!" toisti mestari George, jonka jo olemme huomauttaneet hiukan mahtipontiseksi kotoisen kurin suhteen. "Mitä sillä tarkoitat? Toimitatko asian vai etkö, mies?"

"Tietenkin, mestari George Heriot", vastasi oppilas lakkiansa koskettaen. "Ajattelin vain, että mistress Margaret ei kaiketikaan unohda sellaista kutsua."

"No, eipä kylläkään", sanoi mestari George. "Hän on kuuliainen tyttö kummi-isälleen, vaikka toisinaan sanonkin häntä leuhkanaksi. Ja kuulehan, Jenkin, sinun ja kumppanisi olisi paras tulla nuijinenne saattamaan mestarianne ja häntä turvallisesti kotiin. Mutta ensin sulkekaa myymälä, päästäkää kahlekoira irti ja antakaa portinvartijan oleksia etuvajassa paluuseenne asti. Minä lähetän kaksi miestäni mukaanne, sillä olen kuullut noiden huimapäisten lakikoululaisten ruvenneen rymyämään kahta hullummin kuin ennen."

"Me pystymme suoriutumaan heidän miekoistaan vankoilla kartuilla", arveli Jenkin; "älkääkä sillä asialla palvelijoitanne vaivatko".

"Taikka tarpeen tullen", huomautti Tunstall, "on meillä miekkoja yhtä hyvin kuin lakikoululaisillakin".

"Hyi sentään – hyi sentään, nuori mies", paheksui porvari. "Oppipoika miekankahvassa! Totisesti, taivas varjelkoon! Yhtä mielelläni näkisin hänet sulkahattu päässä."

"No niin, sir", lopetti Jenkin, "me otamme asemaamme

soveltuvat aseet ja puolustamme mestariamme ja hänen tyttärtään, vaikka meidän pitäisi repiä ylös katukivet".

"Siinä puhui reima lontoolainen oppilas", kiitti porvari, "ja hauskutukseksenne, pojat, saattekin kulauttaa pikarillisen viiniä kaupunginisien kunniaksi. Pidän mielessäni teidät molemmat – te olette ahkeria poikia, kumpikin omalla tavallanne. Jumalan haltuun, Davie. Älä unohda huomista puolipäivän hetkeä." Ja niin sanoen hän taas käänsi muulinsa pään länttä kohti ja meni Temple Barin kautta tuollaista verkallista ja siivoa astuntaa, joka samalla kertaa soveltui hänen arvoonsa ja kansalaisasemaansa sekä salli hänen saattolaistensa haitatta pysyä hänen tasallaan jalkaisin.

Lakikoulu-korttelin portilla hän taas pysähtyi, astui alas ja pistäysi tuollaiseen pieneen kojuun, joita julkisilla kirjureilla oli ympäristössä. Nuori mies, jonka ohut sileä tukka oli suoritettu suoraan korviin saakka ja sitte tasittu, nousi kyyristelevän nöyrästi kumartaen seisaalleen, sieppasi päästään lerppalierisen hattunsa, jota ei suostunut enää mitenkään panemaan takaisin, ja vastasi mitä suurinta kunnioitusta ilmaisten kultasepän kysymykseen: "Miten luistaa liike, Andrew?" – "Aina paremmin teidän arvoisuutenne ystävällisellä suosiolla ja kannatuksella."

"Ota iso arkki paperia, mies, ja tee uusi kynä, jossa on terävä kärki ja hieno hiusviiva. Älä halkaise sulkaa liian korkealle, se on tuhlaavaa menettelyä ammatissasi, Andrew – ne, jotka eivät piittaa jyvistä, eivät pääse leipään. Tiedän erään oppineen miehen kirjoittaneen tuhannen sivua samalla sulalla."

"Voi, sir!" sanoi nuori mies, joka kunnioittavan ja myöntyväisen näköisenä kuunteli kultaseppää, vaikka tämä opetti hänen omaa ammattiaan; "kuinka pian minunlaiseni mitätön olento saattaakaan kohota maailmassa teidän arvoisuutenne kaltaisen miehen opastamana!"

"Opastukseni ovat harvoja, Andrew, pian sanottuja eivätkä vaikeita panna käytäntöön. Ole rehellinen – ole uuttera – ole säästäväinen – niin piankin voitat varallisuutta ja arvoa. Kas tässä, jäljennä minulle tämä anomus parhaalla ja kaavamaisimmalla käsialallasi. Minä odotan kunnes se on valmis."

Nuorukainen ei kohottanut katsettaan paperista eikä laskenut kynää kädestään ennen kuin työ oli tehty teettäjän tyydytykseksi. Porvari antoi sitte nuorelle kirjurille enkelikolikon,²³ käski hänen pitää henkensä uhalla salassa kaikki tietoonsa uskotut toimitukset, nousi taas muulinsa selkään ja ratsasti edelleen länttä kohti pitkin Strandia.

Temple Bar, jonka kautta Heriot kulki, ei ollut nykyajan holvimuuri tai porttikäytävä, vaan avoin aidake eli paalutus, joka yöksi ja hälytyksen hetkinä suljettiin ketjuilla. Myöskään ei Strand, jota myöten hän ratsasti, ollut nykyinen yhtäjaksoinen katu, vaikka se jo alkoi saada sitä luonnetta. Sitä voitiin vielä pitää avoimena tienä, jonka eteläreunalla kohosi erinäisiä ylimystön omistamia taloja ja hotelleja, takanaan vesirajaan ulottuvat puutarhat ja jokeen johtavat portaat

²³ Vanha enkelinkuvalla leimattu kultaraha, noin 12 mk. 50 p. Suom.

veneeseenastumisen helpottamiseksi; ne rakennukset ovat jättäneet ylhäisten omistajiensa nimen perinnöksi monelle Strandilta Thamesin ääreen johtavalle kadulle. Strandin pohjoispuoli oli niinikään pitkänä talorivinä, jonka takana oli nopeasti nousemassa rakennuksia, kuten Pyhän Martinin kujassa ja muissa kohdissa; mutta Covent-tarha oli vielä kirjaimellisessa merkityksessä puutarha tai ainakin vasta saamassa sinne tänne joitakuita asumuksia. Kaikki ympäristön touhu kuitenkin osoitti nopeata kasvua pääkaupungissa, joka oli kauvan saanut kokea rauhaa, varallisuutta ja säännöllistä hallitusta. Taloja yleni joka suunnalla, ja porvarimme viisas silmä näki jo läheisenä sen ajan, joka muuttaisi hänen kulkemansa melkein avoimen maantien yhtenäiseksi ja säännölliseksi kaduksi, yhdistämään hovin ja varsinaisen kaupungin Lontoon keskukseen.

Hän sivuutti sitte Charing Crossin; tämä ei enää ollut se miellyttävä yksinäinen kauppala, jossa tuomareilla oli tapana einehtiä matkallaan Westminster Halliin, vaan alkoi muistuttaa sitä valtimoa, jota myöten Johnsonin sanojen mukaan "pursuaa Lontoon väestön täysi vuo". Rakennukset olivat joutuin lisääntymässä, mutteivät suinkaan vielä antaneet vähäisintäkään käsitystä tienoon nykyisestä ulkomuodosta.

Viimein päätyi matkalaisemme Whitehalliin. Hän kulki Holbeinin suunnitteleman kauniin portin alitse, joka oli rakennettu kuvioiksi muuratuista tiilistä ja jota Moniplies oli halventavasti verrannut Edinburghin Länsiporttiin. Siten joutui hän Whitehallin palatsin laajalle alueelle, jolla nyt vallitsi

korjaustöiden sekamelska.

Jaakko-kuningas ei osannut aavistaa rakennuttavansa palatsia, jonka ikkunasta hänen ainoa poikansa oli astuva sen eteen pystytetylle mestauslavalle. Hän hommasi parhaillaan De Burghin, Henrikki VIII: n ja kuningatar Elisabetin vanhojen ja rapistuneiden rakennusten siirtämistä sen ylvään rakentelun tieltä, johon Inigo Jones ponnisti kaiken neronsa. Tulevaisuudesta tietämättömänä joudutti kuningas hankkeittensa valmistumista ja piti sentähden kuninkaallista asuntoansa vielä Whitehallissa vanhojen rakennusten röykkiökehässä, uuden ryhmän muodostaessa rakenteilla ollessaan vaikeakulkuisen ja sekavan sokkelon.

Kuninkaallisen huonekunnan kultaseppä, joka huhun mukaan usein toimi sikäläisenä pankkiirinakin, – sillä nämä ammatit eivät vielä olleet erillään toisistaan, – oli siksi tärkeä henkilö, ettei häntä sopinut etuvartijan tai ovipalvelijan ollenkaan pidättää. Jättäen muulinsa ja kaksi saattolaistaan ulkopihalle hän koputti hiljaa eräälle rakennuksen takaosalle ja pääsi piammiten sisälle; luotettavin seuralainen tuli hänen kintereillään, taideteos kainalossa. Tämänkin miehen hän jätti odotushuoneeseen, missä oleksi kolme tai neljä paashia, yllään kuninkaalliset livreijat, mutta vyöttämättöminä, napittamattomina ja muutenkin huolimattomammin sideltyinä kuin paikka ja kuninkaan likeisyys näyttivät sallivan; he heittelivät arpanoppia ja kapuja tai loikoivat lavitsoilla torkkuen, silmät puoli-ummassa. Etuhuoneesta avautui ovi käytävään,

jossa kaksi marsalkkaa hymyili tervehdykseksi varakkaalle kultasepälle, hänen astuessaan sisälle.

Sanaakaan ei virketty kumpaiseltakaan taholta; toinen johdemies vain katsoi ensin Heriotiin ja sitte pieneen seinäverhojen puolittain peittämään oveen, ilmeisesti tahtoen kysyä: "Tuonneko on asiaa?" Porvari nyökkäsi, ja varpaillaan sipsutellen niin varovasti kuin olisi lattia ollut munista laskettu läheni hovilainen ovea, avasi sen hiljaa ja lausui muutamia sanoja matalalla äänellä. Jaakko-kuninkaan leveä skotlantilainen haastelu kuului vastaukseksi. "Laske hänet oitis, Maxwell. Oletko maleksinut niin kauvan hovissa hoksaamatta, että kulta ja hopea ovat aina tervetulleita?"

Johdemies viittasi Heriotia esille, ja kelpo ammattilainen astui hallitsijan työkammioon.

Se sekasorto, jonka keskellä hän tapasi kuninkaan istumassa, ei ollut huono kuva Jaakon omasta mielentilasta ja luonteesta. Siellä oli paljon taiteellisia kuvia ja kallisarvoisia koristeita, mutta ne olivat järjesteltyjä huolimattomasti, pölyttyneitä ja puolet arvoansa tai ainakin tehoansa menettäneitä siinä kunnossa, missä ne joutuivat näkösalille. Pöydälle oli pinottu jyhkeitä puolitaitteisniteitä, joiden sekaan oli viskeltu kepeitä pilakirjoja ja rivoja kertomuksia, ja armottoman pitkien puheiden ja hallitustaitoa käsittelevien tutkielmain vihkoröykkiössä näkyi viheliäisiä laulelmia ja arkkiveisuja runoustaiteen kuninkaallisen oppilaan sepityksinä – siten nimitteli hallitsija itseänsä niissä yrityksissä – sekä suunnitelmia

Europan yleiseksi rauhoittamiseksi, luettelo kuninkaan koirien nimistä ja ohjeita vesikauhun parantamiseksi.

Kuninkaan puku oli vihreätä samettia ja sisustettu niin kimmoiseksi, että se oli tikarinkestävä. Sellainen vaatetus sai hänen ryhtinsä kömpelöksi ja muhkuraiseksi, ja kieroön napitettuna se tuntui vääntävän hänen vartalonsa epämuotoiseksi. Vihreän ihokkaan yllä hän käytti tummanruskeata yönuttua, jonka taskusta pilkisti hänen metsästystorvensa. Hänen harmaa huippuhattunsa oli tomussa lattialla, mutta sitä ympäröitsi isoista balas-rubiineista punottu käärys. Päässä oli hänellä sinisestä sametista ommeltu yömyssy, etureunassa haikaransulka suuressa kunniassa pidettynä muistona jostakin suosikkihaukan erinomaisesta lentopyynnistä.

Mutta tuollaiset vaatetuksen ja ympäristön ristiriitaisuudet olivat pelkkiä ulkonaisia ilmauksia niistä, joita esiintyi kuninkaan luonteessa, saattaen sen epätietoiseksi aikalaisille ja luovuttaen sen ongelmana myöhäisemmille historiankirjoittajille. Hän oli hyvin oppinut mies, omistamatta hyödyllistä tietoa; älykäs monissa yksityistapauksissa, ilman todellista viisautta; valtaansa mieltynyt ja halukas ylläpitämään ja kartuttamaan sitä, mutta luontuva luovuttamaan sen ja itsensä ohjailun mitä arvottomammille suosikeille; suurisanainen oikeuksiensa vakuuttaja, joka säveästi näki niitä poljettavan teoissa; viehättynyt asioimisiin, joissa häntä aina petkutettiin, ja sodan pelkäilijä siinä, missä valloitus olisi ollut helppo. Hän piti arvokkuudestaan, samalla kun alituisen halvensi sitä

sopimattomalla tuttavallisuudella; kykeni ahkeraan uurastukseen yleisissä asioissa ja kuitenkin löi ne usein laimin mitättömän huvituksen takia; hän oli sukkelus, vaikka lukutoukka, ja hyvän koulutuksen saanut, vaikka piti tietämättömien ja sivistymättömien seurasta. Hänen arkaluontoisuutensaakaan ei ollut yhtenäinen, ja hänen elämässään oli hetkiä, arveluttavia käänteitä, jolloin hän osoitti esi-isiensä miehuutta. Hän oli työteliäs joutavissa pikkuseikoissa ja joutavoitsija siinä, missä vaadittiin vakavaa työtä; harras tunteiltaan ja kuitenkin liian usein törkeä puheissaan; oikeudentuntoinen ja avulias luonnostaan, mutta taipui kuitenkin vääryyden tekoihin ja muiden sortamiseen. Hän oli itärahalle, jota hänen oli annettava omasta kädestään, mutta ajattelematon ja hillitön tuhlari sen suhteen, jota hän ei nähnyt. Sanalla sanoen, ne hyvät ominaisuudet, jotka ilmenivät erityisissä tapauksissa ja tilanteissa, eivät olleet luonnostaan riittävän lujia ja vaikuttavia vallitsemaan hänen yleistä käyttäytymistään, ja satunnaisesti esiintymällä ne vain saivat Jaakon ansaitsemaan määritelmän, jonka hänestä lausui Sully – että hän oli kristikunnan viisain hupsu.

Tämän hallitsijan vaiheet osoittivat samaa yhtenäisyyden puutetta kuin hänen luonteensakin. Varmasti kyvyttömimpänä Stuartina hän sai rauhallisesti haltuunsa sen kuningaskunnan, jonka vallalta hänen edeltäjänsä olivat työläästi varjelleet omaa kuninkuuttaan; mutta vaikka hänen hallituksensa näytti olevan omiaan takaamaan Suur-Britannialle sen pysyväisen rauhan ja

sisäisen onnen, joka niin suuresti soveltui kuninkaan mielialaan, kylväytyivät kuitenkin juuri tuon hallituksen aikana ne eripuraisuuden siemenet, jotka sadun lohikäärmeenhampaiden tavoin tuottivat sadokseen verisen ja yleisen kansalaissodan.

Sellainen oli hallitsija, joka nyt tervehti Heriotia Kilkku-Geordien nimellä, sillä hänen tunnettuna tapanaan oli antaa omia nimityksiään kaikille, joiden kanssa hän oli tuttavallisissa väleissä. Hän kysyi heti, mitä uusia kalistimia toinen oli tuonut mukanaan, puijatakseen lailliselta ja omassa maassaan syntyneeltä ruhtinaaltansa rahoja.

"Jumala varjelkoon, armollinen valtiaani", alotti porvari, "minua liikkumasta niin vilpillisissä aikeissa. Toinhan vain teidän korkean majesteettinne nähtäväksi astian, jota sekä aiheensa että tekotapansa takia en haluaisi panna ainoankaan alamaisen käsiin, ennen kuin tiedän teidän majesteettinne mielipiteen siinä kohden."

"Älä helkkarissa, mies, annas nähdä, Heriot – vaikka, kautta sieluni. Steenien pöytäkalusto oli niin kallis kauppa, että olin kunniallisen kuninkaan sanalla melkein vannonut pitäväni vastedes oman kultani ja hopeani ja antavani sinun, Geordie, pitää omasi."

"Mitä Buckinghamin herttuan pöytäkaluihin tulee", selitti kultaseppä, "niin teidän majesteettinne suvaitsi määrätä, ettei mitään kulunkia säästettäisi, ja –"

"Vähät siitä, mitä minä sanoin; kun mies on narrien ja lasten parissa, niin hänen on heitettävä nappikuoppaa. Mutta sinulla

olisi pitänyt olla enemmän järkeä ja tajua kuin että annoit Charles-lapsosen ja Steenien saada tahtonsa toteen; he voisivat haluta lattiainkin lasketuiksi hopeasta, ja kumma, etteivät sitä tehneet."

George Heriot kumarsi eikä virkkanut enempää. Hän tunsi herransa liian hyvin, puhdistautuakseen muutoin kuin etäisellä viittauksella hänen määräykseensä, ja Jaakko, jonka säästäväisyys aina oli vain hetkellinen omantunnon vihlaus, kävi heti jälkeinpäin halukkaaksi näkemään kultasepän mainitsemaa loistoteosta, lähettäen Maxwellin sitä hakemaan. Sillaikaa hän tiedusti porvarilta, mistä tämä oli sen hankkinut.

"Italiasta, teidän majesteettinne", vastasi Heriot.

"Eihän siinä liene mitään paavilaisuuteen vivahtavaa?" sanoi kuningas, näyttäen tavallista totisemmalta.

"Ei toki, teidän majesteettinne", kielsi Heriot. "Minun ei olisi viisasta tuoda nähtäväksenne mitään pedon merkillä varustettua."

"Itse olisit enemmän peto, jos sen tekisit", puheli kuningas. "On hyvin tunnettua, että minä kilvoittelin Dagonin kanssa nuoruudessani ja kellistin hänet oman temppelinsä kynnykselle; se on hyvänä todistuksena siitä, että minua pitäisi tulevaisina aikoina sanoa uskon puoltajaksi, jos arvottomaksikin. Mutta tässä tulee Maxwell, köyristyneenä taakkansa alle kuin Apuleiuksen kulta-aasi."

Heriot kiirehti kirvoittamaan johdemieseltä kantamuksen ja asettamaan kohokoristeisen tarjottimen – sillä sellainen se oli,

ja tavattoman isokokoinen – suotuissaan valoon, jotta hänen majesteettinsa saisi parhaiten tarkastelluksi veistoksia.

"Älä helkkarissa, mies", ihastui kuningas, "sehän on ihmeellinen kapine ja käsittääkseni omiaan kuninkaan huoneeseen. Ja aihe on, kuten sanot, mestari George, hyvin osuva ja sovelias, näkyen esittävän Salomon tuomiota – ruhtinaan, jonka polkuja kaikkien elävien hallitsijain hyvin sopii astua esimerkikseen."

"Mutta jonka askeleita", tokaisi Maxwell, "vain yksi heistä – jos alamainen saa sen verran huomauttaa – on koskaan saavuttanut".

"Lukitse kielesi, sinä väärä liehittelijä!" sanoi kuningas, mutta hänen kasvoillaan osoitti hymy imarruksen tehonneen. "Katso tätä uhkeata taituruuden näytettä ja ole kielastelematta. Ja kenen käsialaa tämä ollee, Geordie?"

"Sen on muovannut, sir", kertoi kultaseppä, "mainehikas florensilainen Benvenuto Cellini, ja tarkoitettu oli se Frans I: lle Ranskaan. Mutta toivoakseni se tapaa sopivamman isännän."

"Ranskan Fransille!" innostui kuningas; "Salomoko, juutalaisten kuningas, lähetettäisiin Ranskan Fransille! Älä helkkarissa, mies; se olisi osoittanut Cellinin järjestömäksi, vaikka hän ei olisi koskaan tehnyt mitään muuta päätöntä. Fransille! – ka, hänhän oli tappeleva hupsu, mies, – pelkkä hupsu tappelija, – laittausi pihtiin Paviassa, niinkuin oma Davidimme ammoiden Durhamissa; jos olisivat voineet lähettää hänelle Salomon älyn ja rauhanrakkauden ja jumalisuuden, niin

olisivat tehneet hänelle paremman palveluksen. Mutta Salomon tulisi istua toisenlaisessa seurassa kuin Ranskan Fransin."

"Minä toivon, että se hyvä onni koituukin hänelle", suositti Heriot.

"Se on ihmeellinen ja hyvin taidokas veistoteos", pitkitti kuningas. "Mutta kuitenkin tuntuu minusta *carnifex* eli teloittaja tuossa heiluttavan kalpaansa liian likellä kuninkaan kasvoja, koska hän on aseensa ulottuvissa. Luullakseni olisi vähäisempikin viisaus kuin Salomon valaissut hänelle, että teräkaluissa on vaaraa, joten hän olisi käskennyt rutaleen joko pistää säilänsä huotraan tai peräytyä loitomma."

George Heriot yritti lieventää tätä muistutusta vakuuttamalla kuninkaalle, että Salomon ja mestaajan naapuruus oli näköjään läheisempi kuin todellisuudessa ja että piti ottaa lukuun etenemäsuhde.

"Mene hornaan eteneminesi, mies", kivahti kuningas. "Ei voi ajatella pahempaa etenemistä lailliselle kuninkaalle, joka haluaa hallita rakkaudessa ja kuolla rauhassa ja kunniassa, kuin lyöttäytyä paljastettujen miekkain välkkeeseen. Minua pidetään yhtä urheana kuin useimpia ihmisiä, ja kuitenkin vakuutan sinulle, etten ole kyennyt katselemaan paljasta terästä siristelemättä ja räpäyttelemättä silmiäni. Mutta onhan se sentään muhkea koru; ja mikä on sen hintana, mies?"

Kultaseppä huomautti vastaukseksi, että se ei ollut hänen omansa, vaan kuului eräälle pulaan joutuneelle maanmiehelle.

"Jolla verukkeella aiot pyytää kaksinkertaisen korvauksen,

kaiketikin?" epäili kuningas. "Tunnen minä teidän kaupunkilaiskauppiasten metkut, mies."

"Minulla ei ole toiveita teidän majesteettinne viisauden eksyttämisestä", vakuutti Heriot. "Esine on todella mitä sanoin, ja hinta on sataviisikymmentä Englannin puntaa, jos teidän majesteettinne näkee hyväksi maksaa käteisellä."

"Sataviisikymmentä puntaa, mies! ja yhtä monta noitaa ja velhoa loitsimaan ne esille!" päivitteli hallitsija nyreänä. "Kautta sieluni, Kilkku-Geordie, sinä olet päättänyt, että massisi pitää kiikkua iloisin sävelin! Mistä minä luen sinulle pöytään sataviisikymmentä puntaa lunastaakseni kapineen, joka ei paina yhtä monta naulaa? ja sinä tiedät, että huonekuntanakin palvelijat ja pöytävirkailijani ovat saamassa kuudelta kuukaudesta!"

Kultaseppä ei ollut millänsäkään tästä nurkumisesta, jollaiseen hän oli hyvin tottunut. Hän vastasi vain, että hinta oli helposti järjestettävissä, jos hänen majesteettinsa piti esineestä ja halusi saada sen haltuunsa. Asianomainen henkilö tosin tarvitsi rahat, mutta hän, George Heriot, antaisi ne lainaksi hänen majesteettinsa tiliin, jos se oli hänen tahtonsa, ja jättäisi kuninkaalle sopivaan aikaan suorituksen siitä ja muista asioista; rahoille laskettaisiin vain tavallinen korko.

"Kautta kunniani", ilahtui Jaakko, "tuo on kunnollisen ja järkevän kauppamiehen puhetta. Meidän pitää saada toinen apuraha alihuoneelta, ja sillä siitä tilistä pääsee. Vie se pois, Maxwell – vie se pois ja toimita se asetetuksi paikkaan, missä Steenie ja Charles-lapsonen näkevät sen palatessaan

Richmondista. Ja nyt kahden kesken ollessamme, vanha hyvä Georgie-ystävä, arvelenpa Salomosta ja meistä puhuessamme totisesti, että koko maan viisaus läksi Skotlannista, kun me matkasimme tänne etelään."

George Heriotissa oli kylliksi hovimiestä hänen huomauttaakseen, että "viisaat luonnollisesti seuraavat viisainta niinkuin hirvet astuvat johtajansa jäljessä".

"Totta tosiaan luulenkin olevan perää sanoissasi", myönsi Jaakko, "sillä niin itseluuloisia kuin englantilaiset ovatkin, tunnustavat he jokseenkin mieleviksi miehiksi meidät itsemme sekä hovimme ja huonekuntamme jäsenet, kuten esimerkiksi sinut. Mutta taaksemme jääneiden aivot ovat yhtenä mylläkkänä ja leiskuvat päättömästi kuin noidat ja velhot paholaisen sapattiaattona."

"Minua surettaa kuulla se, armollinen valtiaani", pahoitteli Heriot. "Suvaitseeko teidän armollisuutenne sanoa, mitä maanmiehemme ovat tehneet ansaitakseen sellaisen mainelauseen?"

"He ovat käyneet virmapäiksi, mies – ihan löylynlyömiksi", kuvaili kuningas. "En saa pidetyksi heitä loitolla hovista millään julistuksilla, joilla airuet pauhaavat kurkkunsa käheiksi. Eilispäivänäkin, juuri kun olimme nousseet ratsaille ja olimme lähdössä liikkeelle, säntäsi pihaan täysiverinen edinburghilainen katuretkale – rääsyinen riiviö, jonka selässä jokainen tilkku huhusi hyvää päivää toiselle, takki ja hattu hernehalmeen pelätiltä lainattuina. Kursailematta tai kumartamatta työnsi

hän röyhkeän kerjäläisen tavoin käsiimme jonkun anomuksen armollisen äitimme veloista ja sen sellaisesta roskasta, jolloin hevonen karahti takajaloilleen. Jollemme me istuisi satulassa niin juohevasti, että meidän on ajateltu siinä taidossa voittavan useimmat Europan hallitsevat ruhtinaat kuten alamaisetkin, niin olisimme totisesti suistuneet päistikkaa kivitykselle."

"Teidän majesteettinne", puolusti Heriot, "on heidän yhteinen isänsä, ja sentähden ovat he rohkeampia tunkeutumaan teidän armolliseen puhutteluunne".

"Tiedän kyllä olevani *pater patriae*", myönsi Jaakko. "Mutta voisi luulla heidän mielivän likistää sisäkaluni maalle, jakaakseen perinnön. Toden totta, Geordie, niiden joukossa ei ole ainoatakaan tolvanaa, joka kykenee esittämään anomuksen niinkuin se olisi majesteetin edessä tehtävä."

"Soisinpa tietäväni soveliaimman ja säädyllisimmän muodon sille", toivotti Heriot, "vaikkapa vain valaistakseni maanmies-poloisillemme parempia tapoja".

"Hiisi vieköön", sanoi kuningas, "sinä olet sivistynyt mies, Geordie, enkä välitä, jos hukkaankin aikaa sen verran kuin menee opettamiseesi. Ensiksikin, näes, sinun pitää lähestyä majesteettia tällä tavoin – varjostaen silmiä kädelläsi osoitukseksi, että sinä olet taivaan sijaishallitsijan näkössä. Mainiota, George, tuo on sievästi tehty. Sitte sinun on polvistuttava ja pyrittävä suutelemaan vaattemme pallettä, kenkämme solkea tai muuta sellaista. Varsin oivallisesti näytelty. Me taas haluamme olla suopeita ja armollisia alamaissillemme

ja estämme sen näin – ja viittaamme sinua nousemaan. Koska sinulla on armonosoitus pyydettyinä, niin sinä et vielä tottele, vaan pistät hiljalleen kätesi lakkariin, otat esille anomuksesi ja asetat sen kunnioittavasti meidän avoimelle kämmenellemme." Kultaseppä, joka oli hyvin täsmällisesti noudattanut kaikkia määrättyjä menoja, täydensi nyt Jaakon hämmästykseksi toimituksen, asettamalla hänen käteensä Glenvarlochin loordin velkomuksen. "Mitä tämä merkitsee, kavala luikki?" pärskäytti kuningas punehtuneena; "olenko minä opettanut sinulle käsitempujen harjoitusta, jotta sinä tähtäisit aseesi meidän omaa kuninkaallista ruumistamme kohti? Tuhannen tulimaista, yhtä hyvin olisit voinut suunnata minuun todellisen pistoolin, ja tämän olet tehnyt omassa kammiossani, jonne ei pitäisi päästä mitään ilman omaa tahtoani."

"Toivoakseni teidän majesteettinne", sanoi Heriot yhä polvistuneena, "antaa minulle anteeksi, kun käytin suosiollista luentoanne ystävän hyväksi?"

"Vai ystävän!" sanoi kuningas. "Sitä pahempi – sitä pahempi, sanon sinulle. Jos olisi ollut kysymyksessä joku apu sinulle itsellesi, niin siinä olisi ollut hiukan järkeä ja jonkun verran mahdollisuutta, että sinä et olisi pikapuoliin tullut hätyyttämään minua uudestaan. Mutta miehellä saattaa olla sata ystävää ja anomus jokainaan osalle, toinen toisensa jälkeen."

"Toivon teidän majesteettinne", huomautti Heriot, "tuomitsevan minua entisen kokemuksen nojalla, epäilemättä minusta sellaista vaateliaisuutta".

"Ties hänet", sanoi leppyisä hallitsija. "Maa ilma näkyy tulevan hulluksi – *sed semel insanivimus omnes* – sinä olet vanha ja uskollinen palvelijani, se on tosi, ja jos itse olisit jossain tarpeessa, mies, et kahdesti pyytäisi. Mutta totta puhuen rakastaa minua Steenie niin hartaasti, ettei hän antaisi kenenkään muun pyytää minulta suosionosoituksia kuin itsensä. Maxwell", sillä johdemies oli palannut vietyään talteen tarjottimen, "mene etuhuoneeseen siitä pitkin korvinesi. Toden totta. Geordie, ajattelenkin sinua omaksi vanhaksi uskotukseni, ja sinä olit kultaseppäni, kun saatoin sanoa etnalaisen runoilijan kanssa: *non mea renidet in domo lacunar* – sillä ne olivat lempo soikoon raastaneet äitini vanhan talon niin puti puhtaaksi, että pyökkipuiset kulhot ja puulautaset ja tinamaljat olivat jonkun aikaa parasta pöydässämme, ja iloissamme olimme, kun meillä oli jotakin niihin pantavaa, joten ei tehnyt mieli morkata astiain laatua. Muistatko, sillä sinähän olit useimmissa juonissamme, kuinka me pakostakin lähetimme kuusi sininauhalaistamme ryöstämään autioksi Loganhousen lady'n kyyhkyslakan ja kanatarhan, ja mitä porua nais-parka piti Milchin Jockia ja Annandalen varkaita vastaan, jotka olivat tekoon yhtä syyttömiä kuin minä murhaamisen syntiin?"

"Sen parempi Jockille", muistutti Heriot, "sillä jollen erehdy, pelasti se hänet Dumfriesissa killumisesta, jonka olisi hyvin ansainnut muista ilkitöistä".

"Niin, mies, vieläkö se on mielessäsi?" haastoi kuningas. "Mutta hänellä oli ansioitakin, sillä hän oli ravakka erämies,

tuo Milchyn Jock, ja kykeni kiljumaan koiralle kunnes kaikki metsät kajahtelivat. Mutta hän sai vihdoin annandalelaislopun, sillä loordi Torthonvald lävisti hänet peitsellään. Helkkunassa, mies, kun ajattelen noita huimia aikoja, niin hiisi vieköön en olekaan varma, vaikka olisimme eläneet rattoisammin vanhassa Holyroodissa noina muuttelevaisina päivinä, kuin nyt soimen ja pilttuun suojassa. *Cantabit vacuus* – vähänpä oli meillä silloin huolehdyttävää."

"Ja jos teidän majesteettinne suvaitsee muistaa", kertoi kultaseppä, "olipa meillä aika pula kerätä hopea-astioita ja kultakapineita kylliksi näytteille espanjalaisen lähettilään eteen".

"Aivan oikein", jatkoi kuningas, nyt parhaalle pakinatuulelle päässeenä, "ja unohtanut olen sen uskollisen loordin nimen, joka auttoi meitä jokaisella unssilla talostaan, jotta hänen kotimainen ruhtinaansa saisi jotakinkaan kunniaa niiden silmissä, joilla oli koko Intia varallaan".

"Minä luulen", esitti porvari, "että jos teidän majesteettinne luo silmäyksen kädessänne olevaan paperiin, johtuu nimi mieleenne".

"Vai niin!" sanoi kuningas; "niinkö vain, mies? – Loordi Glenvarloch – se oli tosiaankin hänen nimensä. *Justus et tenax propositi* – oikeudentuntoinen mies, mutta itsepintainen kuin ärsytetty sonni. Hän oli aikoinaan meitä vastaan, tuo Glenvarlochin loordi Randal Olifaunt, mutta ylipäättään oli hän rakastavainen ja uskollinen alamainen. Mutta tämän anojan täytyy olla hänen poikansa – Randal on aikapäiviä mennyt minne

kuninkaan ja loordin on mentävä, Geordie, niinkuin sinunkin kaltaistesi. Ja mitä tahtoo hänen poikansa meiltä?"

"Suoritusta", vastasi käsityöläinen, "suuresta velasta, johon teidän majesteettinne rahasto on jäänyt teidän majesteettinne saadessa lainan tärkeään valtiotarpeeseen Ruthvenin partioretken aikana".

"Kyllä muistan sen hyvin", myönsi Jaakko-kuningas. "Perhana, minä olin juuri päässyt Glamisin herran ja hänen apuriensa kynsistä, ja milloinkaan ei ole raha ollut tervetulleempaa synnynnäiselle valtiaalle, – sitä suurempi häpeä ja sääli, että kruunatun kuninkaan piti olla niin pienen summan puutteessa. Mutta mitä tarvitsee hänen karhuta meitä siitä, hyvä mies, niinkuin leipuri pyhään edellä? Me olemme hänelle velkaa ne rahat ja maksamme tilaisuuden tullen, taikka selvitämme asian muulla tavoin hänen kanssaan, ja sehän riittää valtiaan ja alamaisen välillä. Me emme ole *in meditatione fugae*, mies, jotta meidät näin rutosti pidätettäisiin."

"Voi, sallikoon teidän majesteettinne minun selittää!" virkkoi kultaseppä päätänsä pudistaen. "Nuoren ylimysparan äärimäinen hätä häntä hoputtaa, eikä oma tahto, sillä hänen täytyy saada rahaa, ja hyvinkin pian, suorittaakseen langenneen velan Peregrine Petersonille, etuoikeuksien valvojalle Campveressä; muutoin hänen koko perintönsä, Glenvarlochin paroonius ja sukutila, tulee menetetyksi lunastamattoman kiinnekirjan perusteella."

"Mitä sanotkaan, mies – mitä sanotkaan?" huudahti kuningas

kärsimättömästi. "Valvojan pahainenko, alamaalaisen laivurin poika, riistäisi Olifauntin suvun vanhan maaomaisuuden ja herruuden? Taivasten tekijä, mies, se ei saa tapahtua – meidän täytyy keskeyttää ne toimet suosio kirjelmällä tai muulla tavoin."

"Näinköhän tuo voinee käydä päinsä", vastasi porvari, "sallikoon teidän majesteettinne minun huomauttaa. Oppinut skotlantilainen laintuntijanne on lausunut käsityksensä, ettei ole muuta apua kuin maksu."

"Saakeli", noitui kuningas, "pidättäköön hän miestä väkisin, kunnes ennätämme jotenkuten järjestää hänen asiansa."

"Voi!" intti kultaseppä, "suvaitkoon teidän majesteettinne huomata, että oma rauhaarakastava hallituksenne ja tasapuolisuutenne kaikkia ihmisiä kohtaan on tehnyt käsivoiman hyvin täpäräksi apukeinoksi, paitsi ehkä juuri ylämaan rajojen sisällä."

"No – no – no, mies", sanoi ymmälle joutunut hallitsija, jonka käsitykset oikeudesta, sopivaisuudesta ja mukavuudesta kummallisesti sekosivat tuollaisissa tilanteissa, "kohtuullista on, että me maksamme kaikki velkamme ja että nuori mies maksaa omansa; ja hänelle on maksettava, ja *in verbo regis* hänelle maksetaan – mutta miten päästä rahoihin, mies, siinä paha pykälä, – sinun pitää koettaa kaupunkia, Geordie".

"Totta puhuakseni", vastasi Heriot, "teidän armollisen majesteettinne luvalla, – kaikkine lainoineen ja lahjoineen ja kannatusmaksuineen on kaupunki nykyään – "

"Älä minulle kerro, mitä kaupunki on", kielsi Jaakko-

kuningas. "Valtiorahastomme on kuiva kuin tuomiorovasti Gilesin saarnat katumuspsalmeista. *Ex nihilo nihil fit* – villiltä ylämaalaiselta²⁴ ei ole helppo siepata housuja – niiden, jotka tulevat perimään minulta rahoja, tulisi sanoa minulle, mistä niitä otan. Kaupunkia sinun pitää koettaa, Heriot, äläkä luule tyhjän päiten olevasi Kilcku-Geordie nimeltäsi. Ja *in verho regis* minä maksan muukalaiselle, jos hankit minulle lainan. En tahdo tinkiä ehdoista, ja kahteen mieheen me, Geordie, lunastamme Glenvarlochin uljaan vanhan maatilán. Mutta miksei nuori loordi tule hoviin, Heriot, – onko hän komea – onko esittelykuntoinen hallitsijansa silmiin?"

"Ei kukaan paremmin", vakuutti George Heriot; "mutta –"

"Haa, kyllä ymmärrän", jatkoi hänen majesteettinsa, "kyllä ymmärrän sinut. *Res angusta domi* – poika-parka – poika-parka! – ja hänen isällään oli oikea uskollisen skotlantilaisen sydän, vaikka hän oli jäykkä joissakuissa mielipiteissä. Kuules, Heriot, anna pojan saada kaksisataa puntaa varustukseksien. Ja tässä – tässä" – ottaen vanhasta hatustaan rubiinikääryksen – "sinulla on ollut nämä panttina ennen isommasta summasta, senkin vanha leviitta. Pidä ne vakuutena, kunnes annan sinulle rahat seuraavasta apumaksustani."

"Ehkä teidän majesteettinne suvaitsee antaa sellaisen määräyksen kirjallisesti", sanoi varova porvari.

"Lempo sinun turhantarkkuutesi periköön, George", pahaksui kuningas. "Sinä olet tunnollinen kuin puritani muotoseikoissa ja

²⁴ Skotlannin ylämaassa miehet käyttävät polvihameita. Suom.

ihan uskoton pakana asian ytimeen nähden. Eikö kuninkaan sana kelpaa sinulle vaivaisten kahdensadan puntasi antamiseen?"

"Ei kruunun jalokivien pidättämiseen", vastasi George Heriot.

Ja kuningas, jonka oli pitkällinen kokemus totuttanut tekemisiin epäluuloisten saamamiesten kanssa, kirjoitti määräyksen George Heriotille, rakkaalle kultasepälleen ja jalokivikauppiaalleen, kahdensadan punnan maksamisesta hetimiten Nigel Olifauntille, Glenvarlochin loordille, hänen saamisenaan valtiolta, valtuuttaen panttina pidettäväksi balasrubiineista punotun ja isolla timantilla koristetun käädyn, niinkuin oli kuvattuna hänen majesteettinsa jalokivien luettelossa, ja jätettäväksi sanotun George Heriotin, sanotun summan lainaajan haltuun, kunnes hän oli saanut lainmukaisen hyvityksen ja maksun siitä. Toisella määräyksellä hänen majesteettinsa valtuutti sanotun George Heriotin ryhtymään toimiin muutamien rahamiesten kanssa, kohtuullisilla ehdoilla hankkiakseen hänen majesteettinsa nykyisiin tarpeisiin rahasumman, ei 50,000 markkaa vähempää, mutta niin paljoa enemmän kuin oli sopivasti saatavissa.

"Ja onko hänellä mitään opillista tietoa, tällä loordi Nigelillämme?" kysyi kuningas.

George Heriot ei kyennyt antamaan täsmällistä vastausta, mutta hän arveli nuoren loordin tutkiskelleen ulkomailla.

"Me neuvomme häntä itse", lupasi kuningas, "miten hän voi jatkaa lukujaan edullisimmin; ja kenties otamme hänet hoviin lueskelemaan Steenien ja Charles-lapsosen kanssa. Ja nyt kun

muistamme, tiehesi – tiehesi, George – sillä poikaset tulevat pian kotiin, ja me emme vielä haluaisi antaa heille vihiä tästä asiasta, joka on ollut puheenamme. *Propera pedem*, oi Geordie. Painalla muuli polviesi väliin, ja Herra olkoon kanssasi."

Siten päättyi leppeän Jaakko-kuninkaan ja hänen hyväntahtoisen kultaseppänsä ja jalokivikauppiansa neuvottelu.

6. LUKU.

Kiusallinen ritari

Vieraanvaraisen porvarin kutsuma kunnon seurue kokoontui hänen taloonsa Lombard-kadulle puolipäivän "tyhjänä ja nälkäisenä hetkenä" aterialle, joka jakaa päivän kahtia, ollen jokseenkin se vaihe, jolloin nykyajan muodinmukaiset ihmiset kääntävät kylkeänsä vuoteellaan ja alkavat monin epäilyksin ja epäröiden ajatella, että he nyt vähin erin alottavat päivänsä. Sinne tuli nuori Nigel kylläkin yksinkertaisessa asussa, mutta hänen pukunsa oli kuitenkin soveliaampi hänen ikäänsä ja arvoonsa kuin ennen käyttämänsä. Melkoisesti oli myöskin parantunut ulkomuodoltaan hänen saattolaisenaan saapunut palvelijansa Moniplies. Hänen juhlalliset ja ankarat kasvopiirteensä tuijottivat sinisen samettilakin alta, joka oli veikeästi asetettu kallelleen päähän, ja yllään oli hänellä eheä ja vankka takki englantilaista sinistä verkkaa, joka olisi kestänyt kaikkien Fleet-kadun oppipoikien tempomista, päin vastoin kuin hänen entinen vaatekappaleensa. Kilpeä ja lyömämiekkää hän kantoi asemaansa kuuluvina aseina, ja sievä loordin vaakunalla varustettu hopealaatta ilmoitti, että hän oli ylimystön lisäke. Hän istuutui kelpo ammatinharjoittajan ruokakammioon, hyvillä mielin huomaten, että hänen pöytäpalvelustaan pitohuoneessa arvattavasti palkittaisiin osuudella ateriaan, jollaiseen hän oli

harvoin päässyt käsiksi.

Mr. David Ramsay, syvämielinen ja nerokas käsityöläinen, saatettiin lupauksen mukaan turvallisesti Lombardkadulle hyvin pestynä, harjattuna ja puhdistettuna sulatusuunin ja ahjon noesta. Mukana tullut tytär oli noin kahdenkymmenen vanha, hyvin sievä ja säveä, vaikka vilkkaat mustat silmät tuon tuostakin haastoivat sitä yksitotisuuden ilmettä vastaan, johon vaitiolo, eristys, koruton samettihippi ja kamritsiröyhelö oli tuominnut mistress Margetin, rauhallisen porvarin tyttärenä.

Kutsuttu oli niinikään kaksi Lontoon kauppiasta, ruumiikkaita porvareita väljine kauhtanoineen ja monirenkaisine kultaketjuineen, hyvinvoipia kansalaisia ja kokeneita liikemiehiä, mutta he eivät kaipaa mitään erityistä kuvausta. Mukana oli myös vanhanpuoleinen pappismies kaavussaan ja uumatakissaan, säyseä kunnianarvoisa vanhus, joka yksinkertaisilta tavoiltaan yhtyi hoitoonsa uskottuihin kaupunkilaisiin.

Nämä voimme jättää lyhyellä maininnalla, mutta jonkun verran enemmän huomiota vaatii Girnigo-linnan parooni Mungo Malagrowther omituisena aikansa ilmiönä.

Ritari koputti mestari Heriotin ovelle juuri kun kello alkoi lyödä kahtatoista ja istui tuolillaan ennen kuin viimeinen lyönti oli kajahtanut. Täten sai hän oivallisen tilaisuuden lausua ivallisia huomautuksia kaikista myöhemmin tulleista, mainitsemmattakaan pikku letkauksia niiden kustannuksella, jotka olivat ehättäytyneet saapumaan aikaisemmin.

Kun Sir Mungolla oli vähän, jos ollenkaan, muuta omaisuutta kuin pelkkä nimensä, oli hän varhain joutunut hoviin vitsapojaksi, kuten sitä virkaa silloin nimitettiin, kuningas Jaakko VI: lle,²⁵ ja hänen majesteettinsa mukana sai hän kaikkinaista kaunotieteitten opetusta hänen kuuluisalta kasvattajaltaan George Buchananilta. Vitsapojan virka tuomitsi hoitaja-poloisensa kokemaan kaiken sen ruumiillisen kurituksen, jota Herran voideltu kielioppinsa ja lukukirjansa samoilussa saattoi joutua ansaitsemaan, vaikka hänen oma persoonansa luonnollisesti säilyi pyhänä. George Buchanan ei tosin hyväksynyt sijaisrangaistuksen käyttöä, joten hänen ankaran hallintansa aikana Jaakko joutui itse hyvittämään vikansa ja Mungo Malagrowther toimitti virkaansa vain nimellisesti; mutta Jaakon toinen kouluttaja, mestari Patrick Young, toimi muodollisemmin ja järkytti nuoren kuninkaan sisintä selkäsaunoilla, joilla vitsapoika sai maksaa kuninkaallisen lukutyön kompastukset. Ja Sir Mungon ylistykseksi mainittakoon, että hänessä oli piirteitä, jotka mitä parhaiten soveltuivat hänen viralliseen asemaansa. Hänellä oli nuoruudessaankin luonnostaan säännöttömät ja eriskummalliset kasvonpiirteet, jotka pelon, kivun ja suuttumuksen väänteissä muistuttivat goottilaisen kulmaveistoksen outoja kasvonmuotoja. Hänen äänensä oli myös kimakka ja kuikutteleva, niin että hänen omituisen muotonsa ilme ja yliluonnolliset ulvahduksensa

²⁵ Skotlantilaisen hallitusperimyksen mukaan oli kuninkaalla siinä maansa viisi kaimaa edellään. Suom.

mestari Youngin sääntelemättömässä kylvetyksessä olivat omiaan tekemään suomimisen ansainneeseen hallitsijaan kaiken sen vaikutuksen, mitä suinkin saattoi aiheuttaa toisen ja viattoman ihmisen näkeminen kärsimässä omasta rikkomuksesta.

Sir Mungo Malagrowther, sillä sen arvonimen hän voitti, sai siten hovissa varhain jalansijan, jota toinen olisi parantanut ja tukenut. Mutta hänen vartuttuaan liian isoksi vitsomiseen ei hänellä ollut mitään muita keinoja tehdäkseen itseänsä otolliseksi. Katkera, pisteliäs ja panettelunhaluinen mielenlaatu, häijy sukkeluus ja niiden kadehtiminen, jotka menestyivät paremmin kuin tuollaisten herttaisten ominaisuuksien haltia itse, eivät tosin aina ole olleet esteinä hovimiehen kohoamiselle, mutta silloin täytyy niihin sekautua joku määrä itsekästä viekkautta ja harkintaa, joista Sir Mungolla ei ollut mitään osuutta. Hänen ivansa pillastui milloin hyvänsä, hänen kateutensa ei kyennyt piiloutumaan, ja pitkäkkään aikaa ei hän ollut täysi-ikäisenä, kun hänellä jo oli niskoillaan niin monta riitaa, että niistä vastaamaan olisi tarvittu kissan kaikki yhdeksän henkeä. Eräässä tuollaisessa ottelussa hän sai kenties onnekseen vamman, joka kelpasi hänelle estelyksi samanlaisten tarjousten hyväksymiselle siitä lähtien. Ranagullionin parooni Rullion Rattray sivalsi kuolettavaksi tahdotussa kaksintaistelussa häneltä kolme oikean käden sormea, niin että Sir Mungo ei sen koommin päätenyt pitelemään miekkaa. Myöhemmin hän seipitettyään joitakuuta pilkkasäkeitä lady Cockpenista sai niin tuiman selkäsaunan muutamilta palkatuilta

henkilöiltä, että hänet löydettiin puolikuoliaana paikalta; häneltä oli katkennut toinen reisi, ja huonosti lastoitettuna jätti se hänen käyntiinsä onnahuksen, jolla hän nilkutti hautaansa asti. Jalan ja käden vaivaisuus lisäsi melkoisesti tämän omituisen miehen ulkomuodon kummallisuutta ja varasi hänelle kaikiksi ajoiksi henkilökohtaisen koskemattomuuden oman mielenlaatunsa vaarallisemmilta seurauksilta; ja vähitellen hän vanheni hovin palveluksessa, hengen ja ruumiin puolesta turvattuna, vaikka saamatta ystäviä taikka ylennystä. Toisinaan huvittivat kuningasta kyllä hänen purevat kompansa, mutta hänellä ei ollut milloinkaan kylliksi taitoa suotuisan tilaisuuden käyttämiseen hyväksensä, ja hänen vihamiehensä, joina muuten olikin koko hovi, keksivät aina keinoja hänen suistamiseksi jälleen pois suosioista. Kuuluisa Archie Armstrong tarjosi jalomielisenä Sir Mungolle oman narritakkinsa lievettä, siten antaakseen hänelle ammatti-ilvehtijän etuoikeudet ja vapaudet, "sillä tänällään Sir Mungo", sanoi kirjavan kaavun kantaja, "ei saa kelpo pilasta sen enempää kuin hädin kuninkaan suvaitsemuksen sen tekemiselle".

Lontoossakaan ei ympärillä tihkuva kultasade kostuttanut Sir Mungo Malagrowtherin kuivettunutta elämänlatua. Hän kävi vanhaksi, vähäkuuloiseksi ja kärtyiseksi, menetti sen joustavuudenkin, joka oli ennen elvyttänyt hänen pistelyitään, ja sai osakseen pelkkää sietämistä Jaakolta, joka oli kyllä itse melkein yhtä elähtänyt, mutta halusi yhä hartaasti ja liiallisestikin pitää ympärillään nuorta väkeä.

Siten näivettyneenä vuosiensa ja toiveittensa keltalehtiseen syksyyn näytti Sir Mungo laihaa runkoansa, ja haalistunutta korukirjaustansa hovissa niin harvoin kuin velvollisuutensa salli. Hän vietti aikansa antautumalla ilkkumiseensa julkisilla kävelyteillä ja Pyhän Paavalin kirkon kuorikäytävillä, jotka olivat silloin uutistenonkijain ja kaikenkarvaisten liehujain kokouspaikkana, etupäässä seurustellen sellaisten maanmiestensä kanssa, joita hän piti synnyltään ja arvoltaan itseänsä alempina. Tällä tavoin hän liike-elämää ja sen harjoittajia vihaten ja halveksien kuitenkin oleksi melkoisen paljon niiden skotlantilaisten käsityöläisten ja kauppamiesten keskuudessa, jotka olivat seuranneet hovia Lontooseen. Näille hän sai purkaa ynseyttänsä suurtakaan pahennusta tuottamatta, sillä toiset alistuivat pilkkapuheisiin ja nurinaan hänen syntyperänsä ja aatelisuutensa johdosta, koska ne tuohon aikaan tuottivat suuria etuoikeuksia – kun taas järkevämmät säälivät ja sietivät sekä oloiltaan että mielenlaadultaan onnetonta vanhusta.

Jälkimäisiä oli George Heriot. Hänen tapansa ja kasvatuksensa kehittivät hänessä kyllä ylimysmielisiä tunteita siinä määrin, että niitä ei nykyään pidettäisi sille yhteiskunnalliselle asteelle soveliaina, mutta hän oli siksi itsenäinen ja järkevä, ettei päästänyt Sir Mungon kaltaista henkilöä omavaltaisesti häiritsemään tai sopimattoman vapaasti kohtelemaan huonekuntaansa. Kuitenkaan ei hän ollut ritarille ainoastaan kunnioittavan kohtelias, vaan erityisen ystävällinen ja

jalomielinen.

Senvuoksi ilmeni tämä Sir Mungo Malagrowtherin käyttäytymisessä, hänen tullessaan huoneeseen. Hän tervehti ensin mestari Heriotia ja siivoa, vanhanlääntää, hiukan ankaran näköistä myssypäistä naishenkilöä, joka täti Juditin nimisenä piti emännyyttä tämän talossa ja pöydässä. Tällöin ei hän osoittanut juuri nimeksikään sitä kopeata happamuutta, joka levisi hänen oudoille kasvoilleen, kun hän kumarsi David Ramsaylle ja sitte noille kahdelle vakavalle kauppiaalle. Hän työntäysi jälkimäisten keskusteluun, huomauttaakseen kuulleen Paavalin kirkossa, ettei nähtävästi ollut odotettavissa penninkään osinkoa Pindividen vararikkoisesta liikkeestä, tuon suuren kauppiaan, joka oli hänen sanantapansa mukaan hämmentänyt variksille huttua ja jonka hän samasta lähteestä tiesi jääneen maksamaan kumpaisellekin puhuttelemallensa kauppamiehelle; "mennyttä kiluineen ja kaluineen, laiva ja lasti, köli ja köydet, nyt ja iankaikkisesti".

Kauppamiehet irvistivät toisilleen, mutta liian ymmärtävinä päästämään yksityisiä asioitansa julkisen keskustelun aiheeksi he kallistivat päänsä likekkäin ja välttivät enempää haastelua supatuksella.

Vanha skotlantilainen ritari hätyytti sitte kelloseppää samalla häikäilemättömällä tuttavallisuudella. "Davie", hän alotti, "Davie, sinä lapsestunut vanha houkkio, etkö ole vielä tullut hulluksi, sovelluttaessasi niin sanottua suuretiedettäsi Ilmestyskirjaan? Olen odottanut sinulta kuuluvaksi selvitystä

pedon merkistä, kirkasta kuin puolen pennyn pillin vihellys."

"Niin, Sir Mungo", myönsi käsityöläinen, työläästi herätettyään muistiinsa, mitä hänelle oli sanottu ja kuka häntä puhutteli, "taisittepa osata paremmin pilkkaan kuin itse tiedättekkään, sillä ajatellessanne ensiksikin pedon kymmentä sarvea voitte helposti arvioida sormillanne – "

"Sormillaniko, senkin riivatun vanha ruosteinen kellorämä!" huudahti Sir Mungo, puolittain piloillaan ja puolittain tosissaan laskiessaan miekankahvaan kätensä eli oikeastaan käpälänsä, sillä Sir Rullionin lyömämiekka oli typistänyt sen siihen muotoon. "Tarkoitatko herjata minua vammastani?"

Mestari Heriot asettui väliin. "En saa David ystäväämme käsittämään", hän sanoi, "että raamatun ennustukset ovat aiottuja jäämään hämäryyteen, kunnes niiden odottamaton tapahtuminen saa täyttymään, mitä oli kirjoitettu, niinkuin entisinäkin aikoina. Mutta teidän ei sovi silti käyttää ritarillista uljuuttanne häneen."

"Se menisikin silloin hitto vieköön haaskiolle", sanoi Sir Mungo nauraen. "Yhtä hyvin lähtisin koirineni ja torvineni metsästämään kapista lammasta, sillä hän on taas horroksissa ja vajonnut leukaa myöten numeroihin, osamääriin ja jaettaviin. Mistress Margaret, sievä simasuuni", sillä nuoren neitosen kauneus sai Sir Mungo Malagrowtherinkin yrmeät piirteet hiukan höllenemään, "onko isänne aina yhtä hauska seuramies kuin näyttää tällähaavaa olevan?"

Mistress Margaret hymyili tarkoituksettomasti, heitti

niskojaan, katsahti kumpaisellekin puolelleen ja sitte suoraan eteensä, ja omaksuttuaan kaikki ujon hämmennyksen ja arkuuden eleet, jotka hänen mielestään olivat tarpeellisia peittämään hänen luonteeseensa todella kuuluvaa älykästä kerkeyttä, hän viimein vastasi: "Isä on todella hyvin mietiskeleväinen, mutta sen mielenlaadun on hän kuulemma perinyt minun isoisältäni."

"Sinun isoisältäsi!" huudahti Sir Mungo epäiltyään, tokko oli kuullut oikein. "Isoisältäänkö hän sanoi! Tyttö on päästään pyörällä! En tiedä tällä puolen Temple Baria ainoatakaan naikkosta polveutuneeksi niin etäisestä sukulaisesta."

"Hänellä on kuitenkin kummi-isä, Sir Mungo", huomautti George Heriot, taas asettuen väliin; "ja toivoakseni myönnätte hänelle kylliksi vaikutusta pyyntöön, että te ette pane hänen sievää kummilastansa noin punastelemaan."

"Sen parempi – sen parempi", tuumi Sir Mungo. "Hänelle on kunniaksi, että hän Bow-teatterin kellonkaikunan piirissä syntyneenä ja kasvaneena kykenee punastumaan mistään. Ja kautta sieluni, mestari George", hän pitkitti taputtaen pahastunutta ja vastahakoista kaunotarta leuan alle, "hän on kyllin viehkeä korvatakseen sukujuurtensa puutteen – ainakin Cheapsiden tapaisella seudulla, missä kattila ei voi sanoa pataa –"

Neitonen punehtui, muttei niin vihastuneesti kuin äsken. Mestari George Heriot kiirehti keskeyttämään Sir Mungon kotoisen puheenparren lopun, esittelemällä hänet loordi

Nigelille.

Sir Mungo ei saanut ensimältä tajutuksi, mitä hänen isäntänsä sanoi.

"Kuka turkanen, mies?"

Kun hänen korvaansa uudestaan tolkuttiin Nigel Olifauntin, Glenvarlochin loordin nimi, suoristausi hän ja kestitsijäänsä hiukan karmeasti silmäillen moitti tätä siitä, että hän ei tutustuttanut säätyhenkilöitä toisiinsa, heidän voidakseen vaihtaa tervehdyksiä ennen kuin sekaantuivat muuhun seuraan. Hän suoritti sitte niin arvokkaan hovikumarruksen uudelle tuttavalleen kuin vialliset raajansa sallivat, ja huomauttaen tunteneensa vanhan loordin hän toivotti nuoren ylimyksen tervetulleeksi Lontooseen ja toivoi saavansa nähdä hänet hovissa.

Nigel oivalsi heti sekä Sir Mungon sävystä että isäntänsä tiukkaan puristuneista huulista, jotka näyttivät hillitsevän naurunhalua, että hän oli tekemisissä kaikesta tavallisesta poikkeavan erikoisolennon kanssa ja vastasi hänen kohteliaisuuteensa soveliaan juhlallisesti. Sir Mungo sillävälin tähysti häntä hyvin totisena, ja koska luontaisten etujen näkeminen oli hänelle yhtä kiusallista kuin varallisuudenkin tai muiden satunnaisten siunausten kohtaaminen, oli hän tuskin täydellisesti silmännyt nuoren loordin komeata ryhtiä ja kaunismuotoisia kasvonpiirteitä, kun hän Uzin miehen lohduttajan lailla vetäysi hänen luokseen ylistämään Glenvarlochin loordien entistä suuruutta ja pahoittelemaan kuulemaansa tietoa, että esi-isien omaisuus oli luisumassa

heidän nykyisen edustajansa hallusta. Hän siirtyi kuvailemaan Glenvarlochin päärakennuksen kauneuksia – vanhan linnan mahtavaa asemaa – aavaa järven selkää, joka antoi runsaasti vesilintuja haukallapyyntiin – laajaa rajametsää, joka päättyi hirvien suosimaan vuorenharjanteeseen – ja kaikkia muita tuon uhkean ja ikivanhan paroonikunnan hyviä puolia, kunnes Nigelin täytyi kaikesta vastarinnastaan huolimatta väkisinkin huoata.

Sir Mungo oli aina näppärä huomaamaan, milloin hänen puhuttelemansa häväs oli lyöttynyt. Hän havaitsi uuden tuttavansa jo luimistelevan ja olisi mielellään kehittänyt haastelua, mutta samassa koputti keittiömestari kärsimättömästi väkipuukkonsa varrella tarjoilupöydän laitaan ja antoi siten merkin, jonka kumu kuului kautta talon, kutsuen palvelusmiehet tuomaan päivällisen pöytään ja vieraat istuutumaan sen ääreen.

Sir Mungo oli hyvän kestityksen ihailija, ja se taipumus muuten saattoikin jossain määrin suostuttaa hänen arvonsatuntoa näihin kyläilyihin. Moike sai hänet tuossa tuokiossa jättämään Nigelin ja muut vieraat rauhaan, kunnes hän oli ehtinyt asettumaan asianmukaiselle ylemmyyttänsä vastaavalle paikalle runsaan pöydän ääreen. Siellä hän täti Juditin vasemmalla puolella istuen näki Nigelin ottavan haltuunsa vielä korkeamman kunniasijan oikealtaan, erottaen arvoisan vaimon sievästä mistress Margaretista; mutta tämän havainnon hän teki kärsivällisempänä siitä syystä, että hänen ja nuoren loordin välissä tuoksusi oivallisesti silavoittu salvukukko.

Päivällinen meni ajan tapojen mukaan. Kaikki oli laadultaan

erinomaista, ja paitsi luvattuja skotlantilaisia herkkuja tarjosi pöytä häränlihaa ja vanukasta, vanhan Englannin ainaisia ruokavaroja. Pieni kaapillinen hyvin aistikkaasti ja kauniisti muovattuja pöytähopeita ei ollut saamatta osakseen muutamien vieraitten kiittelyjä ja salakähmäistä letkausta Sir Mungolta omistajan taitavuudesta omassa käsityössään.

"Minua ei hävetä se käsiala, Sir Mungo", virkkoi kunnon porvari. "Sanotaan hyvän kokin osaavan nuolla oman näppinsä, ja olisi mielestäni suhdaton, että minä laajassa Britannian valtakunnassa puolet korukaappeja hopeilla varustettuani kattaisin oman pöytäni halvalla tinalla."

Pappismiehen ruokaluku jätti nyt vieraille vapauden käydä käsiksi heidän eteensä asetettuun maalliseen hyvyyteen, ja ateria jatkui hyvin säveästi, kunnes täti Judit paremmin suositellakseen salvukukkoa vakuutti seurueelle, että se oli kuuluisaa siipikarjarotua, jonka hän oli itse tuonut Skotlannista.

"Sittepä, niinkuin jotkut sen maanmiehet, madam", virkkoi säälimätön Sir Mungo ja vilkaisi samalla isäntäänsä kohti, "se on hyvin rasvottu Englannissa".

"On joitakuita toisia sen maanmiehiä", vastasi mestari Heriot, "joille kaikki Englannin voitelu ei ole kyennyt tekemään samaa hyvää palvelusta".

Sir Mungo irvisti ja punastui, muu seurue nauroi; ja ivailija, jolla oli syynsä pidättyä äärimäisyyksistä mestari Georgen kanssa, vaikenä aterian loppuajaksi.

Ruokalajit vaihdettiin makeisiin ja mitä parhaimpaan

viiniin, ja Nigel näki lontoolaisen ammatinharjoittajan vieraanvaraisuuden suorastaan voittavan varakkaimpienkin raatiherrain kekkerit, joissa hän oli käynyt ulkomailla. Kuitenkaan ei ollut havaittavissa mitään kopeilua tai äveriään porvarin asemaan soveltumattomalta tuntuvaa.

Pitojen pitkittyessä Nigel sen ajan seuratapojen mukaan omisti puhelunsa etupäässä mrs. Juditille, jonka hän huomasi lujaa skotlantilaista ymmärrystä edustavaksi naiseksi, enemmän luontuvaksi puritanien katsantokantaan kuin hänen veljensä Georgen – sillä siinä suhteessa olivat he toisiinsa, vaikka jälkimäinen aina sanoi häntä tädiksi, – mitä likeisimmin kiintyneeksi häneen ja ahkeraksi pitämään silmällä hänen kaikkinaista mukavuuttaan. Kun tämän kelpo vaimon puhelu ei ollut vilkasta eikä huomattavaa, kääntyi nuori loordi luonnollisesti myös vanhan kellosepän peräti kauniiseen tyttäreeseen, tämän istuessa hänen vasemmallaan. Mistress Ramsaylta ei kuitenkaan ollut saatavissa muita kuin yksitavuisia vastauksia, ja kun nuori urho oli virkkanut parhaat ja miellyttävimmät kohteliaisuutensa keksinnöt, väreili tytön sievillä huulilla hymy niin vienona ja häipyvänä, että sitä tuskin saattoi eroittaa.

Nigel alkoi kyllästyä seuraansa, sillä vanhat kauppiaat haastelivat talon isännän kanssa liikeasioista ylimykselle tyyten tajuamattomaan tapaan. Mutta silloin käänsi äkkiä Sir Mungo Malagrowth heidän huomionsa muuhun.

Tämä rakastettava henkilö oli tovia aikaisemmin vetäytynyt

pois seurasta erään ulkonevan ikkunan komeroon, josta sai katselluksi talon edustalle ja pitkin katua. Tätä paikkaa piti Sir Mungo mieluisampana varmaankin niiden näkyjen takia, joilla suuren kaupungin kadut tavallisesti tehoavat arvosteluhaluisten tarkkailijan mieleen. Hän ei arvattavasti ollut tähän saakka nähnyt mitään merkillistä, mutta nyt kuului ulkoa kavioiden töminää, ja ritari huudahti: "Toden totta, mestari George, sinun on paras pistäytyä puotiin, sillä tässä tulee Knighton, Buckinghamin herttuan palvelija, ja hänen takanaan kaksi miestä, niinkuin olisi hän itse loordi herttua".

"Kassanhoitajani on alhaalla", sanoi Heriot häiriintymättä, "ja hän antaa minulle tiedon, jos hänen ylhäisyytensä määräykset vaativat kiireellistä huomiota".

"Hmh! – kassanhoitajasi?" jupisi Sir Mungo itsekseen; "hänellä olisi ollut helppo virka, kun sinut ensin tunsin." "Mutta", sanoi hän ääneen, "etkö tule edes ikkunaan katsomaan, sillä Knighton on kierittänyt taloosi jyhkeän hopea-astian? Ha ha ha! – kierittänyt syrjällään niinkuin pojanviikari kaahaisi vannetta. En voi olla nauramatta sen miehen röyhkeyttä – ha ha ha!"

"Te luulemma ette voisi olla nauramatta", virkkoi George Heriot nousten istualtaan ja lähtien huoneesta, "vaikka paras ystäväanne makaisi kuolemaisillaan".

"Katkeraa tuo, mylord – vai mitä?" sanoi Sir Mungo Nigeliin kääntyen. "Ystävämme ei tyhjänpäiten ole kultaseppä – hänen älynsä ei ole lyijyinen. Mutta lähdempä alas katsomaan, mitä siitä

tulee."

Portaissa tuli Heriotia vastaan hänen kassanhoitajansa hiukan huolestuneen näköisenä. "No, mitä nyt, Roberts", kysyi kultaseppä, "mikä on hätänä, mies?"

"Siellä on Knighton, mestari Heriot, hovista – Knighton, herttuan mies. Hän toi takaisin tarjottimen, jonka veitte Whitehalliin, paiskasi sen ovikäytävään niinkuin vanhan tinalautasen ja käski minun sanoa teille, ettei kuningas huoli teidän kamastanne."

"Niinkö vain", sanoi George Heriot. "Vai ei minun kamastani! Tule tänne konttorihuoneeseen. Roberts. Sir Mungo", hän lisäsi, kumartaen ritarille, joka oli liittynyt mukaan ja aikoi seurata heitä, "sallikaahan minun hetkiseksi poistua".

Tämän estelyn johdosta Sir Mungo, joka oli kuten muukin seurue kuullut George Heriotin ja hänen kassanhoitajansa sananvaihdon, näki itsensä tuomitukseksi odottamaan ulommassa liikehuoneessa. Siellä olisi hän yrittänyt viihdyttää kiihkeätä uteliaisuuttaan urkkimalla Knightonilta, mutta se suuruuden lähettiläs oli vain lisännyt herransa työkeään sanomaan hiukan omaa karkeuttaan ja taas karauttanut länttä kohti, saattolaiset kintereillään.

Sillävälin oli pitohuoneeseen jääneessä seurueessa herättänyt jonkun verran levottomuutta Buckinghamin herttuan nimi, sekä kuninkaan että Walesin prinssin kaikkivaltiaan suosikin maininta. Hän oli enemmän peljätty kuin rakastettu, ja jollei hän ollutkaan ehdottomasti hirmuvaltainen luonnonlaadultaan,

pidettiin häntä korskeana, rajuna ja kostonhimoisena. Nigelin sydäntä painosti se tunne, että hän itse saattoi olla alkuperäisenä syynä herttuan närkästymiseen hänen hyväntekijälleen, vaikka hän ei kyennyt kuvittelemaan miten tai miksi. Toiset tekivät huomautuksiaan kuiskien, kunnes äänet ulottuivat Ramsayn kuuluviin. Hän ei ollut edellisestä puhelusta kuullut sanaakaan, mutta syventyneenä noihin väitelmiin, joiden mukaan hän selitteli kaikkia tapauksia ja tulevaisia vaiheita, tarttui hän vain loppusanaan ja virkahti "Herttua – Buckinghamin herttua – George Villiers – niin – olen puhunut Lamben kanssa hänestä."

"Voi hyväinen! Mutta kuinka voitkaan sanoa niin, isä?" varoitti hänen tyttärensä, joka osasi oivaltaa isänsä koskettavan vaarallista aihetta.

"Ka, mitäs tyhjää, lapsonen", vastasi Ramsay; "tähdet vain luonnuttavat, ne eivät voi pakottaa. Mutta tiedäthän niiden, jotka kykenevät syntymätähtien asemasta ennustamaan, yleisesti sanovan hänen ylhäisyydestään, että silloin sattui huomattava Marsin ja Saturnuksen yhtymä – jonka näennäinen tai oikea aika, sovittamalla Oranienburgin leveysasteelle tehdyt Eichstadiuksen laskelmat Lontoon horisonttiin, on seitsemän tuntia viisikuudetta minuuttia yksiviidettä sekuntia – "

"Olehan vaiti, vanha tietäjä", sanoi Heriot, levollisin ja vakain kasvoin astuessaan huoneeseen. "Laskelmasi ovat oikeita ja epäamättömiä, kun ne koskevat messinkiä ja metallilankaa ja koneellista voimaa; mutta tulevaisia tapauksia vallitsee Hän, joka pitää kuninkaitten sydämiä kädessään."

"Niin, mutta, George", intti kelloseppä, "sen herrasmiehen syntymähetkellä havaittiin merkkien yhtymä, joka osoitti hänen uransa koituvan ihmeelliseksi. Kauvan on hänestä sanottu, että hän syntyi juuri yön ja päivän vaiheella ja ristiriitaisten vaikutteiden alaisena, jotka saattavat tuntua sekä meihin että häneen.

"Täysi kuu ja korkea meri, suuren miehen on sinulla veri; punainen koitto ja myrskytaivas veriseen kuoloon päättyvät vaivas."

"Ei ole hyvä puhua semmoisista asioista", kielsi Heriot, "liiatenkaan isoisia koskevista. Kiviseinillä on korvat, ja ilman lintu lennättää tiedon."

Useat vieraat näyttivät olevan isäntänsä mieltä. Molemmat kauppiaat jättivät lyhyeen hyvästi, ikäänkuin tuntien jotakin olevan vialla. Oppilasvartionsa ilmestyttyä valmiiksi veti mistress Margaret isäänsä takinhihasta ja havahdutti hänet aprikoimasta Ajan tai Onnettaren pyörää. Tyttönen toivotti nyt hyvää yötä ystävättärelleen mrs. Juditille ja sai siunauksen kummi-isältään, joka samalla pisti hänen hentoon sormeensa varsin aistikkaan ja hyvinkin kallisarvoisen sormuksen, sillä hän salli neitosen harvoin poistua luotansa ilman jotakuta hellyytensä todistetta. Siten kunniakkaasti erinneenä hän saattueineen läksi tekemään paluuta Fleet-kadulle.

Sir Mungo oli hyvästellyt mestari Heriotin tämän tullessa takaisin konttorihuoneesta, mutta niin kiintynyt oli hän ystävänsä asioihin, että hän mestari Georgen mennessä ylikertaan ei

voinut olla poikkeamatta tuohon pyhäkköön katsomaan, missä puuhassa Roberts oli. Ritari havaitsi kassanhoitajan laativan otteita noista jyrkeistä messinkihakaisista nahkaselkäisistä käsinkirjoitetuista niteistä, jotka ovat liikemiesten ylpeytenä ja turvana sekä armoaikansa umpeen päästäneiden kauppattavien kauhuna. Kelpo ritari tuki kyynäspäänsä kirjoituspöytään ja virkkoi toimimiehelle surkuttelevalla äänenpainolla: "Kas, pelkäänpä menettäneenne hyvän liiketuttavan, mestari Roberts; taidatte valmistella hänelle laskua?"

Roberts sattui olemaan hiukan huonokuuloinen kuten Sir Mungo itsekin ja osasi myös samoin kuin hän käyttää sitä seikkaa parhaiten. Hän siis vastasi tahallansa kieroon: "Pyydän nöyrästi anteeksi, Sir Mungo, kun en ole aikaisemmin lähettänyt laskuanne, mutta mestari kielsi häiritsemästä teitä. Heti paikalla merkitsen erät kokoon." Niin sanoen hän alkoi selata kohtalonkirjansa lehtiä, mutisten: "Hopeasinetin korjaus – uusi solki virkavitjoihin – kullattu koristeneula hattuun, nimittäin Pyhän Andreaksen risti ohdakkeineen – vaskella silattu pari kannuksia – tämä Daniel valurille, me kun emme pidä sellaisia kaupan."

Hän olisi jatkanut, mutta valmistautumattomana kestäämään omien pikku velkojensa luettelua ja vielä vähemmin halullisena suorittamaan niitä heti Sir Mungo ritarilliseen tapaan toivotti kirjanpitäjälle hyvää yötä ja läksi talosta muitta mutkitta. Apulainen hymyili hänen jälkeensä porvarillisen kohteliaasti ja ryhtyi taas viipymättä vakavampaan työhönsä, jonka oli Sir

Mungo tunkeutumisellaan keskeyttänyt.

7. LUKU.

Salaperäinen asukas

Muun seurueen poistuttua mestari Heriotin talosta teki myös nuori Glenvarlochin loordi lähtöä, mutta isäntä pidatti hänet muutamiksi minuuteiksi, kunnes ainoastaan pappismies oli jäljellä.

"Mylord", sanoi sitten arvoisa porvari, "meillä on ollut sallittu hetkemme rehellistä ja vieraanvaraista rattoa, ja nyt mielelläni viivyttäisin teitä toiseen ja vakavampaan tarkoitukseen, koska meidän tapanamme on kunnon mr. Windsorin ollessa saapuvilla, että hän lukee kirkon iltarukoukset ennen kuin eriämme. Teidän kelpo isänne, mylord, ei olisi poistunut ennen perhehartauden harjoitusta – samaa toivon teidän ylhäisyydeltänne."

"Mielelläni, sir", vastasi Nigel, "ja sillä kutsulla lisäätte vain kiitollisuudenvelkaa, johon jo olette minut jouduttanut. Kun nuoret miehet unohtavat velvollisuutensa, on heillä suuri syy kiittää ystävää, joka muistuttaa heitä siitä."

Heidän täten puhellessaan keskenänsä olivat palvelijat siirtäneet pois saranapöydät, tuoneet kannettavan lukupulpetin ja asettelleet istuimia ja polvenalusia isännälleen, emännälleen ja jalosukuiselle vieraalleen. Toinen matala tuoli tai oikeammiten jalku asetettiin ihan mestari Heriotin istuimen viereen, ja vaikka se oli vähäpätöinen seikka, johtui Nigel panemaan

sen tähdelle, sillä kun hän aikoi istuutua sille paikalle, esti hänet merkillä vanha kultaseppä, viitaten hänet hiukan korkeammalle istuimelle. Pappismies asettui lukupulpetin taakse. Huonekunta, lukuisa ryhmä liikeapulaisia ja palvelijoita, niiden joukossa Moniplies, saapui huoneeseen hyvin totisena ja sai istuinsijoikseen raheja.

Koko väki istui ja oli ainakin ulkonaisesti hartaan tarkkaavaisena, kun huoneen ovelle koputettiin hiljaa. Mrs. Judit katsahti veljeensä, ikäänkuin haluten tietää hänen tahtonsa. Tämä nyökkäsi vakavasti ja silmäili ovea. Judit astui heti lattian poikki, avasi oven ja johti huoneeseen kauniin olennon, jonka äkillinen ja outo esiintyminen saattoi hänet näyttämään melkein ilmestykseltä. Hän oli kalmankalpea – ei ollut vähäisintäkään elollisen punan häivää elävöittämässä piirteitä, jotka olivat erinomaisen hienomuotoiset ja olisivat muutoin voineet olla hämmästyttävän kauneiksi sanottavat. Pitkät mustat hiukset valuivat hartioille ja alas selälle, suorittuina säännöllisen sileiksi, mutta ilman minkäänlaista koristusta tai helyä, mikä näytti kovin omituiselta aikana, jolloin kaikki säädyt yleiseen käyttivät ainakin jonkunlaista tukan somistelua. Valkoinen puku oli yksinkertaisinta kuosia ja verhosi hänet kokonaan, paitsi kurkkua, kasvoja ja käsiä. Vartalo oli pikemmin keskimittaan ala- kuin yläpuolella, mutta niin sopusuhtainen ja siro, että katsojan huomio aivan syrjäytyi sen koosta. Kaiken muun asun äärimäisen vaatimattomuuden vastakohtana käytti hän kaulassaan helmirihmaa, jota olisi herttuatar voinut kadehtia,

niin isoja ja hohtavia olivat sen osaset, ja hänen vyötaisillään hohteli tuskin vähempiarvoinen rubiininauha.

Huoneeseen astuessaan loi tämä kummallinen olento silmänsä Nigeliin ja pysähtyi ikäänkuin epätietoisena, astuako edemmä vai peräytyä. Hänen katseensa näytti pikemmin ilmaisevan epävarmuutta ja empimistä kuin häveliäisyyttä tai arkuutta. Täti Judit otti häntä kädestä ja talutti häntä verkalleen eteenpäin, mutta yhä piti hän Nigeliin tähdättyinä tummat silmänsä, joiden kaihomielinen ilme vaikutti katseltuun oudosti. Vielä istuessaan tyhjällä jakkaralla, joka olikin nähtävästi varattu hänelle, katsoi hän ylimykseen useastikin yhtä mieltävästi, viivyskelevästi ja tiukasti, mutta ilmaisematta edes sen vertaa ujoutta tai hämiä, että hänen poskilleen olisi kohonnut hienointakaan punehdusta.

Otettuansa aluselleen lasketun rukouskirjan näytti tämä merkillinen nainen syventyvän hartauteen; ja vaikka Nigelin tarkkaavaisuutta jumalanpalveluksen aikana niin suuresti häiritsi ihmeellinen olento, että hän tuon tuostakin katsahti tätä kohti, ei hän kyennyt kertaakaan huomaamaan naisen silmien tai ajatusten hetkeksikään harhautuvan alkaneesta toimituksesta. Nigel itse oli vähemmän tarkkaavainen, sillä naisen ilmestyminen tuntui niin eriskummalliselta, että hänen isänsä opettama ehdoton ja sydämellinen kunnioittava huomaavaisuus hartaudenharjoitusta kohtaan ei voinut estää hänen ajatuksiansa väkisinkin häiriytymästä valjun kaunottaren läsnäollessa, ja hän toivotteli rukousten päättymistä, jotta uteliaisuutensa saisi jotakin tyydytystä. Hartaushetken loppuessa ja kunkin jäätyä kirkon

nöyrän ja jalostavan tavan mukaan toviksi omaan hiljaiseen rukoiluun, nousi salaperäinen vieras ennen kuin yksikään muu liikahti, ja Nigel huomasi, että huonekunnan jäsenistä ei ainoakaan siirtynyt paikaltaan tai edes hievahtanut, kunnes vaalea nainen oli ensin painunut toiselle polvelleen Heriotin eteen, joka näytti siunaavan häntä laskemalla kätensä hänen päänsä päälle ja ilmaisten synkkää juhlallisuutta katsein ja elein. Nainen notkistausi sitte polvistumatta mrs. Juditille ja nämä kaksi kunnioituksen osoitusta suoritettuaan poistui huoneesta; mutta juuri lähtiessään hän vielä kerran käänsi Nigeliin läpitunkevat silmänsä, joiden kiinteä katse pakotti tämän silmäämään muuanne. Katsahtaessaan jälleen naista kohti näki Nigel vain hänen valkoisen vaippansa liepeen häilähtävän ovesta.

Huonekunnan noustua ja hajaannuttua tarjottiin viiniä, hedelmiä ja mausteita lordi Nigelille ja pappismiehelle, joka pian jälkeenpäin jätti hyvästi. Nuori lordi olisi mielellään saattanut häntä, yrittääkseen saada jotakin selitystä näkemästään ilmestyksestä, mutta hänet pysähdytti talon isäntä, joka pyysi saada puhutella häntä konttorihuoneessaan.

"Minä toivon, mylord", alotti porvari, "että teidän valmistautumisenne esiintyäkseen hovissa ovat jo kyllin pitkällä, voidaksenne lähteä sinne ylihuomenna. Se on toistaiseksi kenties viimeinen päivä, jolloin hänen majesteettinsa pitää avointa hovia kaikille syntyperänsä, arvonsa tai virkansa perusteella hänen luokseen pääseville. Seuraavana päivänä hän

lähtee Theobaldin alueelle, ja siellä on hänellä niin paljon puuhaa metsästyksessä ja muissa huvituksissa, että hän ei siedä häirintää."

"Laittaaudun kaikin puolin ulkonaisesti valmiiksi suorittamaan velvollisuuteni", selitti nuori ylimys, "mutta halua on minulla siihen vähän. Kylmäkiskoiksi ja petollisiksi ovat osoittautuneet ne ystävät, joilta minun olisi pitänyt saada rohkaisua ja suojelusta – en totisesti *heiltä* kiusaa kannatusta tähän tarpeeseen – ja kuitenkin täytyy minun tunnustaa lapsellinen vastahakoisuuteni astua aivan yksinäni noin uudelle näyttämölle."

"Julkeata on minunlaiseni käsityöläisen tehdä tällaista tarjousta aatelismiehelle", sanoi Heriot; "mutta minun täytyy joka tapauksessa käydä ylihuomenna hovissa. Voin saattaa teitä vastaanottohuoneeseen asti, koska olen etuoikeutettu huonekuntaan kuuluvana. Minä voin helpottaa pääsyänne, jos kohtaatte vastusta, samaten kuin kykenen osoittamaan oikean tavan ja ajan lähestymisellenne kuninkaan kuultaviin. Mutta enpä tiedä", lisäsi hän hymyillen, "tokko nämä pikku edut vastaavat sitä luonnottomuutta, että aatelismies omaksuu ne vanhan sepän tarjoamina".

"Pikemmin ainoan ystävän, mitä olen Lontoossa tavannut", sanoi Nigel ojentaen kätensä.

"Kas, jos ajattelette asiaa siihen laatuun", vastasi kunnon porvari, "niin ei siitä sen enempää. Käyn teitä ylihuomenna hakemassa tilaisuuteen soveliaalla huvipurrella. Mutta muistakaakin, hyvä nuori loordi, että minä en

muutamien tasolleni kuuluvien miesten tavoin halua käyttää tilaisuutta astuakseni säätyrajani yli ja lyöttäytyäkseni ylempieni kumppaniksi, älkääkä siis peljätkö nöyryyttävänne vaateliaisuuttani sallimalla minun pysyä loitommalla kuninkaan näkyvissä ja missä muualla meidän molempien on sovelias olla erillämme. Mitä muuhun tulee, niin olenpa totisesti onnellinen, kun saan palvella vanhan suojelijani poikaa."

Keskustelun laatu johti niin kauvas kohdasta, joka oli yllyttänyt nuoren ylimyksen uteliaisuutta, että siihen ei käynyt sinä iltana palaaminen. Senvuoksi hän vain kiitti George Heriotia ja lausui tälle hyvästi, luvaten varustautua valmiiksi lähtöön hänen purressaan toisen päivän aamuna kello kymmeneltä.

Soihtupoikien sukukunta, jonka on kreivi Anthony Hamilton tuotteissaan ikuistanut Lontoon erikoisuutena, oli jo Jaakko I: n hallitessa alottanut toimintansa, ja erään sellaisen palvelus savuavine sainioineen oli varattu valaisemaan nuorta skotlantilaista loordia ja hänen saattolaistansa heidän asuntoonsa. Pimeässä olisi heillä voinutkin olla jonkun verran vaaraa eksyä siitä, vaikka olivat entistä paremmin tutustuneet kaupunkiin. Täten sai nokkela mr. Moniplies tilaisuuden vetäytyä liki herraansa, varmuuden vuoksi sujautettuaan vasemman käsivartensa pikku kilpensä kahvoihin ja helliteltyään lyömämiekkansa huotrassa, ollakseen valmis kaikkeen mahdolliseen.

"Jollemme olisi nauttineet niin hyvää viiniä ja kestitystä tuon vanhan miehen talossa, mylord", huomautti tämä viisas

saattolainen, "jotapaitsi tiedän hänet kuulopuheelta monessakin suhteessa peräti eläväksi mieheksi ja todellisesta Edinburghin rahvaasta polveutuneeksi, niin olisinpa mielelläni nähnyt, minkä muotoisia olivat hänen jalkansa ja oliko hänellä sorkka komeitten nauharuusujensa ja sahviaanikenkiensä peitossa".

"Sinua keltotonta", vastasi Nigel; "sinua on kohdeltu liiankin ystävällisesti, ja nyt ahneen mahasi täytyttyä herjaat kelpo herrasmiestä, joka sinua virkisti".

"Luvallanne sanoen en suinkaan, mylord", väitti Moniplies; "haluaisin vain nähdä hänestä hiukan enemmän. Olen syönyt hänen ruokaansa, totta kyllä – häpeällistä vain on, että hänenlaisillaan on syötävää tarjolla, kun teidän ylhäisyytenne ja minä olemme tuskin saaneet omaan tiliimme lihakeittoa ja ohraleipää. Ja olenpa juonut hänen viiniänsäkin."

"Sen näen", vastasi hänen herransa. "Ja aika lailla enemmän kuin sinun olisi pitänyt."

"Suosiollisella luvallanne sanoen, mylord", haasteli Moniplies, "te suvaitsette sanoa noin, koska minä tyhjensin neljänneksen sen reiman Jenkinin kanssa, jota sanovat oppipojaksi, ja pelkästä entisen hyväntahtoisuuden tunnustamisesta se tapahtuikin – niin, taisinpa laulaakin sen vanhan hyvän laulun Elsie Marleysta ravakammin kuin sen vielä konsanaan kuulivat – "

Ja siinä heidän astellessaan katusi hän rämähtikin hoilaamaan:

"Hei, Elsie Marley, – sä huomaa, veikko, —

nyt myypikin ohrajuomaa, veikko!
Kas, Elsie Marley on hieno ja nätti,
kun ometan hoidon ja läävän jätti. —
Hei, Elsie — "

Parhaassa vauhdissa keskeytti laulajan kouraisullaan hänen herransa, joka uhkasi pehmittää hänet pampulla kuoliaaksi, jos hän epäaikaisella laulelullaan toimitti yövartion heidän niskaansa.

"Pyydän anteeksi, mylord – nöyrästi pyydän anteeksi – mutta kun aattelen sitä Jen Viniä, niinkuin sitä sanovat, niin tuskinpa voin olla hyräilemättä 'Hei, Els – ' – mutta älkää nyt pahaksenne panko, teidän arvoisuutenne, kyllä minä olen mykkä kuin kala, jos vain käskette."

"Ei, mies", sanoi Nigel, "puhu pois vain, sillä minä tiedän, että sinä sanoisit ja sietäisit enemmän vaitioloon käskettynä kuin ohjattoman vapauden saaneena. Miten siis? Mitä on sinulla sanottavana mestari Heriotia vastaan?"

Näyttää enemmän kuin luultavalta, että nuori loordi tämän luvan antaessaan toivoi saattolaisensa osuvan puheisiin nuoresta naisesta, joka oli niin salaperäisellä tavalla ilmestynyt rukouksiin. Mutta ainakin on varmaa, että hän salli palvelijansa jatkaa juttuansa omalla tavallaan, olipa asian laita siten tai halusipa hän vain, että Moniplies purkaisi hillitymmiin ne tunteet, jotka olisivat muutoin kajahdelleet meluavana lauluna.

"Ja sentähden", kertoi puhuja, käyttäen hyväkseen koskemattomuuttansa, "tekisi mieleni tietää, mitä lajia

miestä tämä mestari Heriot on. Hän on toimittanut teidän ylhäisyydellenne aimo määrän kultaa, mikäli kuulen, ja jos on, niin pidän varmana, että hänellä maailman tavoin on oma tarkoituksensa sillä. Jos nyt teidän ylhäisyydellänne olisi omat kelpo tiluksensa huostassaan, niin epäilemättä tämä henkilö useimpien muiden ammattiveljiensä kanssa – kultasepiksi ne itseänsä sanovat, minä koronkiskureiksi – olisi hyvillään saadessaan vaihtaa tuon määrän afrikalaista hiekkaa, mitä minä sanon kullaksi, monen monituisia kauneita laajan Skotlannin maan auranaloja vastaan."

"Mutta tiedäthän, että minulla ei ole mitään maata", sanoi nuori loordi, "ainakaan sellaista, johon voisi vaikuttaa mikään näinä päivinä pakolliseksi näkemäni lainaus – luullakseni ei sinun olisi tarvinnut muistuttaa minua siitä".

"Totta, mylord, varsin totta; ja niinkuin teidän ylhäisyytenne sanoi, selkeätä on tuo vaivaisimmallekin ajulle, sen enemmittä tarpeettomitta selityksittä. No siis, mylord, jollei mestari George Heriotilla ole mitään sen enempää mainittavaa anteliaisuutensa vaikuttimeksi, kokonaan toista kuin maaomaisuutemme omistukseen kuuluvaa – ja kun hänellä olisi kovin vähän voitettavaa teidän ruumiinne anastuksesta, niin miksei hän tavoittelisikin sieluanne?"

"Sieluaniko, tolvana!" sanoi nuori loordi; "mitä hyötyä olisi hänellä minun sielustani?"

"Mistä minä tiedän?" haastoi Moniplies; "ne kiljuvat ympärinsä etsimässä, kenenkä saisivat niellä – epäilemättä ne

pitävät niin haineesti havittelemastansa ruuasta – ja sanovat, mylord", lisäsi Moniplies vetäytyen vielä lähemmäksi herransa viereen, "sanovat mestari Heriotin jo pitävän talossaan yhtä henkiolentoa".

"Mitä kummaa puhutkaan?" äännähti Nigel. "Lyön pääsi puhki, senkin päihtynyt vintiö, jos vilpistelet minulle pitempään."

"Päihtynytkö?" vastasi hänen vakaa seuralaisensa; "ja siinäkö se juttu onkin? Ka, kuinkas minä saatoin muuta kuin juoda teidän ylhäisyytenne terveydeksi paljailla polvillani, kun Jenkin sen pelin alotti? Hirteen ne, jotka eivät olisi sitä tehneet. Minä olisin säilälläni silponut sen hävittömän lurjuksen pakarat, joka olisi siinä ruvennut arveloimaan, ja pannut olisin hänet sillä tavoin polvistumaan, että hänen olisi ollut työläs nousta taas seisaalleen. Mutta mitä siihen aaveeseen tulee", jatkoi hän huomattessaan herransa jäävän vastaamatta tähän urheaan purkaukseen, "niin onhan teidän ylhäisyytenne nähnyt hänet omin silmin".

"Mitään aavetta en nähnyt", epäsi Glenvarloch, mutta hengittäen raskaasti kuin jotakin ihmeellistä paljastusta odottava. "Mitä tarkoitat aaveellasi?"

"Te näitte rukouksiin tulevan sen nuoren lady, joka ei hiiskunut sanaakaan kellekään, vaan ainoastaan niiaili ja nyökkäili talon vanhalle herralle ja emännälle. Tiedättekö, kuka hän on?"

"En tosiaankaan", vastasi Nigel. "Joku perheen sukulainen

kaiketikin."

"Vielä mitä – vielä mitä", selitti Moniplies pikaisesti. "Ei olisi hän veripisaran vertaa sukua heidän kanssaan, jos hänellä olisi rahtuakaan verta suonissaan. Minä kerron teille vain, mitä väittävät todeksi kaikki ihmiset, jotka asuvat Lombard-kadun tienoilla. Tuo lady taikka peljätys, tai miksi hyvänsä haluatte häntä sanoa, on ollut kuolleena aikapäiviä, vaikka hän kummittelee näkemiemme ihmisten luona juuri heidän hartaudentarjoituksissaan."

"Myönnät hänen siis olevan ainakin hyvänlaatuinen aave", sanoi Nigel Olifaunt, "koska hän valitsee sellaisen ajan vierailukseen ystäviensä luona?"

"Ties hänet, mylord", vastasi taikauskoinen saattolainen. "Enpä tiedä, mikä menninkäinen olisi ottanut suoraan kohdalleen moukarin huitaisun mr. John Knoxilta, jonka puolella isäni oli hänen kaikkein pahimpina päivinään, paitsi silloin kun häntä vastaan oli hovi, jonne isäni toimitti lihaa. Mutta tuolla pastorilla ei ollut semmoista voimaa kuin mr. Rollockilla ja Pohjois-Leithin kappalaisella David Blackilla ja muilla. Herranen aika, kuka tietää, teidän ylhäisyytenne luvalla sanoen, eikö tuollaiset etelämaalaisten omista vanhoista hiivatin mustista messukirjoistaan lukemat rukoukset saata olla yhtä voimallisia pahojen henkien loitsuja, kuin saattaa rehti sydäimestä kuumiltaan pulpunnut rukous kyetä häätämään ne loitolle, juuri niinkuin pahahenki kaikkosi sen löyhkän takia, jota kalan maksa levitti Raguelin tyttären Saran morsiuskamarista? Jonka jutun

suhteen silti epäröitsen, sanoako sitä todeksi vai enkö, koska paremmatkin miehet ovat sitä asiaa epäilleet."

"No, no, no", sanoi hänen herransa kärsimättömästi, "me olemme nyt lähellä kotia, ja minä olen antanut sinun puhua tästä asiasta kerrakseen, jotta saamme ainiaaksi lopun urkkivalle hupsuudellesi ja älyttömälle taikauskollesi. Keneksi oletatkaan tuon lady, tai miksi arvelevat häntä järjettömät uskottelijasi?"

"Siitä en osaa sanoa mitään täsmällistä", vastasi Moniplies. "Varmaa vain on, että hänen ruumiinsa kuoli ja kuopattiin aikapäiviä sitte, vaikka hän vielä vaeltaa maan päällä ja enimmäkseen mestari Heriotin perheessä; ovat hänet sentään nähneet muuallakin sellaiset ihmiset, jotka ovat hyvin tunteneet hänet. Mutta kuka hän on, sitä en mene sanomaan, tai miksi hän ylämaalaisen haltian lailla liittyy johonkuhun erityiseen perheeseen. Hänellä sanotaan olevan oma huoneusto, eteishuone, vierashuone ja makuuhuone; mutta minkäänlaisella vuoteella ei hän nuku, vaan omassa kirstussaan, ja seinät, ovet ja ikkunat ovat niin tilkityt umpeen, ettei vähäisintäkään päivänvalon pilkahdusta pääse sisälle. Ja soihtuvalolla hän asustaa."

"Minkätähden, jos hän on henkiolento?" tokaisi Nigel Olifaunt.

"Mistä minä osaisin sanoa teidän ylhäisyydellenne?" vastasi hänen saattolaisensa. "Kiitän Jumalaa, etten tiedä mitään hänen haluistaan tai vastenmielisyyksistään – mutta hänen kirstunsa on siellä, ja jätän teidän ylhäisyytenne arvattavaksi, mitä tekemistä elävällä henkilöllä on ruumisarkun kanssa. Yhtä vähän kuin

haamulla lyhdyn kanssa, luulemma."

"Mitä syytä", kertasi Nigel, "voi noin nuorella ja kauniilla olennolla olla jo tavanmukaisesti pitää mielessään viimeistä pitkälistä leposijaansa?"

"En totisesti tiedä, mylord", vastasi Moniplies. "Mutta kirstu siellä on, niinkuin ovat minulle näkijät kertoneet. Se on tehty mustapuusta, hopeanaulainen ja kauttaaltaan sisustettu kolminiitisellä damastilla, jotta se kelpaisi prinsessallekin säilyksi."

"Kummallista", sanoi Nigel, jonka mieleen helposti tehoi kaikki outo ja haaveellinen, kuten useimpiin vilkkaisiin nuoriin sydämiin. "Eikö hän syö perheen kanssa?"

"Kuka! – hänkö!" huudahti Moniplies ikäänkuin ihmeissään kysymyksestä. "Taitaisivatkin tarvita pitkän lusikan, jotka hänen kanssaan aterioitsisivat. Aina pannaan jotakin hänen varalleen Torniin, niinkuin ne nimittävät eräänlaista kiekkalaatikon hoijakkaa, joka kääntyy ympäri puoleksi toisella ja puoleksi toisella puolen seinää."

"Olen nähnyt sen kojeen ulkomaisissa nunnaluostareissa", huomautti Glenvarlochin loordi. "Ja sitenkö hän saa ruokansa?"

"Sanovat jotakin siihen pantavan joka päivä näön vuoksi", tiesi saattolainen. "Mutta ei tarvitse luulla, että hän sitä nauttii sen enempiä kuin Baalin ja Dagonin kuvat kuluttivat niiden eteen asetettuja hyviä herkkuja. Talossa on vankkoja palvelusmiehiä ja sisäkköjä kylliksi näyttelemään Kaikennuolijan osaa yhtä hyvin kuin Baalin pappien liuta vaimoineen ja lapsineen."

"Ja häntä ei nähdä perheessä milloinkaan muulloin kuin rukoushetken tullessa?" tiedusti nuori ylimys.

"Ei, kuulemma", vastasi palvelija.

"Omituinen tapaus", sanoi Nigel Olifaunt miettivästi. "Jollei hän käyttäisi noita koristuksiaan ja olletikaan ottaisi osaa protestanttisen kirkon jumalanpalvelukseen, niin tietäisin mitä ajatella. Uskoisin hänet joko katolilaiseksi pyhään elämään vannoutuneeksi henkilöksi, jonka sallittiin jostakin pakottavasta syystä pitää kammiotansa täällä Lontoossa, taikka onnettomaksi paavilaiseksi uskonkiihkoilijaksi, joka oli suorittamassa kaameata katumusharjoitusta. Mutta näin ollen en näe mitään selitystä ilmiöön."

Hänen aprikoimisensa keskeytyi soihtupojan koputtaessa kelpo John Christien ovelle. Tämän vaimo tuli esiin "nyökäten ja niiaten ja myhäellen liiaten", toivottamaan kunnioitettua vierastansa tervetulleeksi takaisin asuntoonsa.

8. LUKU.

Lemmenvälittäjä

Meidän tulee nyt esitellä lukijalle uusi henkilö, toimellinen ja tärkeä laajemmalti kuin hänen yhteiskunnallinen asemansa näköjään ilmaisi – emäntä Ursula Suddlechop, koko Fleetkadun kuuluisimman parturin Benjamin Suddlechopin vaimo. Tällä naisella oli omat erikoiset ansionsa, joiden pääpiirteenä oli – jos hänen omaan esitykseensä saattoi luottaa – rajaton halu palvella lähimäisiänsä. Hän jätti laihan puolinälkiintyneen elämänkumppaninsa kehumaan ketterämpää sormiensa sipsettä kuin oli ainoallakaan Lontoon parranajajalla ja pitämään huolta liikehuoneesta, missä oppipojat tyhjin vatsoin tuhersivat hoimiinsa uskoutuneiden tomppelien kasvoja; emäntä itse harjoitti erityistä ja tuottoisampaa ammattia, jossa kuitenkin oli monia niin omituisia käänteitä ja mutkia, että se tuntui useissa suhteissa ristiriitaiselta.

Sen korkeimmat ja tärkeimmät tehtävät olivat hyvin salaista ja luottamuksellista laatua, eikä emäntä Ursula Suddlechopin tiedettykään koskaan kavaltaneen haltuunsa uskottuja toimia, ellei hänelle joko oltu puutteellisesti maksettu palveluksesta tai nähty mukavaksi tarjota jonkun taholta kaksinkertaista hyvitystä salaisuuden ilmaisemisesta. Tällaisia sattumuksia esiintyi niin harvoin, että hänen kunniansa luotettavana välittäjänä

säilyi yhtä tahrattomana kuin hänen rehellisyytensäkin ja hyväntahtoisuutensa maine.

Hän olikin mitä ihailtavin vaimoihminen ja kykeni auttelemaan tunteittensa valtaamia ja heikkoja heidän mielenkuohunsa nousussa, kehityksessä ja seuraamuksissa. Hän pystyi sovittamaan puhuttelun rakastavaisille, jotka saivat osoitetuksi asiallisia syitä kohtauksensa yksityisyydelle; hän osasi kirvoittaa heikkoluontoiselta kaunottarelta rikollisen intohimon taakan ja kenties sijoittaa luvattoman rakkauden toivorikkaan hedelmän perilliseksi johonkin perheeseen, jonka rakkaus oli laillista, liiton saamatta perijää. Kykeni hän enempääkin ja oli ollut osallisena syvällisemmissä ja suuriarvoisemmissa salaisuuksissa. Hän oli ollut mrs. Turnerin suojattina ja oppinut tältä keltaisen tärkkelin valmistustaidon sekä ehkä pari kolme merkitsevämpääkin salaisuutta, vaikka näistä ei kenties yksikään mennyt niin rikollisen pitkälle kuin hänen valtiattarensa syyksi sanottiin. Mutta kaikkea kätkeytyä ja pimeätä hänen todellisessa luonteessaan peitti ulkonaisen rattoisuuden ja hyväntuulisuuden näyttäminen, se sydämellinen nauru ja eloisa pila, jolla emäntä hyvin osasi lepytellä vanhempia naapureitaan, ja ne monet pikku taidot, joilla hän sai suositelluksi itseään nuoremmille, etenkin omaan sukupuoleensa kuuluville.

Emäntä Ursula oli näköjään tuskin yli neljänkymmenen, ja hänen täyteläinen, vaan ei liiaksi lihonut vartalonsa ja vielä komeat kasvonpiirteensä ilmaisivat hilpeyttä ja reippautta, joka kirkasti kuihtuvan kauneuden jäännöksiä,

vaikka hän oli käynyt pyyleväksi ja saanut kasvoihinsa hiukan väriä hyvästä elannosta. Vihkimisiä, syntymätapauksia ja kastetoimituksia ajateltiin harvoin riittävän juhlallisesti suoritetuiksi melkoisella alueella parturinliikkeen ympäristössä, jollei ollut saapuvilla emäntä Ursley, kuten häntä nimitettiin. Hän kykeni keksimään kaikenlaisia ajanviettoja, leikkejä ja piloja isojen seurueiden huvikkeeksi, joita esivanhempiemme vieraanvaraisuus keräsi koolle sellaisiin tilaisuuksiin, joten hänen läsnäoloon ilonpidon hetkinä katsottiin suorastaan välttämättömäksi kaikissa keskisäädyn perheissä. Siinä määrin oletettiin hänen myös tuntevan elämää ja sen sokkeloita, että hän oli halukkaana uskottuna puolille lähiseudun rakastavaisille pareille, joista useimmilla oli tapana ilmoittaa salaisuutensa emäntä Ursleylle ja kuulustaa hänen neuvoaan. Rikkaat palkitsivat hänen palveluksiaan sormuksilla, rintaneuloilla tai kultarahoilla, joista hän piti parhaiten; ja hyvin jalomielisesti antoi hän apuansa vähävaraisillekin samanlaisin kaksinaisin perustein kuin nuoret lääketieteen harjoittajat auttavat heitä osittain säälistä ja osittain pitääkseen työtänsä käynnissä.

Emäntä Ursleyn maine kaupungissa oli sitä suurempi, kun hänen toimintansa oli ulottunut Temple Barin ulkopuolelle. Hänellä oli tuttavita, jopa suojelijoita ja suojelijattaria, vallassäädystä, jonka asema sen yhteiskuntaluokan ollessa paljoa harvalukuisempi ja hovipiirin lähestymisen pysyessä paljoa työläämmin tavoitettavana tuotti arvovaltaa, jollaista ei tunneta meidän päivinämme, kun porvarin varvas tunkeutuu niin liki

hovilaisen kantapäättä. Emäntä Ursley ylläpiti seurusteluaan tämän ylemmän asiatuttavapiirin kanssa osittain käymällä pientä kauppaa ranskalaisilla hajuvesillä, hiusvoiteilla ja pääkoristeilla sekä kiinalaisilla astioilla tai korutavaroilla, jotka jo silloin alkoivat olla muodissa, puhumattakaan erinäisistä varsinkin naisväen käyttämistä rohdoista. Mutta osittain sai hän myös jalansijaa muilla palveluksilla, jotka enemmässä tai vähemmässä määrin kuuluivat hänen edellä viittaamamme ammattinsa sala-haaroihin.

Tuollaisia ja noin monia vaurastumiskeinoja saaneena oli emäntä Ursley kuitenkin niin köyhä, että hän olisi luultavasti saattanut parantaa omia kuten miehensäkin olosuhteita, jos olisi luopunut niistä kaikista sekä rauhallisesti ryhtynyt huolehtimaan omasta taloudestaan ja auttamaan Benjaminia tämän ammattitoimissa. Mutta Ursula oli ylellinen ja nautinnonhaluinen tavoiltaan eikä olisi voinut sen paremmin sietää Benjaminin niukkaa ruokahoitoa kuin suopua hänen haastelunsa kuivakiskoiseen jonotukseen.

Sen päivän iltana, jolloin loordi Nigel Olifaunt oli varakkaan kultasepän päivällisvieraana, on meidän toimitettava Ursula Suddlechop näyttämölle. Hän oli aamusta tehnyt pitkän kierroksen Westminsteriin ja nyt uupuneena vaipunut erityiselle tilavalle nojaistuimelle, joka oli silinnyt paljosta käytännöstä. Pienen, mutta iloisesti räiskivän takkavalkeansa äärellä hän piti torkahdellen silmällä hiljalleen kuohuvaa, hyvin maustettua olutruukkua, jonka ruskealla pinnalla

pulahteli pienoinen metsäomena riittävästi käristettynä. Pieni mulattityttö tarkkaili vielä tyystimmin vasikan kateenkorvaa, joka kypsenei hopeisessa keittopannussa tulisijan toisella laidalla. Näillä ruokatarpeilla valmistausi emäntä Ursula epäilemättä päättämään hyvin vietetyn päivän, jonka työt hän katsoi loppuneiksi ja jäännöksen vapaaksi käytettäväkseen. Hän pettyi kuitenkin, sillä juuri kun paistetulla omenalla höystetty vehnäolut oli parahultaista juotavaksi ja pienoinen tyttönen ilmoitti kateenkorvan kypsyneeksi, kuului portaiden alipäästä Benjaminin särisevästi inuva ääni.

"Hei, emäntä Ursley – hoi, vaimoseni, kuule – hei, emäntä – hoi, armahin, sinua tarvitaan enemmän kuin hihnaa tylsälle partaveitselle – hei, emäntä – "

"Kunpahan joku sivaltaisi partaveitsellä henkitorvesi poikki, senkin mölyaasi!" toivotti emäntä itsekseen ensimmäisessä ärtymyksessään huhuilevalle elämänkumppanilleen ja huusi sitten ääneen: "No, mikä on hätänä, mestari Suddlechop? Olen juuri pujahtamassa vuoteeseen; minua on laahattu edes takaisin kaiken päivää."

"Ei, käpyseni, minulla ei ole mitään sanomaa sinun korvaasi", selitti kärsivällinen Benjamin; "naapuri Ramsayn skotlantilainen pesuvaimo vain tahtoo oitis puhutella sinua."

Korvaa mainittaessa loi emäntä Ursley kaihoisan katseen herkkkuun, joka oli sekunnilleen muhentunut pannussa, ja vastasi sitte huoaten: "Käske skotlantilaisen Jennyn tulla ylös, mestari Suddlechop. On hauska kuulla, mitä hänellä on

asiaa", ja hän lisäsi matalammalla äänellä: "ja toivon hänen liehuvan paholaisen haltuun tervatynnyrin lieskassa niinkuin moni skotlantilainen velho hänen edellään!"

Skotlantilainen pesijätär astui siis sisälle ja emäntä Suddlechopin viimeisestä ystävällisestä toivotuksesta mitään tietämättä tervehti tätä melkoisen kunnioittavasti, sanoen nuoren emäntänsä palanneen kotiin pahoinvointisena ja haluavan hetimiten tavata naapuriansa emäntä Ursleyta.

"Ja miksei se käy laatuun huomenna, Jenny hyvä?" kysyi emäntä Ursley; "sillä minä olen tänään jo ollut Whitehallissa saakka ja olen ihan näännyksissä, hyvä Jenny".

"Vai niin!" vastasi Jenny varsin levollisesti. "Jos niin on asia, niin minun pitää itse lähteä pitemmälle taipaleelle ja noutaa alhaalta rannasta vanha muori Redcap, Hungerfordin portailta. Hän hommailee nuoren väen viihdytyksessä niinkuin tekin, matami. Toisen teistä tahtoo lapsi nähdäkseen ennen kuin nukkuu, siinä kaikki mitä minä tiedän."

Niin sanoen kiepahti vanha lähetti enemmättä pyytelyttä kannoillaan ja oli poistumaisillaan, kun emäntä Ursley huudahti: "Ei, maltas – jos sillä rakkaalla lapsella, emännälläsi, on jotain välttämätöntä hyvän neuvon ja ystävällisen hoivan tarvista, niin älähän huoli lähteä muori Redcapin luo, Janet. Hän saattaa hyvinkin kelvata laivurien vaimoille, laivatarpeiden kauppioitten tyttärille ja muille semmoisille, mutta kukaan ei saa palvella sievää mistress Margaretia, hänen kaikkeinpyhimmän majesteettinsa kellosepän tytärtä, muu kuin yksinomaan minä.

Otankin siis vain päällyskenkäni ja viittani ja kietaisen huivin päähäni ja lippaan heti paikalla kadun yli naapuri Ramsayn luo. Mutta sanohan minulle itse, Jenny hyvä, etkö ole hiukan kylläännyksissäsi nuoren ladysi ailahduksiin, kun hänen mielensä muuttelehtii kahteenkymmeneen kertaan päivässä?"

"Mitäs minä siitä", tuumi kärsivällinen raataja, "paitsi ehkä milloin hän on hiukan turhantarkka pitsiensä pesemisestä. Mutta minä olen vaalinut häntä lapsesta saakka, naapuri Suddlechop, ja se tekee eron."

"Niin kai", sanoi emäntä Ursley yhä puuhaten lisävarustuksissaan yöilmaa vastaan; "ja sinä tiedät varmaankin, että hänellä on kahdensadan punnan vuositulot hyvästä maatilasta vapaasti käytettävissään?"

"Perintönä isoäidiltään, taivas hänen sielulleen rauhan antakoon!" vastasi skotlannitar; "ja herttaisemmalle tyttöselle ei hän olisi voinut sitä säätää".

"Varsin totta, varsin totta, mistress, sillä kaikkine pikku oikkuineenkin olen aina sanonut mistress Margaret Ramsayn olevan koko kulmakunnan sievin tyttö. Ja arvaanpa, Jenny, että lapsi-poloisella ei ole ollut mitään illallista?"

Jenny ei voinut kieltää niin käyneen, sillä isäntäväen ollessa kaupungilla olivat molemmat oppipojat puodin suljettuaan menneet noutamaan heitä kotiin, jollaikaa hän ja toinen palvelijatar olivat pistäytyneet Sandy MacGivanin luo tapaamaan erästä Skotlannista saapunutta ystävää.

"Niinkuin oli aivan luonnollista, mrs. Janet", huomautti

Ursley, joka näki edulliseksi myöntyä kaikenkaltaisten henkilöiden kaikenlaisiin lausumiin.

"Ja sillaikaa sammui tulikin", kertoi Jenny.

"Mikä oli kaikkein luonnollisinta", jatkoi emäntä Suddlechop. "Ja niinpä, lopettaakseni asian lyhyeen, Jenny, vienkin sinne sen pikku illallisen, jonka tässä aioin syödä – sillä minä en ole maistanut muruakaan päivälliseksi, ja kenties nuori sievä mistress Marget suvaitsee hiukan haukata kanssani. Pelkkä tyhjiys se juuri, mistress Jenny, useinkin panee noita sairauden houreita nuorten ihmisten päähän." Niin sanoen hän luovutti olutjuustolla täytetyn hopeisen kulhon Jennylle ja sieppasi ylleen viittansa rivakasti kuin ainakin ihminen, joka on päättänyt uhrata mielitekonsa velvollisuudelle. Tämän laskoksien alle hän kätki muhennuspannun ja käski Wilsan, pikku mulattitytön, valaista heille tietä kadun poikki.

"Minnekäs nyt näin myöhällä?" tiedusti parturi, jonka he sivuuttivat hänen istuessaan alikerran liikehuoneessa huonostiravittujen poikien keralla lipeäkalan ja marajuuren ääressä.

"Jos sinulle sanoisin, ukkoseni", vastasi emäntä mitä halveksivimman kylmäkiskoisesti, "niin en luule, että sinä voisit toimittaa asiani, joten pidänkin sen vain omana tietonani". Benjamin oli liian tottunut vaimonsa itsenäiseen käyttäytymiseen, jatkaakseen tiedustustaan, eikä emäntäkään enempää kyselyä odottanut, vaan kiirehti ulos ovesta, käskien vanhimman oppipojan istua valveilla hänen paluuseensa asti ja

pitää sillävälin taloa silmällä.

Yö oli pimeä ja sateinen, ja vaikka samottava matka oli lyhyt, oli emäntä Ursleylla harpatessaan korkealle käännettyine hameineen eteenpäin kylliksi aikaa sen karvastuttamiseen nurisevilla mietteillä. "Mitähän minä olen tehnyt, kun minun pitää juntustaa jokaisen vanhan ämmäleukun käskystä ja kaikkein nuorten leuhkanain eljistä! Minua on marssitettu Temple Barista Whitechapeliin asti nuppineulasepän muijan raapaistua sormeensa – totisesti olisi hänen miehensä, joka teki aseeseen, saanut voidella haavan. Ja nyt tämä haaveileva marakatti, sievä mistress Marget muka – semmoisen kaunottaren minä osaisin tehdä hollantilaisesta nukesta, ja niin suuriluuloinen ja mieleltään vaihtelevainen ja turhamainen on hän kuin mikäkin herttuatar. Olen nähnyt hänet samana päivänä yhtä oikulliseksi kuin marmosetin ja itsepintaiseksi kuin muulin. Haluaisinpa tietää, enemmänkö mielihohteita sikiää hänen pienoisesta itseluuloisesta ajukopastaan vai hänen isänsä vanhasta laskeskelevasta taulapäästä. Mutta nuo kaksisataa puntaa vuodessa se viheliäinen maatila tuottaa, ja isää pidetään visukinttuna, vaikka hullumaisena – hän on sitäpaitsi meidän isäntämme, ja tyttö on häneltä pyytänyt myöhäistä päivää vuokranmaksullemme. Minun täytyy sen takia tyytyä, Herra armahtakoon – ja onhan se ällipäinen pikku paholainen ainoana avaimenani, päästäkseni mestari George Heriotin salaisuuden perille, ja selon saaminen siitä on minulle kunnia-asia; siis *andiamos*, niinkuin espanjalainen sanoo."

Siten aprikoiden hän harppaili joutuisasti, kunnes saapui kellosepän asunnolle. Saattolainen avasi oven pääavaimella. Eteenpäin lipui emäntä Ursula milloin valon kimmellyksessä, milloin pimennossa, ei niinkuin viehkeä lady Christabelle goottilaisten veistoksien ja muinaisten asevarustusten lomitse, vaan kömpien ja kompastellen vanhojen koneiden jäännösten ja uusien keksintöjen kaavailujen seassa, jollaisilla eri koneoppihaaroja edustavilla hyödyttömän nerokkuuden joko särkyneillä tai puolitekoisilla tuotteilla haaveellisen, vaikka teräväpäisen käsityöläisen huone oli alituisen täytetty.

Viimein he päätyivät hyvin kapeita portaita myöten sievän mistress Margaretin kamariin, missä, hän, Fleet-kadun jokaisen rohkean nuoremiehen silmien valkeus, istui asennossa, joka horjui tyytymättömän ja lohduttoman vaiheella. Sillä hänen sievä selkänsä ja hartiansa olivat pyöristyneet kaarelle, pullea kuoppaposki lepäsi pienellä kämmenellä, sormien kääntyessä suun yli, kyynäspää nojasi pöytään, ja silmät näyttivät kiintyneen hiipuvaan hiilostaan, joka kyti pienen tulisijan ristikolla. Hän tuskin käänsi päätänsäkään emäntä Ursulan tullessa, ja kun tämän arvoisan vaimon läsnäolon ilmoitti tarkemmin suusanallisesti vanha skotlannitar, jupisi mistress Margaret asentonsa muuttumatta vastaukseksi jotakin aivan käsittämätöntä.

"Menehän siitä alas keittiöön Wilsan kanssa, hyvä mistress Jenny", sanoi emäntä Ursula, joka oli tottunut kaikkinaisiin päähänpistoihin potilaittensa tai asiatuttaviensa

taholta, kumpaisiksi heitä nyt määrittelikään. "Pistä pannu ja kulppi tulelle ja lähde alikertaan. Minun pitää puhella sievän sydänpäpyseni mistress Margaretin kanssa kahden kesken – eikä ole ainoatakaan naimatonta miestä tämän ja Bow'n välillä, joka ei olisi minulle kateellinen siitä etuudesta."

Palkolliset poistuivat määräyksen mukaan, ja sijoitettuaan pannunsa mukavimmin hiilukselle vetäytyi emäntä Ursula niin lähelle hoidokkiansa kuin pääsi, alkaen matalalla, viihdyttävällä ja tuttavallisella äänenpainolla tiedustaa, mikä hänen sievää kukkastansa vaivasi.

"Ei mikään, emäntä", vastasi Margaret hiukan äreästi ja muuttaen asentoansa sikäli, että hän tuli oikeastaan kääntyneeksi selin ystävälliseen puhuttelijaansa.

"Eikö mikään, sirkkuseni!" virkahti emäntä Suddlechop. "Ja onko sinulla tapana lähettää hakemaan ystäviäsi makuulta tällaisena hetkenä tyhjän päiten?"

"Minä en sinua lähettänyt hakemaan, emäntä", väitti nyreä neitonen vastaan.

"Ja kuka sitte?" kysyi Ursula; "sillä jollei minua olisi haettu, niin takaanpa, etten minä olisi täällä nyt yösydännä!"

"Tuo vanha skotlantilainen hupakko Jenny sen kai teki omasta päästään", ilmoitti Margaret, "sillä hän on pauhannut minulle jo kaksi tuntia sinusta ja muori Redcapista".

"Minusta ja muori Redcapista!" toisti Ursula-emäntä; "on siinä tosiaan vanha hupsu, kun yhdistää ihmisiä sillä tavoin pariksi. Mutta ei, ei, herttainen pikku naapurini, ei Jenny

senttään niin aivan hupsu olekaan; hän tietää nuorten ihmisten tarvitsevan enemmän ja parempaa neuvoa kuin hän itse kykenee antamaan, ja osaa myös löytää sitä heille. Sinun pitää vain lepyttää sydämesi, kaunokaiseni, ja sanoa minulle, mistä olet suruinen. Kyllä Ursula-emäntä pitää paranteesta huolen."

"Ei, jos niin viisas olet, muori Ursula", vastasi tyttö, "niin voit arvata huoleni minun sitä kertomattani".

"Kyllähän, lapsonen", tuumi mukautuva vaimo; "kukaan ei voi paremmin kuin minä leikkiä vanhaa hauskaa kisaa: 'millainen on minun ajatukseni?' Sanonpa tuon pääkkösesi hautovan uutta hiuslaitetta, jalan verran korkeampaa kuin porvarinaisemme käyttävät – taikka on iskeytynyt mieleesi huviretki Islingtoniin tai Wareen, ja isäsi on pahalla päällä eikä suostu – taikka –"

"Taikka sinä olet vanha houkkio, emäntä Suddlechop", tokaisi Margaret kärtyisesti, "kun sekaannut väkisinkin asioihin, joista et mitään tiedä."

"Houkkio kuinka paljon hyvänsä, mistress", sanoi emäntä Ursula vuorostaan loukkaantuneena, "mutten kovinkaan monta vuotta vanhempi kuin sinä itse, mistress".

"Kas, me olemme vihoissa, niinkö?" ivasi kaunotar. "Ja kuulehan, matami Ursula, mistä johdut sinä, joka et ole kovinkaan monta vuotta vanhempi minua, puhumaan noin joutavia minulle, joka olen niin monta vuotta nuorempi ja silti liian järkevä, välittääkseni hiuslaitteista ja Islingtonista?"

"No, no, nuori mistress", virkkoi viisas neuvonantaja nousten, "huomaanpa olevani hyödytön täällä; ja minusta tuntuu kuin

voisit sinä jättää ihmiset rauhaan puolenyön aikana heidän neuvojensa pyytämisestä, koska tiedät omat asiasi niin paljoa paremmin kuin muut".

"Kas, nyt sinä olet suutuksissasi, emäntä", sanoi Margaret pidättäen häntä. "Se siitä tulee, kun lähdet ulos yön selkään illallistasi syömättä – en ole milloinkaan kuullut sinun virkkavan äreätä sanaa saatuasi pikku suupalasi. Tänne, Janet, lautanen ja suolaa emäntä Ursulalle! Ja mitä on sinulla siinä kulhossa, emäntä? Likaista olutheraa, totta tosiaan. Heittäköön Janet sen ulos ikkunasta tai pitääköön isäni aamujuomaksi; ja hänen pitää tuoda sinulle se sektikannu, joka pantiin isän varalle – ei se hyvä mies mitään eroa huomaa, sillä olut huuhtoo alas hänen tomuiset laskelmansa ihan yhtä hyvin kuin kanarinviini."

"Samaa mieltä olen totisesti minäkin, kultuseni", myönsi emäntä Ursula, jonka tilapäinen pahastus heti hävisi näiden hyvien kestitysvarustuksien tieltä; ja asettuen siis isoon lepotuoliin kolmijalkaisen pöydän ääreen hän alkoi hyvällä ruokahalulla tehdä loppua maukkaasta pikku ruokalajista, jonka oli itselleen valmistanut. Kuitenkaan ei hän laiminlyönyt säädyllisyyden vaatimuksia, vaan kehoitteli mistress Margaretia hartaasti, joskin turhaan, ottamaan osaa herkutteluun. Neitonen hylkäsi tarjouksen.

"Juo edes lasillinen sektiiä kanssani", kärtti emäntä Ursula. "Olen kuullut isoäitini kertovan, että ennen evankelisen liikkeen tuloa vanhat katolilaiset rippi-isät ja heidän katumuksentekijänsä aina tyhjensivät yhdessä sektimaljan tunnustuksen edellä – ja sinä

olet minun rippilapseni."

"En maista mesiviiniä, siitä olen varma", vakuutti Margaret; "ja sanoin jo, että jollet sinä kykene keksimään, mikä minua vaivaa, en ikinä saa sitä kerrotuksi sinulle".

Niin sanoen hän taaskin käännähti pois emäntä Ursulasta ja vaipui mietiskelevään asentoonsa, käsi kyynäspäätä tukemassa ja selkä tai ainakin toinen hartia uskottuunsa päin.

"Ei, nyt minun pitääkin käyttää taitoani täydellä todella", tuumi Ursula-emäntä. "Sinun täytyy antaa minulle tämä soma kätönen, ja minä kerron sinulle kädestäkatsonnalla yhtä hyvin kuin mikään mustalainen, millä jalalla sinä onnut."

"Niinkuin minä ollenkaan ontuisin", sanoi Margaret hieman halveksivasti, mutta luovuttaen vasemman kätensä Ursulalle, samalla kun pysyi yhä kääntyneenä pois päin.

"Näen täällä oivia piirtoja", haastoi Ursula, "eivätkä ole vaikeasti luettaviakaan – hupia ja rikkautta ja iloisia öitä ja myöhäisiä aamuja kaunottarelleni, ja ajopelit sellaiset, että ne tutisuttavat Whitehallia. Kas, satutinko sinuun siinä? – ja hymyiletkö nyt, käpyseni? – sillä miksei hänestä ylenisi pormestari, joka lähtee hoviin kullatuissa kaleeseissaan kuten toiset ovat tehneet häntä ennen?"

"Pormestariksi? pyh!" tuhahti Margaret.

"Ja minkätähden vähäksyt Lontoon pormestaria, simasuuni? Tai kenties pidätkin joutavana ennustustani; mutta jokaisen elämänpiirroksessa on risti niinkuin sinunkin, kultaseni. Ja mitä vaikka näenkin oppipojan latuskalakin tässä sievässä

kämmenessä, kun sen alta säihkyi musta silmä, jolla ei ole vertaistaan Ulko-Farringdonin kaupunginpiirissä?"

"Ketä tarkoitat, emäntä?" kysyi Margaret kylmäkiskoisesti.

"Ketäs muuta", selitti emäntä Ursula, "kuin oppipoikien prinssiä ja hyvän seuran kuningasta Jenkin Vincentiä?"

"Mitä ihmettä, vaimo – Jenkin Vincentiä? – moukkaa – verstaskeikaria!" huudahti vihastunut neitonen.

"Vai siltä kulmalta nyt käykin tuuli, kaunoiseni!" hölmistyi emäntä. "Kas vain, se on hiukan kääntynyt sitte kun viimeksi puhelimme yhdessä, sillä silloin olisin vannonut sen puhaltavan myötäisempänä Jin Vin-paralle; ja poika-poloinenkin on ihan hullaantunut sinuun ja näkisi mieluummin sinun silmäsi kuin auringon ensimmäisen vilahduksen toukokuun suurena juhlapäivänä."

"Kunpahan siis olisi silmilläni auringon voima huikaista hänet", toivotti Margaret, "opettaakseni palkkapojan oivaltamaan paikkansa".

"Niin", yritti emäntä Ursula, "sanovathan toiset, että Frank Tunstall on yhtä reima nuorukainen kuin Jin Vin, ja hänhän on jonkun ritarin pikkuserkku ja hyvää syntyperää; ja siispä kenties mielitkin päin pohjoista!"

"Kukaties", vastasi Margaret, "mutten isäni oppipojan kanssa – kiitos vain, emäntä Ursula".

"Ei, sitten arvailkoon paholainen sinun ajatuksiasi", tuskastui emäntä Ursula. "Sellaista on yrittää kengittää tammavarsaa, joka ehtimän takaa teutaroi ja muuttelee jalalta toiselle!"

"Kuulehan siis", alotti Margaret, "ja ota huomioosi, mitä sanon.

Tänään olin päivällisillä kaupungilla – "

"Voin sanoa missä", tokaisi hänen neuvonantajansa. "Kummi-isäsi, rikkaan kultasepän luona. Niin, näethän tietäväni jotakin – jopa voisin sanoa sinulle, jos tahtoisin, kenen kanssakin?"

"Niinkö!" äännähti Margaret hyvin ihmeissään, äkkiä kääntyen puhujaan ja punastuen hiusmartoa myöten.

"Vanhan Sir Mungo Malagrowtherin kanssa", kertoi ennusteleva emäntä.

"Hänet siistittiin Benjaminini liikkeessä matkallaan kaupunkiin."

"Pyh! mokomakin pelottava homeinen luuranko!" nolostui neiton.

"Aivan oikein sanot, rakkahin", vahvisti uskottu. "On häpeä hänen liikkua ulkona Pyhän Pancrasin ruumishuoneesta, sillä mitään muuta soveliaista paikkaa en tiedä sille vanhalle ilkkujan törkimykselle. Hän sanoi miehelleni – "

"Jotakin mikä ei vähääkään kuulu tähän, arvaan", keskeytti Margaret. "Minun täytyy siis puhua. Meidän seurassamme oli päivällisellä muuan aatelismies – "

"Aatelismies! tyttö on järjiltään!" ällistyi emäntä Ursula.

"Seurassamme oli, sanon", pitkitti Margaret keskeytyksestä välittämättä, "muuan aatelismies – skotlantilainen ylimys".

"No, Pyhä Neitsyt häntä kaitkoon!" päivitteli uskottu; "hän on ihan mieletön! Onko kukaan koskaan kuullut kellosepän tyttären

rakastuvan aatelismieheen – ja päällepäätteeksi skotlantilaiseen ylimykseen, jotka ovat kaikki ylpeitä kuin Lucifer ja köyhiä kuin Job? Skotlantilainen ylimys, hän sanoo? Yhtä mielelläni kuulisin sinun puhuvan juutalaisesta kamasaksasta. Tahtoisinpa saada sinut ajattelemaan, kuinka tämä on päättyäkseen, kaunoiseni, ennen kuin hyppäät pimeään."

"Se ei kuulu sinuun, Ursula – haluan apuasi", sanoi mistress Margaret, "enkä neuvoasi, ja sinä tiedät, että voin saada vaivasi kannattamaan".

"Ka, omaa hyötyäni minä katsoisin, mistress Margaret?" vastasi avulias emäntä. "Mutta totisesti soisin sinun kuuntelevan järjen sanaa – ajattele omaa asemaasi."

"Isäni kutsumus on kääntynyt koneopilliselle alalle", sanoi Margaret, "mutta veremme ei kuulu sille uralle. Olen kuullut isäni sanovan, että me olemme polveutuneet, joskin etäisesti, Dalwolsen suurista jaarleista".²⁶

"Niinpä niin", tuumi emäntä Ursula; "aivan oikein! En ole milloinkaan tuntenut teistä skotlantilaisista ketään, joka ei ole polveutunut, kuten sanotte, jostakusta suuresta sukukunnasta; ja surkeasti alentavassa polvessa se usein näkyykin tapahtuneen – ja mitä teikäläisten mainitsemaan etäisyyteen tulee, niin se on niin suuri, että ihan eksytte toistenne näkyvistä. Älä kuitenkaan keikauttele kaunista päätäsi noin ylenkatseellisesti,

²⁶ Ikivanhan ja etevän Ramsay-suvun päälliköt, joita sennimiset yksilöt pitävät alkujurenaan ja jalosukuisuutensa lähteenä. Paimenrunoilija Allan Ramsaylla on samaan tapaan "Dalhousie ammuin alkunain, maineeni, johtajani ain'."Tekijä.

vaan sano minulle tuon ylhäisen pohjoismaalaisen urhon nimi, niin tahdomme koettaa, mitä asiassa käy tekeminen."

"Hän on Glenvarlochin loordi, jota sanovat loordi Nigel Olifauntiksi", ilmaisi Margaret matalalla äänellä ja kääntyen salaamaan punasteluansa.

"No, taivas varjeltoon!" huudahti emäntä Suddlechop; "jo nyt pitikin käydä kerrassaan kalpaten!"

"Mitä tarkoitat?" kysyi neitonen hänen huudahduksensa vilkkaudesta kummastuneena.

"No, etkö siis tiedä", alotti emäntä, "mitä voimallisia vihamiehiä hänellä on hovissa? Etkö tiedä – mutta kieleni käyköön rakoille, se juoksee vinhemmin kuin järkeni – riittää sanoa, että sinun olisi parempi tehdä morsiuvuoteesi luhistuvan talon seinustalle kuin ajatella nuorta Glenvarlochia."

"Hän on siis onneton?" sanoi Margaret. "Minä tiesin sen – tunsin sen – hänen äänessään oli surua, silloinkin kun hän virkkoi jotakin hilpeätä – hänen kaihomielisestä hymystään kuvastui kovan onnen kosketusta – hän ei olisi siten lyöttynyt ajatuksiini, jos olisin nähnyt hänet kaikessa menestyksen keskipäiväpaisteessa."

"Haavesepustukset ovat sekaannuttaneet hänen aivonsa!" päivitteli emäntä Ursula. "Piloille mennyt koko tyttö – ihan kaistapääksi – rakastaa skotlantilaista loordia, ja pitää hänestä sen paremmin, kun hän on huono-onninen! No niin, mistress, olen pahoillani, että tämä on asia, jossa en voi auttaa sinua – se käy omaatuntoani vastaan, ja se on asemani ja järjestelykykyäni

yli menevä puuha. Mutta minä pidän sen kyllä omana tietonani."

"Ethän ole niin keho, että hylkää minut, viekoiteltuasi minulta salaisuuteni?" virkahti Margaret kiivaasti. "Jos sen teet, niin tiedän millä kosten; ja jollet jätä minua, niin palkitsen sinua hyvin. Muista että miehesi asuintalo on isäni omaisuutta."

"Muistan liiankin hyvin, mistress Margaret", virkkoi Ursula tovin mietittyään; "ja palvelisin teitä missä hyvänsä asemaani soveltuvassa. Mutta sekaantua noin korkeihin asioihin – en ikinä unohda mistress Turner-raukkaa, arvoisaa suojelijatartani, rauha hänen sielulleen! Hän kovaksi onnekseen sotkeutui Somersetin ja Overburyn juttuun, ja niinpä suuri jaarli ja hänen ladynsä sujauttivat päänsä paulasta, jättäen hänet ja puolikymmentä muuta kärsimään sijastaan. Ei mene koskaan mielestäni se näky, kun hän seiso i mestauslavalla röyhelö kauniissa kaulassaan kangistettuna sillä keltaisella tärkkelillä, jonka valmistamisessa olin häntä niin useasti auttanut, vaihtaakseen sen seuraavassa hetkessä karkeaan hamppunuoraan. Sellainen näky, armahin, saa ihmisen kammoamaan puuttumista asioihin, jotka ovat liian kuumia tai painavia hänen käsitelläkseen."

"Sinua hourua!" pahastui mistress Margaret. "Minäkö puhuisin sinulle sellaisista rikollisista vehkeistä, joiden takia tuo kurja kuoli? En sinulta muuta halua kuin että hankit minulle tarkan selon, missä puuhassa tuo nuori aatelismies tulee hoviin."

"Ja saatuasi tietää hänen salaisuutensa", kysyi Ursula, "mitä on sinulla siitä hyötyä, kaunoiseni? Ja sentäänkin toimittaisin sen asian, jos sinä voisit tehdä saman verran minun hyväkseni."

"Ja mitä minulta tahtoisit?" tiedusti mistress Margaret.

"Mitä olet ennen närkästyen evännyt", vastasi emäntä Ursula.

"Tahdon jotakin valaistusta kertomukseen kummi-isäsi aaveesta, joka nähdään vain rukouksissa."

"En mistään hinnasta", kielsi mistress Margaret, "suostu vakoilemaan hyvän kummi-isäni salaisuuksia. Ei, Ursula – en ikinä tunkeudu sellaiseen, mitä hän haluaa pitää kätkettynä. Mutta sinä tiedät, että minulla on itselläni omaisuus, jonka täytyy ennen pitkää tulla omaan hoitooni – ajattele jotakin muuta hyvitystä."

"Niin, kyllä minä sen hyvin tiedän", sanoi neuvoja. "Nuo kaksisataa puntaa vuodessa ja isäsi hemmoittelu ne tekevät sinut niin omavaltaiseksi, kultuseni."

"Paljon mahdollista", myönsi Margaret Ramsay. "Palvele sinä minua sillävälin uskollisesti, ja tästä saat kallisarvoisen sormuksen pantiksi, jonka minä omaisuuteni tultua haltuuni lunastan viidelläkymmenellä leveällä kultarahalla."

"Viidelläkymmenellä leveällä kultarahalla!" toisti emäntä; "ja tämä sormus, joka on aika korea, sanasi vakuudeksi! No niin, rakkahin, jos minun täytyy vaarantaa kaulani, niin varmastikaan en saata panna sitä alttiiksi anteliaamman ystävän puolesta kuin sinun; enkä minä sinua palvellessani ajattelisi muuta kuin huvia, mutta Benjamin laiskistuu päivä päivältä, ja meidän perheemme –"

"Älä siitä sen enempää", puuttui puheeseen Margaret; "me ymmärrämme toisemme. Ja sano nyt minulle, mitä tiedät tuon

nuoren miehen asioista, jotta olit niin haluton puuttumaan niihin?"

"Siitä en voi vielä paljoakaan puhua", vastasi emäntä Ursula. "Tiedän vain, että häntä vastaan ovat mahtavimmat hänen omien kansalaistensa joukossa ja myöskin mahtavimmat täällä hovissa. Mutta kyllähän kuulen lisää, sillä se on hämää tekstiä, mitä minä en lue sinun tähtesi, sievä mistress Margaret. Tiedätkö, missä tämä urho asuu?"

"Kuulin sattumalta", myönsi Margaret ikäänkuin häpeissään muistinsa yksityiskohtaisesta tarkkuudesta tällaisen seikan suhteen; "hän asuu, luulemma – jonkun Christien luona – ellen erehdy – Paavalin laiturin lähellä – laivatarpeiden kauppiaan."

"Kunnon asunto nuorelle paroonille! No, mutta reipastauduhan sentään, mistress Margaret – jos hän on putkahtanut esiin toukkana niinkuin jotkut hänen maanmiehensä, niin hän saattaa riisua ketensä kuten hekin ja esiintyä perhosena. Juon sinulle siis hyvää yötä ja suloisia unia lähtöpikarillisena sektisi lopuksi; ja sinä kuulet viestejä minulta vuorokauden kuluessa. Ja vielä kerran kehoitan sinua painautumaan patjalle, sinä helmien helmi ja tyttösistä armain!"

Hän suuteli nuoren ystävättärensä tai suojelijattarensa vastahakoista poskea ja läksi kepein ja hiipivin askelin kuten ainakin joutuisuuteen ja salamyhkäisyyteen liikkeissään tottunut.

Margaret Ramsay katseli tuokion hänen jälkeensä

huolestuneen hiljaisena. "Tein pahasti", mutisi hän viimein, "kun annoin hänen houkutella tämän itseltäni. Mutta hän on viekas, rohkea ja palvelevainen – ja luullakseni uskollinen – taikka jollei ole, pysyy hän ainakin etunsa puolella, ja sitä voin minä vallita. Soisinpa sentään, etten olisi puhunut – olen alottanut toivottoman työn. Sillä mitä on mies sanonut minulle, sekaantuakseni hänen vaiheisiinsa? Ei muuta kuin mitä tavallisimpia sanoja – pelkkää pöytäpuhetta ja muodollisia huomautuksia. Kuka sentään tietää" – ja hän keskeytti aprikoimisensa, katsellen tovin kuvastinta, joka heijasti takaisin hyvin kauniit kasvot ja luultavasti johdatti hänen mieleensä suotuisamman lopun lauseelle kuin hän huoli uskoa kielensä ilmaistavaksi.

9. LUKU.

Anomus kolmannen kerran

Saattaa arvata, että nuori Glenvarlochin loordi oli tavallista jännittyneempi sen päivän aamuna, jona George Heriot oli valmistautunut saattamaan häntä Whitehalliin hovivierailulle, koska tästä todennäköisesti riippui hänen vastainen kohtalonsa. Hän nousi varhain ja pukeutui erityisen huolellisesti. Alhaissyntyisemmän maanmiehensä jalomielisyyden avulla pääsi hän esittämään varsin miellyttävän ulkomuotonsa parhaiten edukseen ja tunsu hetkellistä hyväksymistä itseänsä kohtaan, kun vilkaisi kuvastimeen. Äänekkäästi ja pontevammin säesti samaa käsitystä hänen emäntänsä, joka vakuutti nuoren aatelismiehen kerrassaan vievän jokaisen saapuvilla olevan urhon purjeista tuulen – siinä määrin oli hän kyennyt rikastuttamaan haasteluansa niiden vertauskuvilla, joiden kanssa hänen miehensä kävi kauppaa.

Määrähetkenä saapui mestari George Heriotin saima komeasti miehitettynä ja varustettuna; keskellä oli teltti, jonka kupeeseen oli maalattu hänen oman nimensä yhteensommitellut alkukirjaimet ja hänen seuralaisensa vaakuna. Loordi vastaanotti noin uhrautuvaista kiintymystä osoittaneen ystävänsä säveän kohteliaasti, jollainen sävy hyvin soveltui hänelle. Mestari Heriot antoi hänelle sitte tiedon hallitsijansa suomasta

määrärahasta, jonka hän maksoi nuorelle ystävälleen, kieltäytyen vähentämästä siitä omaa saatavaansa. Nigel tunsikin kaikkea porvarin hyväntahtoisuuden ansaitsemaa kiitollisuutta eikä ollut sopivasti ilmaisematta sitä.

Mutta kuitenkin, kun nuori ja korkeasyntyinen aatelismies astui purteen, lähteäkseen ruhtinaansa eteen sellaisen henkilön suojeluksessa, jonka parhaana tai mainioimpana ansiona oli hänen kuulumisensa etevänä jäsenenä kultaseppien ammattikuntaan, ihmetytti häntä hiukan oma asemansa, jollei hävettänytkin; ja astuessaan porraslaudan yli ottamaan paikkaansa veneen keulapäästä ei Richie Moniplies voinut olla mutisematta: "Paljon on aika muuttunut mestari Heriotin ja hänen Kraemesissa uurastaneen kelpo isänsä välillä; mutta kyllähän sillä onkin eroa, kilisteleekö kultia ja hopeita vai kalkutteleeko tinakaluja."

Neljän vankan venemiehen soutamina soluivat he eteenpäin pitkin Thamesia, joka oli silloin enimmäkseen käytettynä valtatieenä Lontoon ja Westminsterin välillä, sillä harvat uskaltausivat ratsain kaupungin soukille ja väkirikkeille kaduille, ja vaunut olivat siihen aikaan vain korkeammalle aatelille varattu ylellisyys, jota äveriäinkään porvari ei juljennut tavoittaa. Nigelin ystävällinen ohjaaja osoitteli hänelle turhaan äyräitten kauneutta etenkin pohjoisrannalla, missä ylimystön hotellien puutarhat monin paikoin laskeusivat vesirajaan asti. Glenvarlochin loordin mieli oli täynnä aavisteluja, eikä kaikkein mieluisimpia, miten hänet ottaneekaan vastaan hallitsija, jonka hyväksi

uhrautuessaan hänen sukunsa oli melkein joutunut häviöön, ja tuollaisessa asemassa tavallinen sielullinen kiihtymys sai hänet sommittelemaan kuviteltuja kuninkaan kysymyksiä ja rasittamaan aivojansa vastauksien keksimisellä niihin.

Hänen ohjaajansa näki Nigelin vaivaantuneen mietiskelyn ja vältti lisäämästä hänen kiusaannustaan enemmällä keskustelulla. Hänen siis lyhyesti selitettynä tällaisissa hoviesittelyissä noudatettuja menoja kului loppumatka äänettömästi. He laskivat Whitehallin rantaportaisiin ja astuivat palatsiin ilmoitettuaan nimensä, jolloin vartio osoitti loordi Glenvarlochille hänen arvoonsa kuuluvaa kunnioitusta, suoden hänelle senmukaisen tervehdyksen.

Nuoren miehen sydän pamppaili rajusti hänen tullessaan kuninkaalliseen huoneustoon. Hänen ulkomainen kasvatuksensa oli ollut ahtaisiin rajoihin supistunutta, joten hän oli saanut vain hämäriä käsityksiä hovin suuruudesta; ja ne viisaustieteelliset mietteet, jotka opettivat häntä välinpitämättömyyteen muodollisesta ja ulkonaisesta loistosta, jäivät tehottomiksi kuten muutkin pelkän järkeilyn ohjaukset, kun niitä vastaan joutui vaikutelma, jonka luonnollisesti teki kokemattoman nuorukaisen mieleen näyttämön tavaton mahtavuus. Heidän samoamansa uhkeat suojamat, kamaripalvelijain, vartiosoturien ja muun huonekunnan muhkea vaatetus sekä kaikki juhlalliset menot, joiden mukaan tapahtui heidän kulkunsa laajan huonerivin läpi, saattoivat kyllä esittää harjaantuneille hovilaisille pelkkää vähäpätöistä ja jokapäiväistä, mutta tuossa

kaikessa oli hämmennyttävää ja pelottavaakin tulokkaalle, joka ensi kertaa suoriutui näistä muodoista ja oli epätietoinen, millainen vastaanotto kohtaisi hänen ensimmäistä ilmestymistään hallitsijansa näkyviin.

Huolellisen huomaavaisena oli Heriot tahtonut pelastaa nuorta ystäväänsä joutumasta minkään tilapäisen saamattomuuden kiusaamaksi ja antanut tarpeellisen tunnussanan ovenvartijoille, kamaripalvelijoille, johdemiehille, ja minkä kaiken nimellisiä he olivatkaan, joten he pääsivät etenemään keskeytyksittä. Tähän tapaan he jättivät taakseen useita etuhuoneita. Näissä näkyi etupäässä vartijoita, hovin käskyläisiä ja heidän tuttaviaan, mies- ja naispuolisia, jotka parhaaseen asuunsa pukeutuneina ja silmät kiihkeästi uteliaisuudesta pyöreinä tahtoivat täydessä mitassa käyttää tilaisuuttansa, mutta seisoivat säädyllisen vaatimattomasti asettuneina riveihin pitkin seiniä, mikä osoitti heidän olevan hovielämän esityksen katselijoita eikä sen henkilöitä.

Näistä ulkosuojamista loordi Glenvarloch ja hänen kaupunkilaisystävänsä joutuivat avaraan ja komeaan vierashuoneeseen. Tähän vastaanottohuoneen viereiseen etusuojaamaan päästettiin ainoastaan niitä, joilla syntyperänsä, valtion tai hovin palveluksessa hoitamansa aseman tai kuninkaan erityisen myönnytyksen perusteella oli oikeus esiintyä hovissa hallitsijalleen kunnioitustansa ilmaisevina henkilöinä. Tässä suositussa valioseurueessa huomasi Nigel Sir Mungo Malagrowtherin. Niiden karttelemana ja nurjasti kohtelevana,

jotka tiesivät hänen alhaisen sijansa hovin vaikutus- ja suosiopiirissä, oli ritari varsin hyvillään, kun sai tilaisuuden takertua loordi Glenvarlochin arvoiseen henkilöön, joka oli vielä niin kokematon, että tunsu vaikeaksi pudistautua irti mistään tunkeilijasta.

Ritari siis muikisti kolkot kasvonpiirteensä aaveelliseen hymyyn, ja alustavasti ja alentuvasti nyökättyään sekä ylemmyyttä ja suojelusta ilmaisevasti heilautettuaan kättänsä George Heriotille hän tyyten syrjäytti kunnon porvarin, jolta oli saanut monet päivälliset, liittyäkseen yksinomaan nuoreen loordiin, vaikka aavisteli tämän saattavan toisinaan joutua samanlaiseen ikävään tarpeeseen kuin hän itsekin porvariston pöytävierailijana. Ja tämänkään omituisen olennon huomaavaisuus, niin eriskummallinen ja jyrkeä mies kuin hän olikin, ei ollut aivan merkityksetön loordi Glenvarlochille. Siten huojentui hänen hyvän ystävänsä Heriotin hiukan väkinäinen mykistytminen, joka jätti hänet vapaasti syventymään omien kiihtyneiden aatoksiensa kiusalliseen pohdintaan. Nyt sitävästoin ei hän voinut olla suomatta huomiotaan teräville ja ivallisille tiedoille, joilla hänen mieltään valaisi tarkkasilmäinen, vaikka tyytymätön hovilainen. Tälle oli kärsivällinen kuulija, varsinkin ylimystöön kuuluva, yhtä mieluinen etu kuin hänen pirteä puheliaisuutensa sai hänen seuransa tervetulleeksi Nigel Olifauntille. Sir Mungon laiminlyömänä ja torjuen kaikkia loordi Glenvarlochin kiitollisen kohteliaisuuden yrityksiä hänen yhdyttämisekseen keskusteluun seiso i Heriot sillävälin

sivummalla, jonkunlainen puolinainen hymy kasvoillaan, mutta oliko se ritarin sukkeluuden herättämää vai hänen kustannuksellaan syntynyttä, se ei selvästi ilmennyt.

Kaikki kolme asettuivat erääseen etuhuoneen soppeen lähimmäksi vastaanottohuoneen ovea, jota ei oltu vielä heitetty auki. Silloin tuli virkasauvoineen Maxwell touhuten huoneeseen, missä useimmat miehet, korkea-arvoisia lukuunottamatta, väistyivät hänen tieltään. Hän seisahtui kuvaamamme seurueen viereen, silmäili tovin nuorta skotlantilaista aatelismiestä, taivutti sitte hiukan päätänsä Heriotille ja lopuksi Sir Mungo Malagrowtheria puhutellen alkoi tälle hätäisesti valittaa herrasmiesten kunniavartion ja ovipalvelijain huonoa menettelyä, kun nämä sallivat kaikenkarvaisten kaupunkilaisten, anojain ja kirjurien, hiipiä ulkosuojamiin mitään kunnioituksen tai säädyllisyyden vaatimuksia voimassapitämättä. "Englantilaiset", hän sanoi, "ovat häpeissään, sillä tällaista ei rohjettu yrittääkään kuningattaren päivinä. Hänen aikanaan oli palatsin piha alhaisoa ja suojamat ylhäisöä varten; ja kunniaa ei tuota teillekään, Sir Mungo, kun kerran kuulutte huonekuntaan, että sellaista epäkohtaa ei korjata paremmin."

Kuten usein tapahtui tällaisissa tilanteissa, vaivasi Sir Mungoa taaskin huono kuulonsa, ja hän vastasi, ettei käynyt ihmetteleminen alhaisen ottamia vapauksia, kun ne, joita se näki viroissa, eivät olleet syntyperältään ja varoiltaan kirjoitettiin paremmalla tasolla kuin häiritsijät itse.

"Olette oikeassa, sir – aivan oikeassa", sanoi Maxwell, laskien kätensä vanhan ritarin hihan himmentyneelle kirjaukselle; "kun sellaiset ihmiset näkevät virkailijoita hyljätyissä pukimissa kuin viheliäisinä näyttelijöinä, ei ole kumma että hoviin tungetellaan".

"Kiittelitkö koruompeleitteni aistikkuutta, mr. Maxwell?" vastasi ritari näköjään tulkiten apulais-kamariherran tarkoituksen pikemmin hänen liikkeestään kuin sanoistaan. "Se on vanha ja hieno kuosi, ja senhän ompelikin teidän äitinne isä, vanha James Stitchell, Merlinin kujassa kunniallisen maineen saavuttanut leikkaajamestari, jota minä vakinaisesti käytin, kuten minulla nyt on onni muistaa sen johdosta, että isänne katsoi soveliaaksi viedä vihille sellaisen henkilön tyttären."

Maxwell näytti tuimalta, mutta peitti äkänsä olkapään kohautuksella, tietäen mahdottomaksi saada Sir Mungolta minkäänlaista hyvitystä ja oivaltaen, että riidan jatkaminen moisen vastustajan kanssa tekisi hänet vain naurettavaksi ja saattaisi julkisuuteen epäsäätyisen avioliiton, josta hänellä ei ollut mitään syytä ylpeillä. Lausuen pahoittelevansa, että Sir Mungo oli käynyt liian kuuroksi ymmärtämään tai tarkkaamaan, mitä hänelle sanottiin, astui hän eteenpäin ja asettui vastaanottohuoneen kaksipuolisen oven viereen. Siinä piti hänen hoitaa apulais-kamariherran eli johdemiehen tehtävää heti kun se avattaisiin.

"Kohtsiltään aukeaa ovi vastaanottohuoneeseen", kuiskasi kultaseppä nuorelle ystävälleen. "Asemani ei salli minun tulla pitemmälle teidän kanssanne. Muistakaa esittäytyä rohkeasti,

syntyperänne mukaan, ja tarjota hakemuksenne, jota kuningas ei suinkaan kieltäydy ottamasta vastaan, vaan toivoakseni kohtelee armollisesti."

Hänen puhuessaan avautuikin ovi, ja tavallisuuden mukaan alkoivat hovilaiset lähestyä sitä ja astua sisälle verkallisena, mutta yhtämittäisenä ja katkeamattomana jonona.

Kun Nigel vuorostaan ilmestyi oviaukolle ja mainitsi nimensä ja arvonsa, näytti Maxwell epäröivän. "Te ette ole tunnettu kellekään", hän esteli. "Minun velvollisuuteni on olla päästämättä saapuville ketään, mylord, jonka kasvot ovat minulle vieraat, paitsi vastuukykyisen henkilön takaamana."

"Tulin mestari George Heriotin kanssa", ilmoitti Nigel hiukan hämillään tästä odottamattomasta pidätyksestä.

"Mestari Heriotin nimi kelpaa vakuudeksi paljosta kullasta ja hopeasta, mylord", vastasi Maxwell kohteliaan ivallisesti, "vaan ei syntyperästä ja arvoasemasta. Virkani pakottaa minut jyrkäksi. Pääsy on ehkäisty – sanon sen suuresti pahoillani – teidän ylhäisyytenne täytyy peräytyä."

"Mikä on vikana?" kysyi muuan vanha skotlantilainen aatelismies, joka oli puhellut George Heriotin kanssa tämän erottua Nigelistä ja nyt astui esiin, havaitessaan jälkimäisen ja Maxwellin välillä syntyneen sananvaihdon.

"Apulais-kamariherra Maxwell", selitti Sir Mungo Malagrowth, "vain ilmaisee iloansa nähdessään hovissa loordi Glenvarlochin, jonka isän välityksellä hän sai virkansa – ainakin arvelen hänen siihen suuntaan puhuvan, sillä teidän ylhäisyytenne

tuntee vajavuuteni."

Tilaisuuden mukaisesti hillitty nauru kiersi niiden keskuudessa, jotka kuulivat tämän näytteen Sir Mungon pisteliäisyydestä. Mutta vanha ylimys astui vielä lähemmäksi ja sanoi: "Mitä! Uljaan vankan vastustajani Ochtred Olifauntin poika! Minä esittelen hänet itse."

Hän tarttui Nigeliä mutkattomasti käsivarteen ja aikoi viedä häntä eteenpäin, kun Maxwell yhä pitäen sauvaansa poikkipuolin oven edessä vastusti, mutta epäröiden ja hämillään: "Mylord, tämä herrasmies ei ole tunnettu, ja minulla on määräys olla hyvin tyystä."

"Hui-hai, mies", tuumi vanha loordi, "minä takaan hänet isänsä pojaksi silmäkulmiensa kaaresta – ja sinä, Maxwell, tunsit hänen isänsä kyllin hyvin, jotta olisit voinut jättää arveluksesi silleen. Anna meidän mennä, mies." Niin sanoen hän siirsi syrjään apulais-kamariherran virkasauvan ja astui vastaanottohuoneeseen, yhä pidellen nuorta aatelismiestä käsivarresta.

"Kas, minun täytyy tuntea sinut, mies", hän puheli, "minun täytyy tuntea sinut. Hyvin tunsin isäsi, mies, ja olen pirstannut peitsen ja mitellyt miekkaa hänen kanssaan, ja kunniaa minulle se tuottaa, että jäin kerskumaan siitä. Hän oli kuninkaan ja minä kuningattaren miehiä Douglasin sodissa²⁷ – nuoria

²⁷ Ne julmat kansalaissodat, joita skotlantilaiset paroonit kävivät Jaakko VI: nnen alaikäisyyden aikana, saivat tämän nimen siitä osuudesta, joka niissä oli Jaakko Douglasilla, Mortonin jaarilla. Molemmiin puolin surmattiin vangit ilman armoa tai suosiota. Tekijä.

miehiä molemmat, jotka eivät peljänneet tulta tai terästä; ja meillä oli lisäksi joitakuita vanhoja sukuvihoja, jotka olivat periytyneet isältä pojalle sinettisormuksinemme, kaksin käsin hoideltavine lyömämiekkoinemme, haarniskoinemme ja silmikkotöyhtöinemme."

"Liian kovaa, Huntinglenin loordi", kuiskasi muuan kamarijunkkari.

"Kuningas! – kuningas!"

Vanha jaarli otti huomionsa viittauksen ja vaiken. Eräästä sivuovesta ilmestyen otti Jaakko peräkkäin vastaan vieraitten tervehdykset, ympärillään pikku ryhmä suosittuja hovilaisia tai huonekunnan virkailijoita, joita hän puhutteli tuon tuostakin. Hallitsijan asuun oli pantu jonkun verran enemmän huolta kuin silloin, kun ensin esittelimme hänet lukijoillemme. Mutta hänen vartalonsa luontainen kömpelyys esti pukua näyttämästä ruumiinmukaiselta, ja olemme jo maininneet hänen ottaneen varovaisuudesta tai arkamaisuudesta tavakseen sisustuttaa vaatekappaleensa vastustamaan tikarin iskua sillä seurauksella, että hänen koko ryhtinsä ilmaisi muodotonta jäykkyyttä. Tämä ilmiö oli kummallisena vastakohtana tyhjänpäiväiselle, vieroksuttavalle ja rauhattomalle viuhtomiselle, jolla hän antoi pontta puheelleen. Ja kuitenkin, vaikka kuninkaan esiintymiseltä niin suuresti puuttui arvokkuutta, oli hänen sävynsä niin ystävällinen, tutunomainen ja hyväntuulinen, samalla kun hän oli niin vähän halukas verhoamaan tai salaamaan omia heikkouksiaan, mutta suvaitsi ja kohteli myötätuntoisesti

muiden vikoja, että hänen käyttäytymisensä ei oppineisuuden ja jonkunlaisen synnynnäisen terävyyden auttelemana ollut suotuisasti vaikuttamatta niihin, jotka pääsivät hänen puheilleen.

Huntinglenin kelpo jaarli otti toimekseen Nigelin esittelyn hallitsijalle. Kuningas oli nuorelle loordille hyvin armollinen ja huomautti hänen saattajalleen olevansa hyvillään siitä, että näki heidät kaksi seisomassa vierekkäin; "sillä luulenpa, mylord Huntinglen", hän jatkoi, "että teidän esi-isänne – niin, vieläpä sinä itse ja tämän nuorukaisen isä – ovat seisseet silmä silmää vasten miekan mitan päässä ja pahemmassa asennossa".

"Kunnes teidän majesteettinne", selitti lordi Huntinglen, "pani lordi Ochtredin ja minut paiskaamaan rauhan kämmentä sinä muistettavana päivänä, jolloin teidän majesteettinne piti juhlan kaikille keskinäisissä vihoissa oleville aatelismiehille ja sai heidät lyömään kättä teidän nähtenne – "

"Muistan sen hyvin", puheli kuningas; "muistan sen hyvin. Se oli siunattu päivä, se syyskuun yhdeksästoista, kaikista vuoden päivistä – ja hupaista oli nähdä, kuinka muutamat miekkoset vetivät suunsa viuruun, kun läimäyttivät kouransa yhteen. Pentele vieköön, luulin moniaitten riihaantuvan käsirysyyn meidän ollessamme itse läsnä, olletikin ylämaalaisten. Mutta me marssitimme heidät käsikkäin ristin juurelle, itse johtaen etunenässä, tyhjentämään siellä iloisen ystävyyspikarin toinen toisensa kanssa vihojen vaimennukseksi ja sovun ikuistamiseksi. Vanha John Anderson oli sinä vuonna tuomioiden täytöntöönpanijana – mies itki ilosta, ja voudit

ja käräjänapulaiset tanssivat avopäin edessämme kuin virmat sälköhevoset pelkästä riemastuksesta."

"Se oli tosiaan onnellinen päivä", vahvisti loordi Huntinglen, "eikä unohdu teidän majesteettinne hallituksen historiasta".

"En soisi unohtuvan, mylord", sanoi hallitsija; "en soisi sen syrjäytyvän aikakirjoistamme. Niin, niin – *beati pacifici*. Englantilaisten vallanalaisten kannattaakin täällä pitää minua arvossa, sillä tahdonpa sanoa heille, että he ovat saaneet ainoan sopuisan miehen, mitä on minun suvustani koskaan tullut. Olisipa James Tulinaama²⁸ tullut keskuuteenne", hän huomautti katsellen ympärilleen, "tai suuri isoisäni, jonka elämäkerrassa Flodden mainitaan!"

"Me olisimme lähettäneet hänet takaisin pohjoiseen", kuiskasi muuan englantilainen aatelismies.

"Ainakin", huomautti toinen yhtä kuulumattomasti, "olisimme saaneet *miehen* hallitsijaksemme, vaikka vain skotlantilaisenkin".

"Ja nyt, nuori hyppykauriini", virkkoi kuningas loordi Glenvarlochille, "missä olet viettänyt vasa-aikasi?"

²⁸ Jaakko III jatkoi vallanhimoisesti ja tuimasti isänsä alottamaa aateliston nöyryyttämistä. Isoisänsä ja isänsä tavoin hän sai väkivaltaisen kuoleman, samoin kuin hänen jalomielisempi poikansa, joka lujana, mutta vähemmän rajuna saattoi loppuun taistelun aatelisia vastaan kuninkuuden voitoksi ja kaatui Floddenin taistelussa v. 1513, mukanaan paras osa suurinta armeijaa, mikä oli koskaan hyökännyt Skotlannista Englantiin näiden kahden maan alituisten vihollisuuksien vaiheissa. Suom.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.